

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra Sociální patologie a sociologie

Duchovní služba u Policie České republiky

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Kristýna Zemánková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Zadání bakalářské práce

Autor:	Mgr. Kristýna Zemánková
Studium:	P14K0238
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Duchovní služba u Policie České republiky
Název bakalářské práce AJ:	Spiritual Service in the Police of the Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá možnostmi působení duchovní služby u Policie České republiky. V teoretické části nejprve popisuje současnou situaci u Policie ČR a dále přibližuje práci duchovních, tedy policejních kaplanů v zemích, kde je tato instituce nedílnou součástí policejních složek. Práce se rovněž krátce zabývá službou vojenských kaplanů, se kterými Česká republika již zkušenost má. Vlastní výzkumné šetření je prováděno formou polostrukturovaného interview s osobami, kteří se duchovní službě u Policie ČR věnují již řadu let, tedy zabývali se jí ještě před oficiálním zřízením služby policejního kaplana. Cílem práce je odpovědět na otázku, jak nejlépe by v podmínkách Policie ČR mohla být uchopena instituce policejního kaplana, aby z této služby měli zejména řadoví policisté užitek v co největší možné míře.

DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2005, s. 67. ISBN 20050916.
DUCHOVNÍ SLUŽBA ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Kaplani.army.cz [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=1>
INTERNATIONAL CONFERENCE OF POLICE CHAPLAINS. About Us. Icpc4cops.org [online]. 2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.icpc4cops.org/about-us/our-beginning.html>
AUCTORES. Katholische Polizeiseelsorge. Polizeiseelsorge.org [online]. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://polizeiseelsorge.org/hp1/Startseite.htm>
KŘEŠŤANSKÁ POLICEJNÍ ASOCIACE. KPA. Kpacz.cz [online]. 2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.kpacz.cz/index.php/o-nas>
MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Poslanie duchovnej služby, Minv.sk [online]. 2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?poslanie-duchovnej-sluzby>

Garantující pracoviště:	Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent:	PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce PhDr. Jana Huberta samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2017

.....

Mgr. Kristýna Zemánková

Poděkování

Děkuji PhDr. Janu Hubertovi za odborné vedení a veškeré přínosné podněty pro vypracování bakalářské práce. Děkuji rovněž své rodině, zvláště mému manželovi, za trpělivost a podporu, kterou mi projevovali během celého mého studia.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2017

Mgr. Kristýna Zemánková

Anotace

ZEMÁNKOVÁ, Kristýna. *Duchovní služba u Policie České republiky*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017. 79 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá možností zavedení duchovní služby u Policie ČR, o níž v současné době probíhá diskuse mezi zástupci církvi a policejním prezidiem. Cílem práce je nalézat možná řešení, jak tuto službu pojmout.

Práce je rozdělena do tří hlavních částí. V první části je představena Policie ČR jako taková – zejména její práva, povinnosti a etika. Dále práce seznamuje čtenáře se specifiky policejní profese, ke kterým patří i potenciální ohrožení negativními jevy. Následují možné způsoby pomoci a podpory určené policistům. Následně se práce zabývá tím, jaké činnosti by mohla duchovní služba u Policie ČR nabízet. První část je zakončena představením dosavadních zkušeností s činností duchovních v rámci Policie ČR.

Druhá část představuje pět zahraničních modelů duchovní služby u policejních sborů a model duchovní služby u Armády ČR.

Třetí část se pak již věnuje samotnému výzkumu, který byl veden kvalitativní metodou formou polostrukturovaného interview s pěti respondenty, kteří se zavedením duchovní služby u Policie ČR zabývají již řadu let. Výsledky výzkumu byly závěrem srovnány s modely duchovní služby, které byly představeny ve druhé části práce, s cílem zjistit, který z modelů se může stát inspirací pro duchovní službu v prostředí Policie ČR.

Klíčová slova: Policejní kaplan, duchovní služba, Policie ČR

Annotation

ZEMÁNKOVÁ, Kristýna. *Spiritual Service at Czech Republic Police*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017, 79 p. Bachelor thesis.

This bachelor's thesis addresses the possibility of introducing spiritual service to the Czech Republic Police which is currently being discussed between the clergy and the police president. The goal of the paper is to find possible solutions how to incorporate this service.

The paper consists of three main parts. In the first part the Czech Police is introduced as such – mainly its rights, duties and ethics. Further the paper familiarizes the reader with the specifics of police profession, which includes possible endangerment by negative events. Then follow possible forms of service and support for the members of the Police. Subsequently, the paper engages in available activities the spiritual service could offer to the Police. The first part concludes with the introduction of existing experiences and activities of spiritual service with Czech Police.

The second part introduces five foreign models of spiritual service at police units and the model of spiritual service at Czech Army.

The third part is devoted to research which was conducted by means of a qualitative method using the form of semi-structured interview with five respondents, which have been working on the subject of introduction of spiritual service to Czech Police for many years. The results of the research are then compared to the models of spiritual service introduced in the second part with the goal of determining which of the models could become an inspiration for the spiritual service in the environment of Czech Police.

Keywords: Police chaplain, spiritual service, Czech Police

Obsah

Seznam použitých zkratek.....	9
Úvod	10
I. část	12
1.Policie ČR.....	12
1.1 Počátky Policie ČR a současná situace	12
1.2 Práva a povinnosti příslušníka Policie ČR dle zákona č. 273/2008 Sb.....	13
2. Policejní etika	15
2.1 Etický kodex Policie ČR	16
2.2 Stavovská čest.....	20
3. Specifika policejní práce.....	21
3.1 Charakteristika sociální skupiny policistů.....	21
3.2 Fáze vývoje vztahu k profesi.....	23
3.3 Stres na pracovišti	24
3.4 Negativní důsledky policejní práce	26
3.5 Mimořádné situace, stres, trauma.....	28
4. Možnosti pomoci policistům nabízené prostřednictvím Policie ČR	29
5. Možná náplň práce policejních kaplanů	32
6. Dosavadní zkušenosti s činností duchovních v rámci Policie ČR	36
II. Část.....	38
7. Modely duchovní služby	38
7.1 Slovenská republika	38
7.2 Spolková republika Německo	40
7.3 Velká Británie	41
7.4 Mimoevropské modely.....	42
7.5 Duchovní služba Armády České republiky.....	43
7.6 Shrnutí předložených přístupů	45
III. část – Výzkumné šetření	47
8. Úvod do výzkumu.....	47
8.1 Cíl výzkumu a výzkumná metoda.....	47
8.2 Výzkumný vzorek respondentů.....	48
8.3 Struktura rozhovoru	48
9. Analýza jednotlivých rozhovorů.....	49
9.1 Respondent č. 1	50
9.2 Respondent č. 2	52
9.3 Respondent č. 3	54

9.4 Respondent č. 4	56
9.5 Respondent č. 5	58
10. Vyhodnocení výzkumu	62
11. Porovnání výsledků výzkumu s nabízenými modely duchovní služby	65
11.1 Komparace	65
11.2 Shrnutí	68
Závěr	69
Seznam použité literatury.....	71
Seznam příloh.....	79

Seznam použitých zkratk

AČR – Armáda České republiky

APCA – American Police Chaplains Association

CPA – Christian Police Association

ČBK – Česká biskupská konference

ERC – Ekumenická rada církví

IACP – International Association of Chiefs of Police

ICPC – International Conference of Police Chaplains

ICPF – International Christian Police Fellowship

IFOR/SFOR – Implementation Force/Stabilisation Force

KPA – Křesťanská policejní asociace

MKN – Mezinárodní klasifikace nemocí

MO ČR – Ministerstvo obrany České republiky

MO SR – Ministerstvo obrany Slovenskej republiky

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

OS a OZ SR – Ozbrojené síly a Ozbrojené zbory Slovenskej republiky

PČR – Policie České republiky

PIP – Posttraumatická intervenční péče

PLI – Pointman Leadership Institute

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

URNA – Útvar rychlého nasazení

ZPPP – Závazný pokyn policejního prezidenta

b.r. – bez roku

čl. – článek

Hl. – hlava

Úvod

Institut duchovní služby u policejních složek je samozřejmostí již pro mnoho států v Evropě i mimo ni. U nás v České republice je vše zatím na rovině dohadů mezi zástupci katolické církve, dalších křesťanských církví, zástupci Ministerstva vnitra a policejního prezidia. Ještě před několika lety se zástupci státu nechali slyšet, že duchovní služba u policie v České republice je zbytečná, neboť u Policie ČR nejsou křesťané zastoupeni v takové míře oproti jiným zemím a ti, kteří jsou členové různých církví, mají možnost požádat o rozhovor své kněze a pastory. Na argument, že u armády se již duchovní služba celkem dobře zavedla, zazněl protiargument, že v armádě je zcela jiná situace dána zahraničními misemi, kdy jsou vojáci (myšleno zřejmě věřící) delší dobu bez možnosti obrátit se na svého duchovního (Jiříčka, 2011). Protože zde však donedávna dobře fungovala a de facto stále funguje služba duchovních v rámci projektu posttraumatické intervenční péče (PIP), podařilo se postupně zástupce debaty o policejních kaplanech z řad Policie ČR přesvědčit, že duchovní služba u policie má své nezastupitelné místo podobně jako služba psychologů. Neboť zatímco psycholog může svou pomoc směřovat výhradně k duševním pochodům člověka, je zde potřeba někoho, kdo by pomáhal s duchovními věcmi člověka. Tím není myšleno náboženství, ale ty nejhlubší otázky, jaké si jedinec sám v sobě klade, těmi jsou např. smysl života, smysl utrpení, otázky štěstí, spadá sem i oblast morálky a svědomí. Není pochyb, že některé z těchto otázek se příslušníků policie dotýkají naprosto zásadním a pro ně specifickým způsobem.

V současné době zástupci zúčastněných stran diskuse nad zavedením duchovní služby u Policie ČR stojí před otázkou, jak tuto instituci pojmout. Jako nejvhodnější způsob se nabízí zkoumat již existující modely duchovní služby u policie v jiných zemích a také duchovní službu v Armádě České republiky (dále Armáda ČR). Tuto cestu jsem se rozhodla pro svou seminární práci následovat i já.

V první části své práce nejprve představím obecně situaci Policie ČR – její vznik, organizační strukturu, práva a povinnosti. Následně se více zaměřím na etiku policejní práce. Budu pokračovat specifiky policejní profese zejména se zaměřením na některé negativní dopady, jaké mohou s touto profesí souviset, abych se pak věnovala nabídkám pomoci policistům. Zmíním možnosti pomoci existující a u Policie ČR již dobře zavedené a nakonec se pokusím navrhnout možnosti, jakými by se do pomoci mohli

zapojit právě policejní kaplani. Poté již přistoupíme k popisu vybraných modelů policejní duchovní služby v zahraničí a také v Armádě ČR. Tyto modely budou výchozí inspirací pro výzkumné šetření vedené kvalitativní metodou pomocí polostrukturovaného interview s vybranými respondenty. Toto výzkumné šetření si klade za cíl seznámit se s konkrétními názory na danou problematiku.

Cílem celé práce je pak porovnat názory respondentů s předloženými modely duchovní služby, a tím se pokusit zjistit, jaké pojetí duchovní služby by bylo nejvíce žádoucí a vhodné pro prostředí české policie. Práce tak chce přispět k široké debatě na téma zavádění duchovní služby u Policie ČR.

I. část

1. Policie ČR

1.1 Počátky Policie ČR a současná situace

Policie České republiky vznikla dne 15. července 1991 schválením zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, kdy se transformovala z Veřejné bezpečnosti Sboru národní bezpečnosti. Cílem transformace bylo především odpolitizování policie a uznání hodnot každého člověka ve společnosti ve smyslu Základní listiny práv člověka a občana (zákon č. 2/1993 Sb.). Dne 1. ledna 2009 nabyl v účinnost zákon č. 273/2008 Sb. ze dne 17. července 2008, který nahradil dosavadní zákon o Policii České republiky. Tímto zákonem, který v současnosti upravuje postavení a činnost policie, byla završena reforma policie, která přinesla některé zásadní změny. Tak byly např. správy krajů nahrazeny krajskými ředitelstvími, okresní ředitelství byla zrušena a začleněna do krajských ředitelství; přibýly některé nové služby, jako např. pyrotechnická služba a naopak železniční služba byla zrušena.

Policie je v zákoně vymezena jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor (zákon č. 273/2008 Sb., § 1), přičemž jednotnost sboru je dána jeho služebně právními vztahy založenými na podřízenosti a nadřízenosti. Policisté jsou oprávněni pro plnění svěřených úkolů držet, nosit a používat zbraně, jejichž kategorie jsou vymezeny v zákoně

č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, a tím jsou jasně vymezeni od bezpečnostních sborů neozbrojených, jakými je např. Hasičský záchranný sbor České republiky.

Policie ČR je podřízena ministerstvu vnitra České republiky (dále MV ČR), za činnost policie odpovídá policejní prezident, a to přímo ministrovi MV ČR. Útvary policie jsou Policejní prezidium České republiky v čele s policejním prezidentem (v současné době genmjr. Mgr. Bc. Tomáš Tuhý), útvary policie s celostátní působností,¹ které jsou na

¹ Kriminalistický ústav Praha, Letecká služba, Národní protidrogová centrála SKPV, Pyrotechnická služba, Ředitelství služby cizinecké policie, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy, Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, Útvar pro ochranu prezidenta ČR, Ochranná služba Policie ČR, Útvar rychlého nasazení, Útvar speciálních činností SKPV, Útvar zvláštních činností SKPV (Policie ČR, 2017b).

návrh policejního prezidenta zřizovány ministrem vnitra, krajská ředitelství policie a útvary zřízené (policejním prezidentem) v rámci krajského ředitelství (zákon č. 273/2008 Sb., § 5, 6). Krajských ředitelství je zákonem zřízeno 14 a jejich územní obvody se shodují s územními obvody krajů České republiky. Úkoly policie vykonávají policisté, jejichž právní vztah je upraven v zákoně č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a civilní zaměstnanci, kteří se řídí zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce (zákon č. 273/2008 Sb., § 4).

„Do služebního poměru může být přijat státní občan České republiky, který je starší 18 let, je bezúhonný, splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven, a je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby“ (Vokuš, 2010, s. 8). Dále nesmí být členem žádné politické strany ani hnutí a nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost. Všechny tyto nároky zjišťuje Policie ČR prostřednictvím přijímacího řízení, v jehož rámci je prováděna komplexní zdravotní prohlídka, psychologické testy a testy fyzické zdatnosti. Při přijetí do služebního poměru je policistovi uděleno služební místo a je jmenován do určité služební hodnosti. „Služební místo vyjadřuje jeho organizační a právní postavení v bezpečnostním sboru. Je charakterizováno služební hodností, stupněm a oborem vzdělání, náplní služební činnosti, rozsahem oprávnění a povinností“ (Vokuš, 2010, s. 8).

1.2 Práva a povinnosti příslušníka Policie ČR dle zákona č. 273/2008 Sb.

Mezi hlavní úkoly Policie ČR patří ochrana bezpečnosti osob a majetku a veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti, plnění úkolů podle trestního řádu a dalších úkolů na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti (§ 2). Z toho je patrné, že činnost Policie ČR je vymezena jakožto služba veřejnosti. Tento přechod z pozice nadřazenosti, na jaký byla naše společnost zvyklá v době fungování Veřejné bezpečnosti, do pozice služby vychází zejména z Rezoluce Rady Evropy č. 390/1979, která obsahuje Deklaraci o Policii, jež se snaží činnost policie specifikovat tak, aby při výkonu své funkce co nejvíce respektovala lidská práva (Bureš, 2000).

Policisté mají ze zákona k plnění svých úkolů různá oprávnění. Tato oprávnění však mají být využívána pouze v mezích stanovených zákonem. Tak je tomu např. s nejvýznamnějším oprávněním - omezování osobní svobody. „Osoba omezená

policistou na svobodě nesmí být podrobena krutému nebo ponižujícímu zacházení a nesmí s ní být zacházeno způsobem, který nerespektuje lidskou důstojnost“ (§ 24).

Dále za podmínek stanovených zákonem je policista například oprávněn odebrat věc, odebrat zbraň, hrozí-li nebezpečí, že jí bude neoprávněně užito k násilí nebo pohrůžce násilím, prohlédat osobu, které byla zbraň odebrána, použít technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla. Je oprávněn zajistit věc nebo látku, popřípadě odstranit, je-li důvodné podezření, že představuje bezprostřední závažné ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a nelze-li toto ohrožení odstranit jinak. Policista je také oprávněn vstoupit bez souhlasu uživatele do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek

a provést tam potřebné úkony nebo jiná opatření, jestliže věc nesnese odkladu a vstup tam je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti. Je rovněž oprávněn zastavit a učinit prohlídku osobního nebo veřejného dopravního prostředku, má-li k tomu zákonem oprávněný důvod (Hl. VI).

Významným oprávněním policisty v zájmu prevence domácího násilí je vykázaní osoby z bytu nebo domu společně obývaného s osobou ohroženou jejím útokem. Pokud lze důvodně předpokládat, že se tato osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat ji nejen ze společného obydlí, ale i jeho bezprostředního okolí (§ 44).

Policista je při zákroku oprávněn (opět za podmínek stanovených zákonem) použít donucovací prostředek a zbraň, k jejichž užívání byl vycvičen. Je rovněž oprávněn užít pout a prostředků k zamezení prostorové orientace a prostředků k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění jeho odjezdu (Hl. IX).

„Při použití donucovacího prostředku policista dbá na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání“ (§ 53). „Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, aby zejména neohrozil život jiných osob a co nejvíce šetřil život osoby, proti níž zákrok směřuje“ (§ 55).

Policisté dále mají oprávnění požadovat potřebné informace či pořizovat záznamy k objasnění důležitých skutečností. Mají právo vyžadovat prokázání totožnosti

a získávat osobní údaje pro účely budoucí identifikace, tyto údaje dále mohou zpracovávat a v případě potřeby též zveřejňovat. Mají oprávnění získávat další informace potřebné pro pátrací činnost a odhalování a šetření trestné činnosti a přestupků (Hl. X).

K základním povinnostem policisty patří:

- a) zodpovědnost a spolu s ní dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní,
- b) iniciativa, a to během služby v rámci své pravomoci, ale také mimo službu, je-li bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo svoboda osob anebo majetek nebo došlo-li k útoku na tyto hodnoty,
- c) přiměřenost postupu, aby nebyla způsobena bezdůvodná újma a aby byl zásah do práv a svobod osoby adekvátní k dosažení účelu,
- d) prokázání příslušnosti služebním stejnokrojem, služebním průkazem nebo odznakem policie, na kterých musí být zřetelně viditelné identifikační číslo nebo alespoň ústním prohlášením „Policie“, pokud mu okolnosti brání řádnému prokázání se,
- e) poučení osoby dotčené úkonem o právních důvodech provedení úkonu, a o jejích právech a povinnostech, je-li úkon zásahem do práv a svobod dané osoby (Hl. III).

Tolik základní povinnosti, které jsou policistům uloženy ze zákona. Vedle těchto povinností jsou policisté také vázáni služebním slibem, který příslušný policista v den nástupu do výkonu služby skládá, a také svou profesní etikou, která je shrnuta v Etickém kodexu Policie ČR.

2. Policejní etika

„Pro svědomitý a řádný výkon služby (...) musí policista akceptovat vysoký morální a mravní standart. Je to neoddělitelná složka jeho profesionálního chování a jednání, součást jeho kvalifikace! Proto je především potřeba, aby uvnitř samotné policejní organizace byly jasně a zřetelně formulovány a akceptovány základní etické hodnoty. Jen ty pak mohou být orientační základnou pro identifikaci a řešení konkrétních morálních problémů jednotlivými policisty“ (Nesvatba, 2009, s. 211).

Podle Nesvatby (2009, s. 179) již samotný text služebního slibu, který si vzápětí představíme, odkazuje k požadavku vysoké morální motivace k činnosti policisty chápané jako služba společnosti, ve které by měl být policista dokonce připraven nasadit i vlastní život.

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.“ (Vokuš, 2010, s. 8)

Je-li vztah policie k veřejnosti vztahem služby, pro policisty to znamená umět se správně (a někdy i rychle) rozhodnout, co ti druzí potřebují, a za toto rozhodnutí nést plnou odpovědnost (Nesvatba, 2009, s. 183). K tomu je potřeba mít co možná největší povědomí o morálních hodnotách a být v nich co nejvíce zakotven.

2.1 Etický kodex Policie ČR

Diskuse o nutnosti přijetí etického kodexu pro Policii ČR se vedly již od devadesátých let. Do té doby plnila česká policie své závazky vůči Deklaraci o policii vydané Radou Evropy roku 1979, která formuluje základní etické povinnosti policisty. Na evropské úrovni jsou stěžejní rovněž další dokumenty, které vznik Etického kodexu Policie ČR ovlivnily. Jsou jimi především Etický kodex policisty, přijatý Mezinárodním sdružením šéfů policie roku 1989 (International Association of Chiefs of Police – IACP) a Evropský kodex policejní etiky z roku 2001, který vznikl jako doporučení Výboru ministrů Rady Evropy pro členské státy. Ve stejném roce začaly vznikat první návrhy kodexu pro českou policii, aby v roce 2004 vznikla její konečná verze. Dne 21. ledna 2005 byl Etický kodex Policie České republiky vydán rozkazem policejního prezidenta pod číslem 1/2005. V mírné úpravě byl znovu vydán roku 2009 (Nesvatba, 2009, s. 206-209).

Smyslem etického kodexu Policie ČR je „formulovat nejjobecnější mravní principy, hodnoty a normy, jimiž se řídí Policie ČR, s primárním cílem seznámit policisty jednoznačně s tím, jaké morální a mravní nároky jsou na ně kladeny a co od nich tedy

Policie ČR i společnost očekávají, aby tím mohli poměřovat každou jednotlivou situaci i každou obecnou maximu svého chování a jednání“ (Nesvatba, 2009, s. 209). Po vydání kodexu nastalo důležité období, které stále probíhá, kdy je třeba postupně mezi české policisty implementovat jeho hodnoty a zásady, aby je jednotliví policisté uchopili a zvnitřnili. Seznamování s jeho obsahem je proto nedílnou součástí jak základní odborné přípravy nastupujících příslušníků Policie ČR, tak výuky na Středních policejních školách a Policejní akademii ČR. Nesvatba (2009, s. 153) je však zároveň přesvědčen, že by se mělo výuce etiky jako takové, neřkuli výuky policejní etiky na zmíněných školských pracovištích věnovat daleko více prostoru než tomu je dosud, neboť „etický aspekt je nedílnou vnitřní součástí celistvého profilu policejní odbornosti – tj.: schopnosti identifikovat morální problémové situace a odpovídajícím způsobem je řešit je schopností, která se zcela nepochybně nachází na stejné úrovni s policistovou kvalifikovaností právní, policejně-profesní, psychologickou, tělesnou, střeleckou apod.“ Je totiž nesporné, že má-li policista splňovat to, co od něj dnešní, tedy demokratická společnost očekává, totiž že policista bude ve službě veřejného pořádku a ochrany bezpečnosti, musí se opírat nejen o stávající zákonný řád, ale i o vyšší principy a vyšší hodnoty, a proto je nutné dbát na rozvoj etického rozměru jeho osobnosti.

Samotnou policejní etiku můžeme proto definovat jako soubor norem, který specifikuje obecná pravidla chování policistů v nejrůznějších situacích z hlediska toho, co společnost od policie očekává. Tyto normy mají sloužit jako orientační body při rozhodování v těch věcech a situacích, na které se přímo nestahuje žádný zákon (Herzogová, 2002). Společnost od Policie očekává především to, že nezklame její důvěru, jinými slovy, že nezneužije pravomoci (např. možnost použití donucovacích prostředků, které je sice omezeno zákonem, ovšem policista disponuje tzv. právem iniciativy neboli volného uvážení), které jí jsou zákonem stanoveny, ale že je bude užívat zodpovědně (Dufková a Zlámal, 2006, s. 47, 15).

Proto Etický kodex Policie ČR (2017c) stanovuje následující cíle:

- chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- prosazovat zákonnost,
- chránit práva a svobody osob,
- preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti,

a proklamuje základní hodnoty policejní práce, kterými jsou: profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost, bezúhonnost. Nyní si tyto čtyři hodnoty představíme.

Profesionalitou rozumíme policistovu „komplexní vybavenost, která zaručuje, že bude s největší pravděpodobností schopen vyrovnat se s úkoly, které se ‚udějí‘ ve sféře jeho odpovědnosti“ (Nesvatba, 2009, s. 215). Mluvíme-li o komplexní vybavenosti, nemůžeme ji zužovat jen na fyzickou zdatnost a odbornou způsobilost, ale za její nedílnou součást považujeme rovněž sociální, psychologické a etické dovednosti a také policistovy vědomosti a schopnosti. K profesionálnímu jednání patří rovněž umění rozhodnout se, jakou sílu je v dané situaci vhodnější použít, zdali fyzickou (fyzická dominance) nebo sílu autority, moci (mentální dominance - policista disponuje určitými mocenskými prostředky i legitimním právem jich v případě nutnosti využít) či přesvědčování (Nesvatba, 2009, s. 215).

Nestrannost podle Dufkové a Zlámala (2006, s. 61) zaručuje, že každému bude poskytnut stejný přístup služeb. Tím je střední cestou mezi dvěma extrémy: přílišnou (zejména emocionální) zaujatostí nebo naopak nezaujatostí, lhostejností, odtažitostí až cynismem.

Odpovědnost souvisí s principem volného uvážení, kdy, ačkoli má povinnost policista konat v souladu se zákonem a v základních obrysech a je zákonem určen jak cíl, tak prostředky k jeho dosažení, v jednotlivých případech je na jeho uvážení, jaké konkrétní prostředky k dosažení cíle zvolí. Pak se s naprostou samozřejmostí předpokládá, že policista nese za toto své rozhodnutí plnou odpovědnost (Herzogová, 2002).

Ohleduplností se rozumí profesionální a rozhodné vystupování bez emocí, zvláště v případech, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod. Je na policistovi, aby citlivě porovnal možná řešení, při kterých bere v potaz rovněž širší souvislosti. (Nesvatba, 2009, s. 219) Je rovněž dobré, když policista s lidmi, se kterými přichází do kontaktu, hovoří vstřícně, projevuje zájem o jejich problémy a empaticky jim naslouchá (Dufková a Zlámala, 2006, s. 47). Policista se rozhodně nesmí snížit k jakémukoli projevu umenšování lidské důstojnosti. Ohleduplnost má své místo také v chování mezi policisty samými (Nesvatba, 2009, s. 220).

V bezúhonnosti jde o policistův *čistý štít* „ze strany jeho vnitřního přesvědčení jako člověka (ze strany jeho morální autonomie diktované mu svědomím) i ze strany naplňování očekávání, která s sebou nese jeho sociální role“ (Nesvatba, 2009, s. 220-221).

Mluvíme-li o bezúhonnosti, je třeba zmínit situační lákadlo tolik příznačné také pro policejní profesi, a tím je přijímání úplatků. Policista by si měl být plně vědom, že přijímá-li peníze nebo věcné dary (nebo si dokonce o ně říká) výměnou za určité úkony ve prospěch „dárce“, dopouští se trestného činu podplácení a hrubě tím porušuje svoji povinnost vykonávat svoji profesi čestně a bezúhonně. Jsou případy, kdy chce např. oběť trestného činu vyjádřit darem svou vděčnost. Zde by si mělo každé oddělení jasně vymezit, co bude tolerovat a co nikoli (Herzogová, 2002).

Kodex dále deklaruje závazky policistů vůči veřejnosti i vzájemně vůči sobě. Vůči veřejnosti by se měl policista dle kodexu chovat vždy zdvořile, ohleduplně a důvěryhodně, měl by projevovat nestrannost, vyhnout se jakýmkoli projevům diskriminace, natož pak použití nelidského či ponižujícího zacházení. Měl by za každých okolností dodržovat zákonné postupy v trestním řízení a zásadu presumpce nevinu. Donucovacích prostředků by měl užívat pouze v souladu se zákonem, v nezbytně nutné míře. To samé, ba ještě přísněji, platí v případě použití zbraně. Policista má povinnost mlčenlivosti a citlivého zacházení s informacemi (Policie ČR, 2017b). „Policista je částečně nositelem státní moci a je ze zákona oprávněn zasahovat do lidských práv a svobod, nemůže se však pokusit využít svých oprávnění ve svůj osobní prospěch. (...) Policista má za úkol dohlížet na dodržování zákonů. Výkon jeho funkce předpokládá, že on sám se nikdy nedopustí jejich porušení“ (Dufková a Zlámal, 2006, s. 52). To platí především tehdy, je-li ve službě. Ovšem policista by si měl zároveň uvědomovat, že je reprezentantem státu a policie i mimo službu, a proto by se etickým kodexem měl řídit i tehdy (Dufková a Zlámal, 2006, s. 47).

Podle Dufkové a Zlámala (2006, s. 64) by měly být vztahy mezi policisty, aby atmosféra na pracovišti byla co nejvíce harmonická, založeny na třech základních pilířích: vzájemná úcta, loajálnost a solidarita. „Vzájemná úcta striktně vylučuje jakoukoli formu diskriminace, zejména takovou, která je spojená s původem, vyznáním nebo s pohlavím kolegů“. Loajálnost se vyznačuje především upřímností vůči kolegům, dále diskrétností, a také tím, že dotyčný si připustí případné své omyly a nese si za ně

odpovědnost. Solidarita znamená připravenost k nabídnutí pomoci kolegům, budou-li jí potřebovat, a týmovou práci. Pro policejní kolektiv je solidarita nezbytná, musí mít však své hranice. Nelze ji zneužívat pro krytí či tolerování nezákonného a jinak deviantního chování.

Od nadřízeného se vyžaduje, že bude schopen postavit se za své podřízené, že jim bude důvěřovat a oni budou moci důvěřovat jemu, že jim bude příkladem v chování, že bude odpovědně pečovat o jejich trvalé vzdělávání a bude projevovat zájem o jejich odborné i soukromé problémy. Od podřízených se oproti tomu vyžaduje loajalita vůči nadřízenému, což vyžaduje pečlivé plnění rozkazů, pokynů a instrukcí, předkládání pravidelného hlášení o splnění svěřených úkolů a respektování hierarchického řetězce nadřízených. „Jestliže je platnost rozkazu potvrzena a podřízený je toho názoru, že jeho nesouhlas je odůvodněný, musí rozkaz provést a pak si může stěžovat dalšímu vyššímu nadřízenému. Rozkaz může odmítnout provést pouze v případě, jestliže by se jeho splněním dopustil trestného činu“ (Dufková a Zlámal, 2006, s. 67).

2.2 Stavovská čest

Nesvatba (2009, s. 231) poukazuje na určitou nutnost znovuoživení stavovské cti policistů. Vzpomíná prvorepublikové četnictvo, jež pro mnohé představuje vrchol profesionality. Svou stavovskou čest vnímali jako cosi posvátného, bez čeho si svou práci nemohli vůbec ani představit. „I v současné době existuje celá řada policistů, kteří na otázku, zda něco takového, jako je ‚stavovská čest‘, pociťují, zda něco takového má v jejich pracovním životě smysl, odpovědí jednoznačným: ‚Ano!‘ Celkově lze však říci, že chápání ‚stavovské cti‘ bývá odsouváno na okraj zájmu jak policistů samotných, tak autorů učebnic profesních etik všech druhů, jako cosi archaického, ba – v éře ‚společnosti výkonu‘ – nadbytečného.“

Nesvatba (2009, s. 231) neváhá tvrdit, že „pojem stavovské cti by mohl zdařile posloužit jako ono vyvrcholení či integrující prvek budování morálního profilu osobnosti policisty,“ jehož součástí bude vědomá hrdost na příslušnost k dané profesi a uvědomělé plnění morálních povinností v rámci této profese (Herzogová, 2003, s. 53). Korený (1999, cit. podle Nesvatba, 2009, s. 232) ke stavovské cti uvádí, že „policejní práce (...) potřebuje kromě právních a odborně-bezpečnostních základů i hlubší vnitřní oporu ve smyslu vnitřní oddanosti ‚dobré věci‘ a jasného vědomí hodnot, jimž tato

práce slouží a které jí dávají smysl“. Kromě toho může mít toto vědomí i obranný význam pro zdravý vývoj osobnosti policisty, pro jeho zdravé sebevědomí, sebeúctu a sebekontrolu, a tak může být účinným mechanismem proti korupci, zatrpklosti, cynismu, podezřívavosti či jiným nešvarům vyskytujícím se v policejní praxi.

3. Specifika policejní práce

3.1 Charakteristika sociální skupiny policistů

Na výčtu práv a povinností policistů, kterými jsme se zabývali v kapitole 1.2, se dá snadno konstatovat, že policisté jako osoby jsou vystavovány nejrůznějším tlakům – jak profesionálním, tak psychickým a mravním a lze tedy s určitostí tvrdit, že služba policie má svá specifika, která je třeba brát v potaz, chceme-li se zamýšlet nad možnostmi mimo jiné duchovní pomoci policistům. V této kapitole se tedy blíže seznámíme se specifickými znaky policejní subkultury.

Policie jakožto sociální skupina je výrazně homogenní, odlišující se od ostatních vnějšími znaky jako je stejnokroj, odznak, nošení zbraně aj. ale také tím, jak je chápána společností, jaký má sociální status a jaká očekávání jsou od ní společností vyžadována. Pochopitelně je tato profese odlišná od ostatních také stupněm náročnosti a rizika spojeného s jejím výkonem a také tím, že policisté disponují již zmíněným právem volného uvážení, které jim dává do jisté míry vysokou autonomii při rozhodování, jaké prostředky (vytyčené zákonem) ke splnění konkrétních povinností zvolit.

Svět policie je do jisté míry světem izolovaným, neboť policisté se mohou, a podle Nesvatby (2009, s. 200) tomu tak skutečně často bývá, cítit blíže svým kolegům, kteří zažívají stejné nebo podobné zkušenosti, než k ostatním lidem. Tato izolovanost či uzavřenost může zároveň přecházet v pocit výlučnosti, která může mít jak stimulační charakter, tak i vliv výrazně negativní. Mluvíme-li o negativních vlivech v policejní skupině, můžeme rovněž zmínit další znak policejní subkultury a tím je velká míra loajality či solidarity, o které jsme pojednávali již výše. Loajálnost a solidarita jsou jistě vysoce ceněnými morálními hodnotami, ovšem jsou-li negativně chápány a přijímány, mohou se stát jedním z hlavních zdrojů neetického chování policistů.

Máme tím na mysli toleranci vůči přestupkům kolegů, kde by měla platit oznamovací povinnost nadřízeným orgánům. Pro policisty by však takový čin byl porušením principu loajality a solidárnosti, které by se jim nemuselo vyplatit ve chvíli, kdy by potřebovali pomoc svých kolegů. Navíc jsou díky nízké možnosti pracovní mobility často nuceni nadále pracovat s lidmi, na které by „donášeli“, a takové nepříjemnosti by byl jen málo který policista ochoten podstupovat.

To, že vůbec dochází k tomu, že se policista sníží k nějakému přestupku, může být podle Nesvatby (2009, s. 191) do značné míry dáno tím, že se policisté ve velké míře pohybují v deviantním prostředí, což na ně může mít negativní dopad formou situačního lákadla (např. zneužívání pravomocí) nebo formou neuvědomělého přijímání některých algoritmů deviantního chování z prostředí, ve kterém se tak často pohybuje.

Policie je „organizací vojenského typu, přísně hodnostně a funkčně hierarchizovanou, což je velice silné specifikum, odlišující policejní subkulturu od takřka všech ostatních subkultur ve společnosti“. Je založena na dávání a přijímání rozkazů a jejich plnění (Nesvatba, 2009, s. 189-190). Podle Kirschmanové (2015, s. 54) tento systém většině policistům vyhovuje. Spatřují v něm jasnost a efektivnost.

Společnost, která takřka permanentně sleduje policejní práci, ji stále ještě hodnotí více jako absolutně mocenskou organizaci (jak tomu bylo za totalitního režimu) než jako organizaci, která si bere za svůj úkol *pomáhat a chránit*. Každopádně společnost velmi citlivě vnímá a posuzuje chování jednotlivých policistů, které pak přenáší na policejní sbor jako celek, potažmo na celkovou charakteristiku fungování státu. Zároveň se tak jednotliví policisté, a podle Kirschmanové (2015, s. 37) dokonce i jejich rodinní příslušníci, mohou cítit pod silným tlakem, neboť jejich soukromí bývá narušováno, pečlivě zkoumáno a hodnoceno. Nezřídka se stává, že jsou vnímáni téměř jako jakýsi veřejný majetek, který má být občanům (např. sousedům) plně k dispozici i mimo jejich službu.

Policejní profese v neposlední řadě ovlivňuje celý životní styl policisty (potažmo jeho nejbližšího okolí, v první řadě rodiny). Neboť, jak uvádí Nesvatba (2009, s. 190), jeho pracovní náplň přináší „vysokou míru stresu, vysoké riziko a množství nebezpečných anebo přinejmenším nepříjemných zážitků. Výkon policejní služby je mimořádně náročný fyzicky, psychicky, ale i morálně.“ Velikým nátlakem na jeho osobnost jsou

každodenní dilemata, která musí nejlépe v co nejkratším časovém intervalu vyřešit. Nejde přitom vždy jen o volbu mezi dobrem a zlem, často jde o konflikt dvou právních norem nebo o konflikt mezi právem a morálkou. Stresující se zdá být také vysoká míra nejistoty, kterou policejní práce obnáší. Kirschmanová (2015, s. 34) uvádí jednu podle ní celkem výstižnou definici policejní práce – „jsou to tři hodiny nudy, po nichž následují dvě minuty hrůzy a následně pak šest hodin papírování“. Policejní práce je plná nepředvídatelných událostí a nikdo neví, jak bude služba probíhat. Někomu tato pestrost vyhovuje, někomu může činit potíže.

Existují však ještě méně nápadná specifika policejní profese, která mají vliv na osobnost policisty a jeho nejbližší. Kromě práce na směny to je práce na přesčasy, kdy podle § 54 zákona č. 361/2003, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, může každý policista během jednoho kalendářního roku odsloužit až 150 hodin přesčasu bez finanční náhrady. Dalším specifikem policejní práce je služba pohotovosti, kdy je policista tzv. „na telefonu“.

3.2 Fáze vývoje vztahu k profesi

Tak jako v každé profesi, i u policie se prochází jednotlivými etapami, které charakterizují vztah jedince ke své profesi. Nesvatba (2009, s. 201) a Kirschmanová (2015, s. 70-85) uvádějí čtyři etapy tohoto vztahu:

1. Fáze formování vstupní motivace. Toto stadium má řadu podob od idealistického (odhodlání bránit spravedlnost a právo nebo třeba i vstup k policii z rodinné tradice) až po iluzorní (vliv hrdinských filmů, touha po dobrodružství). Ať už je prvotní motivace jakákoli, nutně musí nastat fáze druhá.
2. Stadium rozměňování vstupní motivace, kdy příslušník začíná ztrácet iluze, které o profesi měl a začíná je nahrazovat realističtějším pohledem na svou profesi a policejní prostředí vůbec. Nesvatba (2009, s. 201) na tomto místě neváhá připomenout, že „ztrácet iluze špatné není, ztráta ideálů však může být zdrcující.“ Proto následující etapa ukáže, jak je policista schopen se se ztrátou iluzí, potažmo ideálů vypořádat.
3. Stadium adaptace. V této fázi policista nabývá postupně profesionalizace, více vrůstá do požadavků své práce, kterou již vnímá plně realisticky. Z toho důvodu se může dostavit rutina, lhostejnost a mechanické plnění příkazů a pokynů. Kirschmanová

(2015, s. 79-80) si všímá, že celkově lépe tyto fáze snášejí ti, kteří byli povýšeni nebo přišli ke speciálním složkám než ti, kteří ani po letech nedosáhli na vyšší hodnost. „Jeich sebevědomí je vyšší, mají větší snahu při prosazování svých zájmů na pracovišti a jsou také společensky obratnější. Bývají více oddaní svojí práci, mají větší zodpovědnost a pracují více přes čas. (...) V dnešní době mohou policisté, kteří nebyli povýšeni, zažívat určitou krizi identity. Je u nich větší riziko, že budou frustrováni, zahořklí a cyničtí. Jejich sebehodnocení tím může utrpět, a když pozorují své úspěšnější kolegy, mohou také začít pochybovat o svých schopnostech.“

4. Stadium profesionální deformace. Podle Nesvatby v této fázi dochází k jakési „opotřebovanosti“ policisty, kdy se stává přítěží v práci, rodině i sám sobě. Hrozí mu syndrom vyhoření, jež se vyznačuje poklesem pracovní výkonnosti, narůstajícími fyziologickými i psychickými potížemi, výpadky pozornosti, excesy v chování a jednání, vyčerpaností nebo střídáním apatie s podrážděností. Zatímco Nesvatba pro čtvrtou fázi zvolil spíše negativní scénář, Kirschmanová (2015, s. 85) oproti tomu hovoří povzbudivěji, když dává policistům reálnou šanci, že se v této fázi se svou situací smíří, ačkoli představuje marný boj s větrnými mlýny. Policisté podle ní cítí, že neustálý boj proti systému a nespravedlnosti ve společnosti, které se stejně nezmění je zbytečným výdejem energie. „Stimulaci a emoční uspokojení přestanou hledat ve svém okolí a obracejí se raději do svého nitra. Mohou si stanovit nové cíle, které bezprostředně nesouvisí s prací, soustředí se na koníčky nebo na rodinu.“

3.3 Stres na pracovišti

Stres bývá definován jako nesespecifická somatická reakce na zátěž, jako fyziologická odpověď na poškození nebo ohrožení organismu (Hartl a Hartlová, 2009, s. 568). Spouštěče stresu se nazývají stresory a jde o jakýkoli podnět, který vyvolává nadměrnou reakci organismu, jež se cítí být v ohrožení. Stresorem nemusí být pouze přímé fyzické ohrožení, ale i tzv. sociální nebo psychický stres (Lukeš, 2006, s. 3). Odborná literatura rozlišuje dva druhy stresu: eustres popisován jako stres, který nás motivuje, žene k vytyčenému cíli, a distres, který nás ochromuje, navozuje úzkost a beznaděj (Hartl a Hartlová 2009, s. 117). Záleží přitom na míře stresu, tzv. únosné mezi, na psychické odolnosti neboli resilienci a na schopnosti jedince vyrovnat se se zátěžovou situací, které určují, do jaké míry jsou podněty nejrůznějšího druhu vnímány jako stresové (Pelcák, 2015, s. 23).

V této kapitole bychom však chtěli přiblížit nikoli příčiny stresu vyplývající ze samotné povahy policejní práce, jako je rizikovost a vysoká míra nebezpečí či nutnost neustálého činění rozhodnutí, spíše se chceme na tomto místě zaměřit na příčiny stresu pocházející ze vztahů uvnitř organizace, zejména ze vztahu nadřízených s podřízenými, a ze vztahu k organizaci jako takové. Neboť, jak uvádí (Očenášková, 2007, s. 110), je to právě pojetí organizace a vztahy v ní a teprve následně povaha práce samotné, co bývá uváděno policisty jako nejčastější příčina stresu v policejní profesi.²

Aby policisté svou službu vykonávali dobře, potřebují mít vědomí vzájemné důvěry nejen mezi kolegy, ale i ve vztahu podřízených vůči nadřízeným a nadřízených vůči podřízeným. Nadřízený potřebuje mít respekt svých podřízených kolegů, potřebuje mít mezi nimi patřičnou autoritu, aby policejní práce byla co možná nejefektivnější, podřízení pak podle Kirschmanové (2015, s. 94) potřebují vědět, že za nimi jejich nadřízený stojí, potřebují mít od něj pozitivní zpětnou vazbu a příslušnou podporu. Nesvatba (2009, s. 199) však uvádí, že se u Policie ČR dlouhodobě projevuje nedůvěra vůči nadřízeným, policisté spíše negativně vnímají a hodnotí, že je kontrolován každý jejich krok (což je v principu správné a nutné), přičemž zpětná vazba přichází spíše v okamžiku nedostatečnosti nebo chyby. Jak uvádí Kirschmanová (2015, s. 93-96), „na policisty stále doléhají právní a úřední formality (...), profesionální policista rovná se především úhledný, úplný a pravopisně bezchybný protokol.“ Leckdy se pak stává, že policista udělá správný zákrok, ale nadřízený si všimne pouze nedostatku ve zprávě o zákroku, který policistovi vytkne. Ačkoli takové upozornění nemůže být principiálně kritizováno, neboť policista je zodpovědný za řádnou dokumentaci své práce, vnímá-li policista dlouhodobě výhradně negativní připomínky a nikdy nebo jen minimálně pozitivní hodnocení své práce, logicky to bude přispívat k prožívání stresu a frustrace.

Jednou z nejvíce stresujících zkušeností, jakou mohou policisté pojit, je dle Kirschmanové (2015, s. 96-102) disciplinární řízení proti nim. To, že se policisté při výkonu svého povolání dostávají do pozice, ve které jsou nuceni se rychle rozhodnout, jaké prostředky zvolí, jsme již několikrát uvedli. Je jasné, že tím zároveň na sebe berou velké riziko, že se rozhodnou špatně, že mohli zvolit lépe (ale také hůře, což by vedlo

²Očenášková (2007, s. 110) k tomu uvádí, že respondenti jejího výzkumu shodně poukazovali na „nesmyslnost požadavků, pocity marné práce, špatnou komunikaci, absenci zpětné vazby, autoritativní styl vedení, konflikty s nadřízenými, kteří nejsou přirozenými autoritami, přebujelou administrativu“ apod.

k fatálním důsledkům). V případech, ve kterých není zcela jasné, zdali jednali adekvátně či nikoli, je pak čeká většinou dlouhý a nepříjemný proces vyšetřování, který je o to horší, že je vnímán jako otočení metod používaných proti kriminálíkům proti vlastním lidem. Vyšetřování se v každém případě dotýká osobnosti daného policisty, ať už konečný verdikt zní jakkoli.

3.4 Negativní důsledky policejní práce

O některých negativních dopadech, které s sebou náročnost policejní profese přináší, jsme se již zmínili v předchozích kapitolách. Dotýkají se zejména psychické stránky policisty, jeho chování a vystupování, ale také jeho fyzického zdraví. To je dáno jednak možným fyzickým napadením druhou osobou během zákroku, ale dost často má na fyzické zdraví vliv právě psychika.

Frustrace a syndrom vyhoření

Frustrace se dle Nesvatby (2009, s. 192) „rodí především z často se opakujících pocitů bezvýslednosti a zároveň nedocenění vlastní práce. (...) frustrovanému policistovi pak – zejména ve vypjatých situacích – ‚nabíhají‘ obranné vzorce chování, např. agrese, racionalizace, fixace atd“. Zejména v případech, kdy byl policista ze začátku své kariéry nadšený pro svou práci, může po delší době, pod tíhou emoční, fyzické i psychické náročnosti povolání doslova „vyhořet“. Jako hlavní příčinu syndromu vyhoření spatřují Kebza a Šolcová (2003, s. 7) v dlouhodobém, takřka každodenním stresu z toho, že vynaložené úsilí pro vykonání určité činnosti se nesetkává s efektem, který by tomuto úsilí odpovídal. Syndrom vyhoření se obecně vyskytuje zejména u těch profesí, které mají v pracovní náplni práci s lidmi. Hartl a Hartlová (2009, s. 586) popisují syndrom vyhoření (*angl. burn out*) jako: „ztrátu profesionálního zájmu nebo osobního zaujetí u příslušníka některé z pomáhajících profesí.“ Konkrétně člověk, který propadá do stavu psychického vyhoření, se cítí mimořádně tělesně i emocionálně vyčerpan, je plný obav a úzkostí, cítí se být bezmocným, nemocným. Takový člověk ztratil všechny ideje, iluze, naděje a plány, propadá pesimismu a sám o sobě nabyl dojmu, že nemá žádnou hodnotu (Křivohlavý, 1998, s. 16-17). Je zřejmé, že tento stav má dopad na celkovou pracovní výkonnost daného člověka, a proto není divu, že syndrom vyhoření bývá častým důvodem odchodu ze zaměstnání, v našem případě změny policejní profese.

Kontrola nad emocemi vedoucí k cynismu

Kirschmanová (2015, s. 48) uvádí, že policisté jsou ve své práci vedeni k tomu, aby potlačovali své emoce, aby měli neustále nasazenu masku člověka, který má vše pod kontrolou, nic se mu nevymkne z rukou, ví, co má dělat a nebojí se. „Skutečností ale je, že stres, který policisté cítí, je často výsledkem právě této snahy ukrýt před ostatními, jak moc je tato práce tíží a jak velký cítí tlak.“ Dle Kirschmanové (2015, s. 52) si policista brzy navykne potlačovat své emoce, ale po čase si na tuto roli natolik navykne, že v soukromém životě pak není schopen své emoce opět používat. Naučili se je držet „pod pokličkou“ z obavy, že kdyby dali najevo sebemenší díl nějakého pocitu, strhli by tím nezadržitelnou emoční lavinu. Mnozí se před touto obavou uchylují k alkoholu, jiní se zabývají problémy jiných, aby nemuseli řešit své vlastní problémy. Velmi rozšířená taktika, hlavně mužů, je postupné oddalování se rodině. S kontrolou emocí souvisí také cynismus, ten se „rodí z dlouhodobého kontaktu s nejhoršími lidskými vlastnostmi.“ Cynik je podle Nesvatby (2009, s. 193) člověk, který od lidí nečeká nic dobrého, je vůči všem podezřívavý a je tudíž lhostejný k tomu, aby v rámci výkonu svého povolání citlivě rozlišoval mezi jednotlivými občany, ptal se po případné míře zavinění, motivaci apod. „Policisté se sklonem k cynismu pak chrání sami sebe a svoje rodiny před úhonou a snaží se zabránit tomu, aby se někdo blízký stal obětí tohoto nevlídného světa“ (Kirschmanová, 2015, s. 51).

Stav nadměrné bdělosti - hypervigilance

Tento stav má velmi blízko k cynismu. Dle Kirschmanové (2015, s. 58-59) rovněž zde policisté vycházejí z předpokladu, že všichni lidé jsou potencionálně nebezpeční, policisté tak mají větší sklony k projevům paranoi. Ve své práci jsou neustále nabádáni, aby důsledně zkoumali prostředí, ve kterém se pohybují, aby byli ostražití na případná nebezpečí. „Od určité chvíle začne nadměrná bdělost měnit část nervového systému, která je zodpovědná za zkoumání okolního prostředí a vyhodnocování nebezpečí. (...) Toto zkoumání a neustálé vyhodnocování může být nastaveno tak citlivě, že dokonce i téměř nepatrné nebezpečí spustí v nervové soustavě policisty výstražné znamení,“ které je policistou vnímáno jako příliv energie, pocit uvědomění a zostření pozornosti. Zatímco v práci je tento stav žádoucí, mimo službu, kdy by se měl policista uvolnit a nabírat nové síly, je stav nadměrné bdělosti nežádoucí a jeho dlouhodobé projevy mohou způsobovat až panické ataky a jiné úzkostné poruchy.

Donucovací syndrom a syndrom obětního beránka

Jak již bylo napsáno výše (viz kap. 2.1), policista má pro výkon svého povolání k dispozici dva nástroje nátlakových prostředků – nástroje mentální dominance a nástroje fyzické dominance. Je na jeho uvážení, který nástroj použije a měl by jej vždy volit vyváženě a úměrně k situaci. „Mnoho policistů ovšem často uvěří, že jediné nástroje fyzické dominance jsou tou nejefektivnější formou sociální kontroly“ (Nesvatba, 2009, s. 194).

Policisté se velmi často cítí být oběťmi veřejného nepochopení a pohrdání, přílišného byrokratického systému a třeba i nízkého platu – tedy vnímají svou práci, své nasazení jako nedocenené. Mnohdy navíc upadají do vnitřního přesvědčení, že jejich práce nemůže být zcela efektivní, protože se musejí řídit zákonnou úpravou, zatímco zločinci, kteří by měli být stíháni, bývají o krok napřed a zdají se být právním systémem dokonce ochraňováni. Toto může mít neblahý následek v podobě použití nelegitimních nebo neetických prostředků k dosažení žádoucího cíle. Tento čin pak bývá ospravedlňován a racionalizován nutností takového zákroku pro ochranu společnosti, ačkoli objektivně nemůže být nikdy obhajitelný (Nesvatba, 2009, s. 194).

3.5 Mimořádné situace, stres, trauma

Policisté se během výkonu své profese dostávají i do mimořádných krizových až extrémních situací, které svojí intenzitou přesahují únosnou mez a jdou za hranice běžných životních a profesních zkušeností. K takovým situacím náleží především ohrožení a poškození vlastního života nebo tělesné integrity, ohrožení života kolegů, rodiny nebo přátel, smrt dětí nebo pohled na těžká zranění či případy kruté smrti, hromadná neštěstí, použití střelné zbraně, intenzivní strach, bezmocnost či pocit extrémního odporu apod. Takové situace může policistu zasáhnout hlouběji, než očekával, což je přirozená reakce na nenormální situaci (MV ČR, 2003, s. 4).

Pokud symptomy silného duševního otřesu nepominou během dvou týdnů a naopak tíživé myšlenky a představy postiženého přetrvávají, může dojít k posttraumatické zátěžové reakci, která již odpovídá nemoci klasifikované podle MKN-10 jako *posttraumatická stresová porucha*, zařazena pod zkratkou *F 43*. Posttraumatická stresová porucha je psychická porucha, která je definována jako reakce na traumatickou událost, což je taková událost, která téměř u každého vyvolá v době ohrožení

pronikavou tíseň a výraznou stresovou reakci. „Událost se stává traumatickou, když z různých důvodů překročí schopnost člověka emočně ji zvládnout“ (Praško, 2003, s. 21).

Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10, 2008, s. 213) vedle posttraumatické stresové poruchy rozlišuje ještě akutní stresovou reakci, která se projevuje v krátkém horizontu, v řádu hodin či dní, nejdéle však do čtyř týdnů po traumatu, kdy v průběhu tohoto období také odezní. Posttraumatická stresová porucha se objevuje později, nejdříve pak po uplynutí prvního měsíce po traumatu. Zpravidla se projeví během prvních třech měsíců po traumatu, někdy ovšem i o několik měsíců či let později. Symptomy posttraumatické, ovšem i akutní, zátěžové reakce jsou: opětovné prožívání traumatu (tzv. flashbacky neboli reminiscence), vyhýbání se věcem a událostem, které traumatický prožitek připomínají, snížená obecná připravenost k reakci, což může vést k rezignaci nebo nechuti k dříve důležitým aktivitám, pocit izolace a odcizení od ostatních, otupělost v prožívání emocí a v neposlední řadě mohou nastat poruchy spánku, podrážděnost, problémy s koncentrovaností a přehnané úzkostné reakce (MV ČR, 2003, s. 6). Podle Vymětala (2005, s. 254) dochází v případě rozvoje posttraumatické stresové poruchy v průběhu času k výraznému snížení pracovní výkonnosti.

Čírtková (2013, s. 133) zmiňuje pro policisty velmi závažnou skutečnost, totiž že „traumatická událost je vnímána jako krize a prolamuje obranné mechanismy osobnosti. Protože je z pohledu jedince svévolná, neočekávaná, nenadálá a racionálně nepochopitelná, bortí základní životní iluze, ze kterých bezděčně čerpáme síly pro plnohodnotný život“. Dále pokračuje, že jedinec ztrácí iluzi omnipotence, kdy si myslí, že vše zvládne, že vše na něm stojí. Ztrácí však také důvěru v druhé, kdy se bortí iluze, že svět je celkem spravedlivé místo.

4. Možnosti pomoci policistům nabízené prostřednictvím Policie ČR

„Policisté a jejich rodinní příslušníci mají možnost obracet se v tíživé životní situaci (...) na policejní psychology a další speciálně vzdělané odborníky. V současnosti je odborně proškolen již dostatečný počet interventů - speciálně vzdělaných a vycvičených

odborníků z řad policistů v přímém výkonu a duchovních, kteří jsou připraveni poskytnout kvalifikovanou pomoc svým kolegům a rodinným příslušníkům, kteří prožili nadlimitní zátěž“ (Kozák, 2011, s. 73-74). Veškerá psychologická podpora je garantovaná oddělením psychologie a sociologie personálního odboru Ministerstva vnitra ČR.

Psychologická podpora

Policejní psychologové jsou kromě odborného posuzování osobnostní způsobilosti uchazečů o přijetí do služebního poměru připraveni nabídnout profesionální pomoc při řešení nestandardních situacích, do jakých se policista může v rámci výkonu svého povolání dostat. Pro naši práci je nyní podstatné, že náplní policejního psychologa je mimo jiné „zajišťování poskytování psychologické péče pro policisty a zaměstnance, zejména formou konzultace, poradenství, preventivní psychologické péče a krizové intervence (a spolupráce) s dalšími psychologickými pracovišti policie, s týmy posttraumatické intervenční péče, s týmem anonymní telefonní linky pomoci v krizi, s psychology bezpečnostních sborů při pomoci obětem mimořádných událostí většího rozsahu a s institucemi mimo policii při zajištění návazné psychologické péče“ (Policie ČR, 2017d).

Anonymní linka pomoci v krizi

Tato linka byla zprovozněna roku 2002 a je určena příslušníkům a zaměstnancům všech ozbrojených složek a sborů, popř. zaměstnanců Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany a osobám blízkým těchto vyjmenovaných, kteří se nacházejí „v situaci akutního či chronického stavu psychické nouze, v obtížně řešitelné životní situaci nebo potřebují poskytnout kontakty a informace na odborníky, kteří by jim mohli poskytnout přímou psychologickou, sociální či právní pomoc“ (Policie ČR, 2017a). Jak je dále na policejním webu uváděno, tuto anonymní a zcela diskrétní pomoc lze využít telefonickou cestou, ale i pomocí Skypu (pouze pro přenos hlasu, bez použití webkamery nebo chatování) nebo v rámci internetového poradenství. Anonymní linka pomoci se řídí etickým kodexem linky důvěry a etickým kodexem internetové poradny.

Posttraumatický intervenční tým

Systém poskytování posttraumatické intervenční péče (PIP) příslušníkům Policie ČR byl zřízen Závazným pokynem policejního prezidenta (ZPPP) č. 129/2001 dne 14. listopadu 2001.

Cílem poskytování této služby je „v rámci komplexní péče o lidské zdroje nabídnout policistům odbornou a ochrannou péči při zvládání náročných a traumatizujících událostí, se kterými se při své práci setkávají“ (MV ČR, 2003, 6). V policii působí 15 posttraumatických intervenčních týmů, které jsou zřízeny při jednotlivých krajských ředitelstvích Policie ČR a Policejního prezidia České republiky.

Členové intervenčního týmu jsou vyškolení pracovníci z řad policie a zaměstnanců Ministerstva vnitra České republiky (právníci, lékaři), policejní psychologové a duchovní, kteří jsou připraveni zajistit potřebnou bezodkladnou podporu či zprostředkovat další odbornou péči (Kozák, 2012b, s. 90). Jak dále Kozák (2012b, s. 93) uvádí, ačkoli se zřízením Posttraumatické intervenční péče a anonymní linky pomoci v krizi jedná o významnou pomoc policistům, kteří prožili traumatizující událost, mnozí z nich tuto službu stále ještě nevyužívají, přesto, že by jim včasná pomoc mohla pomoci zabránit rozvinutí posttraumatické stresové poruchy. Podle Vařka (2011, s. 63) je více než jako služba do vlastních řad intervenční péče policisty vnímána jako systém krizové intervence všude tam, kde je ho potřeba – v občanské společnosti, což je dalším z úkolů posttraumatického intervenčního týmu, neboť Závazným pokynem policejního prezidenta č. 21/2009 (čl. 2) může být klientem intervenční péče každá osoba z řad veřejnosti, která prochází mimořádnou událostí, v rámci prevence rozvoje posttraumatické stresové poruchy. Není bez zajímavosti, jak bylo odpovídáno v průzkumném šetření Vařkovy diplomové práce na dotaz, zdali by se informanti (kteří byli více seznámeni se službou PIP především prostřednictvím vedení rozhovorů pro účel diplomové práce) obrátili v případě potřeby na posttraumatickou intervenční péči, jejich odpověď zněla v drtivé většině negativně. „Hlavní obava plyne z nedůvěry v anonymitu, i přesto, že záruka anonymity je jeden z hlavních pilířů této pomoci. Obava souvisí přímo s charakterem profese. Policista musí být psychicky odolný a vyrovnaný a jakákoliv pochybnost o jeho psychickém stavu by mohla dříve nebo později vést ke snížení způsobilosti vykonávat tuto profesi. To vede až k tomu, že i přes obecné pozitivum má většina obav se na tuto pomoc obrátit“ (Vařko, 2011, s. 65).

Systém kolegiální podpory

Snad právě díky výše popsaným obavám vznikla myšlenka systému kolegiální podpory, neboli tzv. peer supportu, která byla uvedena v život Závazným pokynem policejního prezidenta č. 231/2016, o psychologických službách, ze dne 26. 9. 2016. Systém posttraumatické intervenční péče se tímto krokem spíše upozadil, neboť policisté „nepsychologové“ vyškoleni v krizové intervenci spadají nyní do tohoto systému kolegiální podpory. Systém kolegiální podpory vychází z předpokladu, že „lidé pracující v uniformovaných složkách preferují své kolegy při rozhovoru o (šokujících) incidentech, které souvisí s prací: kolegové jsou dostupní, a mohou poskytnout nízkoprahový přístup k podpoře“ (Vymětal, 2012). Zdá se, že tento systém by mohl vyřešit případné obavy, že svěří-li se policista se svými problémy někomu služebně výše postavenému, bude to mít důsledky pro jeho profesní kariéru.

5. Možná náplň práce policejních kaplanů

Jak již bylo výše představeno, policejní profese s sebou přináší různá specifika, která si zaslouží, aby jim byla věnována patřičná pozornost. Policisté se nemusí nutně dostat do krizové či traumatizující události, aby potřebovali pomoc. Jsou i jiné, latentní a plíživé způsoby, jak policistu, který v nich zůstane osamocen a nebude mít síly si s nimi poradit sám, postupně zahnat k rezignaci na ideály, se kterými se k policii původně hlásil (viz kap. 3.2 Fáze vývoje vztahu k profesi).

Zdá se, že v této oblasti je velmi žádoucí, aby byl někdo, kdo s policistou osobně prochází jeho těžkým obdobím, kdy se cítí pracovně demotivován a ztrácí chuť nadále naplňovat ideály své profese. Policista však může prožívat těžkosti i mimo službu – v partnerském vztahu, ve vztahu k dětem či širší rodině, ve kterých se dříve či později ukáže spojitost s výkonem služby a s tlaky, které během služby zažívá. V takové situaci je přítomnost někoho, kdo mu je ochoten naslouchat a kdo zároveň ví, co obnáší policejní práce, tak říkajíc k nezaplacení. A zde by mohl svou významnou roli sehrát právě policejní kaplan.

Pastorační činnost

Pastoraci zde „chápeme jako činnost zaměřenou na člověka, jeho doprovázení, utěšující přítomnost, společné snášení obtíží, které je v posledku zaměřeno pouze na to, aby bylo umožněno každému člověku lidské bytí“ (Kozák, 2012a, s. 128). Dále je pastorační činnost zaměřená na pomoc v životních krizích a otázkách po smyslu života, k podpoře vědomí vlastní odpovědnosti a na vedení k uschopnění dělat autonomní etická rozhodnutí. V žádném případě by policejní kaplan neměl suplovat službu psychologa.

Mezi nejčastější pastorační činnosti patří rozhovory, které jsou vedené s diskrétností a mají ze zákona (zákon č. 308/1991 Sb., § 8) přidělený statut mlčenlivosti. Rozhovory se mohou týkat jakékoli oblasti života policisty, tedy ne pouze jeho profese, ale také jeho vztahů a osobních problémů mimo pracoviště, může být rovněž nápomocen při řešení vnitřních konfliktů ve svědomí policisty. Policejní kaplan je pro rozhovory k dispozici také pro rodinné příslušníky policistů, pro civilní zaměstnance policie a jejich rodiny a také pro oběti trestných činů a nejrůznějších neštěstí.

Vzdělávací aktivity

Nezůstávejme však pouze u pastoračního rozhovoru. Dalšími činnostmi, v jakých by mohl být spatřován přínos duchovní služby, jsou možné vzdělávací aktivity, které jsou chápány jako „pomoc při osobním a profesním rozvoji policistů“ (Kozák, 2012a, s. 132). Z předchozích kapitol je zřejmé, že se nabízí, aby se kaplan zaměřoval na vzdělávání policistů v oblasti etiky. Zopakujme Nesvatbův (2009, s. 153) názor, že policistům je v tomto směru značně dlužno. Prostor, jakému se etice na policejních akademiích a ve školských zařízeních dostává, je minimální a více se dbá na právní, policejně-profesní, psychologickou, tělesnou a střeleckou přípravu, přestože „schopnost identifikovat morální problémové situace a odpovídajícím způsobem je řešit je schopností, která se zcela nepochybně nachází na stejné úrovni.“ Nesvatba (2009, s. 163) dále uvádí, že v etickém vzdělávání by nemělo jít o učení vhodných modelových situací, o učení předem daných odpovědí na otázky, ale o vzbuzení osobní potřeby klást morální otázky sobě, druhým i celé společnosti a inspirovat k vytvoření řádu jeho vnitřní odpovědnosti. Rozumí se pak, že by toto etické vzdělávání měl být proces dlouhodobý, neboť „neustále je třeba policistům připomínat zdánlivě banální princip: (...) co je dovoleno právně, nemusí být dovoleno i mravně; tedy to, že určitý zásah

proběhl ‚podle předpisu‘, není jediné kritérium, které bychom v demokratickém právním státě měli sledovat.“ Kaplan by v tomto mohl mít své nezastupitelné místo. Vzděláváním pak můžeme rozumět různá školení, přednášky, besedy, ovšem také „vzdělávání“ pouhou přítomností a osobním příkladem.

Na tomto místě se chceme zmínit o jednom celosvětovém projektu, který se zaměřuje na etické vzdělávání policejního managementu. Projekt je od roku 1993 realizován organizací Pointman Leadership Institut (PLI) z USA, a dále na něm participuje mnoho policejních kaplanů a jiných organizací z celého světa. Není bez zajímavosti, že o projekt požádaly v devadesátých letech země bývalého Sovětského bloku. Měla to být příležitost, aby se policejní management snáze přizpůsobil demokratickému způsobu své práce. První seminář byl veden právě v České republice, a to už v roce 1994 (PLI, [b.r.]). Jak uvádějí Laňka a Míčka (2012, s. 143), tehdy byly ovšem reakce na projekt značně rezervované, neboť PLI je organizace vystavěná na křesťanských hodnotách a neváhá se k těmto hodnotám naplno hlásit. Na to však čeští policisté nebyli připraveni, stejně tak, jako propagátoři tohoto projektu nebyli dostatečně připraveni na stav religiozity na našem území. „V současné době se, zřejmě po zkušenostech v působení v sekularizovaných, silně ateizovaných postkomunistických zemích, mluví hlavně o etice.(...) trénink se sice zakládá na biblických principech, ale není prezentován jako náboženský seminář.“ Projekt je podle Askewa (2009, s. 12) postaven na předpokladu, že „efektivní vedení úzce souvisí s charakterem osobnosti vedoucího.“ Dále je zde předpoklad, že lidský charakter se v průběhu života může měnit, může být proto kultivován, a to i v zralém věku. Jak Askew dále uvádí, jejich výzkum odhalil, že „určitý, specifický druh chování je celosvětově uznávaný jako podstatný pro úspěšné vedení.“ Pevný základ morálky a charakteru je v tom nezbytný. A protože se mnoho tréninkových programů zaměřuje pouze na chování a již ne na charakterové vlastnosti, výcvik PLI se „dotýká nejen chování, ale také pomáhá účastníkům vytvořit si plán pro formování základů etiky a osobnosti.“ Účastníci seminářů se pak stávají pro své podřízené „více inspirujícími než pouze motivujícími, jsou více otevřeni změnám a přijímají odpovědnost spíše za samotné výsledky než pouze za vynaložené pracovní úsilí, získávají více důvěry od svých podřízených (...), jsou schopni tvořivě myslet, spíše než jen vykonávat příkazy, ve vzájemné interakci zlepšují své týmové chování“ zároveň dodržují větší důslednost svého chování, které podporuje dobré vedení (Askew

2009, s. 12-13). Dodejme, že od roku svého založení projekt prošel již 70 zeměmi (PLI, [b.r.]).

Je k uvážení, zdali by takováto forma vzdělávání příslušníků na vedoucích pozicích v rámci Policie ČR nebyla přínosná tím, že by napomáhala k utváření pozitivního klimatu na pracovišti. Každopádně, ať už s tímto seminářem nebo bez něj, kaplani mohou policejním vedoucím nabídnout také svoji podporu a radu v oblasti etiky nebo v oblasti lidských vztahů, budou-li si ji žádat.

Vedle etického vzdělávání se v dnešní době jeví jako čím dál víc potřebné vzdělávání v oblasti poznávání jiných kultur, neboť se v současné době na našem území vlivem volného pohybu obyvatel a migrace pohybuje čím dál více lidí jiných národností a jiných kulturních tradic. Policisté přicházející s nimi do styku řeší mnohdy případy, „u kterých neznalost v oblasti náboženství a kulturních odlišností může být důvodem nepochopení na obou stranách“ (Kozák, 2012a, s. 132).

Liturgické úkony a modlitba

Řekneme-li duchovní služba, jistě si na prvním místě představíme liturgické úkony. Ke kaplanské službě jistě neodmyslitelně patří. Své uplatnění může tato služba nalézt především při výjimečných událostech, jakými jsou pohřeb policisty či vzpomínková bohoslužba, která je uváděna jako jedna z kroků vypořádání se s bolestí způsobenou nějakou mimořádnou událostí (Vymětal, 2009, s. 62). Dále může kaplan sloužit v případě, že se na něho někdo z řad policistů obrátí s žádostí o křest (vlastní nebo dítěte), o uzavření církevního sňatku, apod.

Co je na rozdíl od liturgických úkonů skryté, tak osobní modlitba – navenek jeví se jako nevýznamná, kaplani ji však vnímají jako zásadní součást své služby, protože vytváří duchovní zázemí pro jejich aktivní službu (Kozák, 2012a, s. 131).

Podle Laňky (2012b, s. 167) mezi činnostmi, které mohou kaplani ze své pozice duchovních nabídnout, může být účast na krizových situacích, např. při dopravních nehodách nebo vlakových neštěstích, či oznamování zpráv o úmrtí policistů. Jejich odbornost by bylo možné využít také v rámci „spolupráce při vyšetřování a prevenci trestné činnosti spojené s duchovními a náboženskými aktivitami.“

6. Dosavadní zkušenosti s činností duchovních v rámci Policie ČR

Jak již bylo na několika místech práce zmíněno, v rámci týmu Posttraumatické intervenční péče působí rovněž duchovní. Spolupráce s duchovními byla donedávna upravena Dohodou o účasti osob vykonávající duchovenskou službu na systému poskytování PIP příslušníkům Policie České republiky ze dne 17. 10. 2002, a to mezi Ministerstvem vnitra České republiky a Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví. Dne 6. října roku 2011 byla pak podepsána dohoda nová (Kozák, 2012b, s. 98). V současné době je situace taková, že dohoda s církvemi, ve které by byla legislativně zakotvena služba duchovních v rámci PIP, nebyla po reorganizaci PIP na systém psychologické a kolegiální podpory (ZPPP č. 231/2016) obnovena. Duchovní, kteří se do poskytování posttraumatické péče zapojují, svou službu vykonávají pouze na základě neformálních vztahů uvnitř původních intervenčních týmů. Dle dostupných informací (Laňka, 2017) se vedou intenzivní snahy, aby tato pomoc duchovních, která de facto neustala, opět dostala legislativní rámec nyní již v podobě dohody mezi zástupci církví a policejním prezidiem (oproti předešlé dohodě s MV ČR).

Křesťanská policejní asociace

Je dobré na tomto místě rovněž zmínit organizaci, která sdružuje policisty – křesťany a věřící z řad příslušníků Policie ČR a z ostatních bezpečnostních sborů. Ustavující synoda Křesťanské policejní asociace (dále KPA) proběhla ve dnech 14. – 15. ledna 2011. Na svých internetových stránkách se prezentuje jako celorepubliková „nezávislá, nezisková, zájmová organizace s profesním zaměřením, která sdružuje muže a ženy především z řad Policie ČR, občanských zaměstnanců PČR, středních a vyšších policejních škol a Policejní akademie ČR, s otevřeností pro ostatní pracovníky bezpečnostních sborů České republiky, kteří jsou členy křesťanských církví či křesťanské hodnoty vyznávající.“ KPA stojí na ekumenickém základu. Chce podporovat růst profesní etiky nejen svých členů ale i svých kolegů, chce přivádět do policejního prostředí svým osobním svědectvím křesťanskou naději. KPA chce být místem, kde se vzájemně budou setkávat policisté a ostatní pracovníci bezpečnostních sborů, kteří žijí podle křesťanských zásad. „Přesto, že KPA je výlučně křesťanské sdružení, má rovněž v úctě i všechny hledající a jiná náboženství, ve kterých lidé svobodně vyznávají svou víru“ (KPA, 2017).

Křesťanská policejní asociace není pouze českou záležitostí. Již o mnoho let dříve – v roce 1883 vznikla první asociace sdružující věřící policisty ve Velké Británii, v současnosti známá jako Christian Police Association (CPA, [b.r.]). Ačkoli mají různá podobná sdružení různé názvy, existuje jich po světě celá řada, jsou spolu ve spojení a ve vzájemné spolupráci. Namátkou můžeme jmenovat Rakousko, Německo, Holandsko, Norsko, Švédsko, Švýcarsko, Španělsko či Rumunsko; mimo Evropu např. Nigérii, Nový Zéland, Kanadu či USA.

Roku 2012 byla KPA přijata do mezinárodního společenství křesťanských policistů (ICPF). „Členství s sebou nese propojení na mezinárodní platformě, výměnu zkušeností, možnou účast na společných projektech a konferencích. Velmi významná je i modlitební aktivita Prayer request, kdy každý člen ICPF může přes centrální komunikační bod rozeslat do celého světa žádost o modlitbu za potřeby své i svých kolegů a celé společenství“ (KPA, 2017).

II. Část

7. Modely duchovní služby

Nyní se dostáváme k další části této práce, a sice si ukážeme, v jaké situaci se nachází institut policejního kaplana v zemích, kde je již běžnou součástí policejní struktury. Představíme si různé modely policejní duchovní služby, abychom nakonec posoudili, jestli můžeme z nějakého modelu čerpat pro české podmínky. Jenom pro přehlednost dodáváme, že náplň práce policejních kaplanů představíme až v souhrnné kapitole, neboť shledáváme, že všechny zkoumané modely duchovenské služby se v tomto bodě více méně shodují. Rozdíly lze spatřovat snad jenom v důrazech, které na tu kterou službu konkrétní země kladou.

7.1 Slovenská republika

Slovenská policie má značně podobnou strukturu a společnou historii jako česká policie, a to může v řešení otázky vzniku instituce policejního kaplana výrazně pomoci. Duchovní služba u policie má na Slovensku ovšem specifika, která jsou téměř neuskutečnitelná v naší zemi. V první řadě jde o organizační specifikum, kdy je duchovní služba organizována současně napříč třemi rezorty, tedy pro ozbrojené síly (ministerstvo obrany) a pro ozbrojené sbory a záchranné sbory (ministerstvo vnitra – policie, hasičský záchranný sbor a horská služba; ministerstvo spravedlnosti – kaplani ve vězeňství a pro justiční stráž). Vzhledem k tomu, že v České republice je již dobře zavedena jak duchovní služba v armádě, tak i ve vězeňství, zdá se zbytečné otázku sloučení po vzoru Slovenska jakkoli řešit. Dalším specifikem je, že na Slovensku existuje dvojitá duchovní služba: katolická – vzniklá uzavřením smlouvy mezi státem a Svatým stolcem roku 2002 (Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svatou Stolicou, 2002) a ekumenická, která vznikla roku 2005 prostřednictvím smluvní dohody mezi státem a zástupci registrovaných církví, kromě katolické, a náboženských společností (Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými církvami a náboženskými spoločnosťami, 2005).

Co se týče organizační struktury, pak katolická duchovní služba má svého představeného – vikáře, nad kterým je ještě ordinář mající v kompetenci řízení všech duchovních katolické církve jak pro ozbrojené síly, tak pro ozbrojené sbory a záchranné sbory (Výročná správa, 2015, s. 4). Policejní kaplani, kteří jsou ve služebním poměru

v rezortu ministerstva vnitra, jsou ideálně přítomni na každém krajském ředitelství, dále na všech vzdělávacích institucích, což jsou čtyři střední policejní školy a jedna policejní akademie (Výročná správa, 2015, s. 5). V současné době na Slovensku působí 10 katolických policejních kaplanů: až na jednu výjimku na každém Krajském ředitelství, navíc na jednom Okresním ředitelství a ve třech vzdělávacích zařízeních (MO SR, 2011b). Ještě doplňme, že policejním kaplanem může být pouze katolický duchovní, tedy řádně vysvěcený muž (Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svatou Stolicou, 2002, čl. 4).

V ekumenické duchovní službě je v čele ozbrojených složek a ozbrojených sborů generální duchovní, jehož pravomoci nejsou dány, jako v případě katolické strany, kanonickým (církevním) právem, ale vnitřními pravidly, která si ustanovily církve a náboženské společnosti účastné na dohodě. Generální duchovní se proto zodpovídá Ekumenické radě církví (Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými církvami a náboženskými spoločnosťami, 2005, čl. 2). V organizační hierarchii, budeme-li se zabývat již pouze resortem ministerstva vnitra, je pod generálním duchovním ředitel, který koordinuje činnost policejních kaplanů dvou krajských ředitelství a třech okresních ředitelství a jedné policejní akademie, která je však v současné době neobsazená (MO SR, 2011a). Duchovní službu vykonávají ordinovaní duchovní z registrovaných církví nebo náboženských společností, kteří jsou ve služebním poměru v rezortu ministerstva vnitra (Dohoda medzi Slovenskou republikou a registrovanými církvami a náboženskými spoločnosťami, 2005, čl. 5).

Hlavní činností policejního kaplana jak z katolické, tak ekumenické strany je pastorační činnost, která zahrnuje výuku náboženství, vedení bohoslužeb a organizaci různých duchovních aktivit, jakými jsou např. exercicie³ nebo náboženské poutě (Výročná správa, 2015, s. 6). Mezi nejčastější pastorační činnosti však patří rozhovory, které jsou vedené s diskretností a ze zákona podléhají mlčenlivosti (zákon č. 308/1991 Sb., §8). Rozhovory se mohou týkat jakékoli oblasti života policisty, tedy ne pouze jeho profese, ale také jeho vztahů a osobních problémů mimo pracoviště. Duchovní může být rovněž nápomocen při řešení vnitřních konfliktů ve svědomí policisty. Policejní kaplan je pro rozhovory k dispozici také rodinným příslušníkům policistů, pro civilní zaměstnance a jejich rodiny. Dále patří k jeho úkolům pomáhat spolu s psychology jakožto krizový

³ Několikadenní meditace

intervent při mimořádných událostech (Ústredie ekumenickej pastoračnej služby, 2015, s. 3-4).

Kaplan je dále poradcem nadřízeného velitele v oblasti mravních hodnot a mezilidských vztahů, posiluje etické vědomí policistů prostřednictvím organizování vzdělávacích akcí v oblasti etiky a morálky, povzbuzuje policejní týmy k přátelské atmosféře na pracovišti. V neposlední řadě má na starosti sociální a charitativní službu pro dlouhodobě nemocné nebo hospitalizované příslušníky a zaměstnance policie a jejich příbuzné a pro bývalé příslušníky policie, kterým je vyplácena důchodová renta (Ústredie ekumenickej pastoračnej služby, 2015, s. 3-4).

7.2 Spolková republika Německo

V Německu je situace poněkud složitá, protože, každá německá země si institut duchovní služby zřizuje po svém. Institut duchovní služby se rozděluje na část katolickou a část evangelickou (sdružující protestantské církve). V té katolické části je velmi patrná úzká spolupráce s biskupstvím té které diecéze. (Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]a). Jediný, kdo je jakousi hlavou všech policejních kaplanů sdružovaných v katolické církvi, je pomocný mnichovský biskup, který ovšem nefunguje jako koordinátor činností kaplanů, ale je pouze jejich zástupcem v rámci Biskupské konference Německa (což je soubor všech německých biskupů) v otázkách, které se dotýkají výkonu duchovní činnosti (Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]b). Katoličtí kaplani jsou dále podřízeni svým diecézním biskupům a také pokynům (které se přímo netýkají pastorační služby) ze strany vlády a policie. Evangelická strana této služby má pouze, stejně jako katolická strana, koordinátory pro policejní kaplany v každé německé zemi (Polizeiseelsorge der Evangelischen Kirche, [b.r.]b).

Na výkonu instituce policejního kaplana se kromě ordinovaných duchovních (kněží, jáhni na katolické straně, pastoři a diakoni na evangelické straně) podílejí také pověření laici, kteří mají příslušné teologické vzdělání. Tito laici bývají příslušníky různých pastoračních profesí, což znamená, že jsou zaměstnanci svých domovských církví a v rámci své pastorační činnosti mají pověření vykovávat duchovní činnost u policie (Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]c). Tím, že mohou službu policejního kaplana vykonávat také laici, je možné, aby mezi nimi byly i ženy – což je významné zvláště v katolické církvi, neboť v evangelických církvích mohou být ordinovány také ženy.

Činnost policejních kaplanů v Německu je velmi podobná jako na Slovensku, nebudeme ji proto rozepisovat. Lze se s ní však podrobně seznámit na stránkách Evangelické policejní duchovní služby (Polizeiseelsorge der Evangelischen Kirche [b.r.]a).

7.3 Velká Británie

Začátky duchovní služby ve Velké Británii sahají do roku 1842 a tato instituce je proto považována za samozřejmou součást tamější policie. Struktura i pojetí britské policie se značně liší od té naší. V České republice bychom jejich organizaci mohli připodobnit spíše naší městské policii. Státní policie Velké Británie, resp. Policie Spojeného království se dělí do více jak padesáti policejních sborů. Můžeme zjednodušeně říci, že území, na kterém každý policejní sbor drží dohled, rozlohou odpovídá hrabství (College of Policing Limited, [b.r.]). Téměř v každém policejním sboru funguje duchovní služba, jejíž pojetí je velmi rozmanité a místy až chaotické.

Kaplany ve Velké Británii lze rozdělit jednak podle výše jejich úvazku (plný nebo částečný) a jednak podle toho, zdali jsou placeni nebo činnost vykonávají dobrovolně. „Placení kaplani jsou převážně podporováni anglikánskou církví (...) Kaplani dobrovolní se převážně rekrutují z místního diecézního kléru“ (Laňka, 2012a, s. 157), přičemž sedmdesát procent z nich přísluší anglikánské církvi, zbylých třicet procent je z jiných církví, v dobrovolné duchovní službě působí i rabíni (Laňka, 2012a, s. 158).

Policejní kaplani jednotlivých sborů jsou v úzké spolupráci s koordinátorem z policejních řad. Ustanovení místního kaplana může být v každém policejním sboru rozdílné.

„V současné době již fungují oblastní koordinátoři, kteří jsou voleni z místních kaplanů. (...) Částí jejich povinností je služba v oblastním kaplanském poradním výboru“ (Laňka, 2012a, s. 157). Nad oblastními koordinátory je ještě funkce národního koordinátora, který má za úkol hlavně koordinaci „kaplanské služby tam, kde již existuje, a podporovat její vznik tam, kde ještě není. Národní koordinátor reprezentuje duchovní službu na národní úrovni a poskytuje poradenství jak pro policii, tak pro církev“ (Laňka, 2012a, s. 158).

7.4 Mimoevropské modely

Spojené státy americké

V USA má kaplanská služba velmi silnou tradici a pevné postavení. Protože každý severoamerický stát má svou vlastní organizaci, je tomu tak i u duchovní služby. Kaplani vykonávají svou službu bez jakékoli návaznosti na okolní státy. „Kaplani se zde spoléhají hlavně na svou vlastní osobní aktivitu, kterou chápou jako základ pro budování důvěryhodnosti, pro odstraňování komunikačních bariér a špatných představ o jejich službě“ (Laňka, 2012a, s. 151).

Mnoho kaplanů v oblasti USA pracuje na plný úvazek, mají své kanceláře, automobily, uniformy a ochranné balistické prostředky (Laňka, 2012a, s. 151). Existuje však také kaplanská služba na částečný úvazek nebo jen v rámci dobrovolnictví (Malý, 2012, s. 41). Není bez zajímavosti, že se dle Laňky (2012a, s. 151) značný počet policejních kaplanů spolu s policisty v přímém výkonu služby pohybuje v terénu, tedy na ulicích, „kde poskytují poradenskou činnost a posttraumatickou intervenci ve prospěch policistů, podpůrného personálu a rodinných příslušníků.“ V tom si díky přesně vymezeným pravidlům nekonkurují s pracovníky sociální péče ani se služebními lékaři, naopak se jejich služby v úzké spolupráci doplňují.

Náležitosti kaplana a náplň jeho služby je více méně totožná, jako v předešlých modelech. Duchovní služba má silně ekumenický charakter, kaplani mají být řádně ordinováni svými duchovními představiteli. „Ze zákona zřízení funkce policejního kaplana v trestním řízení asistuje náčelníku policie. Je oprávněn navštěvovat domy policejních okresních stanic v okrsku“ (Malý, 2012, s. 41).

V druhé polovině minulého století vznikla potřeba navázat užší vztah mezi kaplany různých států, aby si mohli vzájemně vyměňovat své zkušenosti. V roce 1973 byla proto založena Mezinárodní konference policejních kaplanů (ICPC, 2000 – 2017), která sdružuje členy z USA, ale také z Kanady a několika dalších zemí. Jejimi aktivitami jsou různá školení a pořádání konferencí nejen pro své členy, ale pro kaplany z celého světa. Kromě zajišťování vzdělávacích aktivit si klade za cíl rovněž podporovat informační síť mezi kaplany a celosvětově šířit vizi policejního kaplanství.

Jenom na okraj bez bližšího zkoumání poznamenejme, že v USA působí ještě Americká asociace policejních kaplanů (APCA, [b.r.]), založená podle zákonů státu Michigan roku 2007, je ovšem rozšířená po celých Státech. Má židovsko-křesťanský charakter a svůj základ má v ortodoxním křesťanství, což znamená, že klade silný důraz na víru v Boží záměr a také na pravidla křesťanského života.

Austrálie a Nový Zéland

Tyto země zde pouze zmíníme, a to v souvislosti řešení organizační struktury. Laňka (2012a, s 152) uvádí, že kaplani mají služební poměr buď na plný úvazek, nebo na částečný. Ti první jsou k dispozici na hlavním velitelství a mají zodpovědnost za přibližně sedmdesát oblastních kaplanů. „Kaplani na částečný úvazek jsou zodpovědní za personál místních policejních služeben. Navštěvují jednotlivé policisty a jsou k dispozici na telefonu.“ Všichni policejní kaplani nosí policejní uniformu, která se od ostatních liší pouze kaplanským odznakem. Může to sice obnášet jisté riziko, ovšem sami kaplani vnímají, že takto jsou lépe přijímáni veřejností i samotnými policisty.

7.4 Duchovní služba Armády České republiky

Tento model se zdá být velmi přínosný, neboť má s výchozí situací pro duchovní službu u Policie ČR mnoho společného. Zdůrazněme alespoň některé body: ačkoli vojenští kaplani v naší zemi měli v dřívějších dobách svou tradici, přerušení této tradice po dobu komunistického režimu bylo znát, a proto můžeme tvrdit, že v relativně nedávné době (obnoveno či, přesněji řečeno, v samostatné České republice založeno teprve roku 1998) se ocitlo v přesně takové situaci, jako se nyní nachází otázka policejního kaplanství. V souvislosti s armádní duchovní službou navíc mluvíme o naší zemi, a ta je v mnohém specifická. Připomeňme skutečnost, že se Česká republika řadí na přední místa mezi ateistickými zeměmi (Novotný, 2012, s. 79). Dalším, téměř unikátem naší země je fakt, že dosud nemá podepsanou smlouvu o odluce církve a státu. Tyto dvě poznámky zde zdůrazňujeme proto, že toto české specifikum pocítujeme právě tehdy, když porovnáváme modely duchovní služby, jak jsou uskutečňovány v dalších zemích. Nyní již k samotné Duchovní službě Armády ČR.

Počátky služby vojenských kaplanů v Armádě ČR se datují do roku 1996, kdy byl vůbec první kaplan vyslán na misi do Bosny a Hercegoviny v rámci svého působení

v jednotce IFOR/SFOR. Tato zkušenost, která byla hodnocena jako pozitivní, dala vzniknout dohodě mezi Ministerstvem obrany ČR a zástupci z ČBK a ERC o duchovní službě v resortu ministerstva obrany (Ministerstvo obrany, 2004 – 2014a).

„V čele duchovní služby stojí hlavní kaplan AČR, který je přímo podřízen náčelníkovi Generálního štábu AČR“ (Smlouva mezi ERC a ČBK, 1998, čl. 6). Vojenský duchovní je přímo podřízen veliteli útvaru, ke kterému byl přiřazen, a působí jako jeho poradce. „Po odborné stránce je podřízen vojenskému duchovnímu na vyšším velitelském stupni“ (Smlouva mezi ERC a ČBK, 1998, čl. 7). Protože se zároveň jedná o duchovního určité církve, nesmíme zapomínat ani na jeho církevní podřízenost v rámci struktury jeho domovské církve (Smlouva mezi ERC a ČBK, 1998, čl. 8).

Do duchovní služby je vyslán vojenský kaplan jako zástupce všech církví, které se účastní smlouvy ČBK a ERC. Kaplan musí splňovat tři kritéria. Osobní, které se skládá ze schopnosti komunikace v drsném prostředí a schopnosti snášet samotu, dále je důležitá samostatnost a rovněž znalost angličtiny. Vojenské kritérium je dáno absolvováním základní vojenské služby či odpovídajícím vojenskému výcviku. Kandidát musí zároveň splňovat podmínku věku, kdy nesmí být v době nástupu starší 40 let, musí být fyzicky zdatný s odpovídajícím zdravotním stavem. V neposlední řadě jde o církevní kritérium, kde je podmínkou teologické vzdělání (plná kvalifikace pro vedení sboru či farnosti), minimálně dvouletá pastorační praxe ve farnosti nebo sboru, církevní pověření od vlastní církve a chápání služby duchovního jako primárně neevangelizační (tedy nechápat tuto službu jako jakousi agitaci ke vstupu do církve) a v ekumenickém rozměru (Smlouva mezi ERC a ČBK, 1998, čl. 9).

Duchovnímu se nesmí ukládat takové úkoly, které nesouvisejí s jeho činností. Nemůže být např. nucen používat zbraně (Dodatkový protokol II. k Ženevským úmluvám, 1949, čl. 19). Vojenskému kaplanovi je ze zákona zaručeno právo na mlčenlivost (zákon č. 308/1991 Sb., §8).

Vojenský duchovní má tuto náplň práce: je poradcem velitele v oblasti lidských hodnot, vojenské etiky, morálky a mezilidských vztahů; aktivní motivací vytváří pozitivní atmosféru v útvaru; je k dispozici příslušníkům jednotky, ve které působí, i jejich rodinným příslušníkům, pro osobní diskrétní rozhovor; vykonává nebo zabezpečuje duchovní službu pro pracovníky resortu Ministerstva obrany a jejich rodiny včetně

bohoslužeb pro všechny církevní denominace, které se účastní dohody; hájí zájmy pracovníků rezortu Ministerstva obrany, a jejich rodin, kteří jsou jiného vyznání; spolupracuje s pracovníky, kteří zabezpečují příznivé sociální podmínky v rezortu Ministerstva obrany (Smlouva mezi ERC a ČBK, 1998, čl 10).

Kromě těchto činností, které jsou vymezeny ve smlouvě mezi ERC, ČBK a Českou republikou se, dle zkušeností samotných vojenských kaplanů, jeví jako důležité zmínit také službu přítomností, tedy být s vojáky v „co největším množství aktivit jak služebních, tak i společenských“ a službu skryté modlitby: „modlit se s těmi, kdo to umí, a modlit se za ty, které to nikdo nenaučil“ (Laňka, 2012c, s. 104).

Kaplani jsou ideálně zastoupeni v každém útvaru a vzdělávacím zařízení. V současné době u Armády ČR působí 32 vojenských kaplanů z osmi křesťanských církví (Ministerstvo obrany, 2004 – 2014b). Na jednoho kaplana připadá v průměru cca 875 lidí. Dodejme, že „zvláště v misích se vytvářejí dlouhodobé přátelské vazby (voják x kaplan)“ (Hudousek, 2016).

7.5 Shrnutí předložených přístupů

Nyní se pokusme shrnout předložené přístupy v instituci duchovní služby v představených zemích a v Armádě ČR, na které je možné se více zaměřit při hledání té nejvhodnější možné varianty pro podmínky České republiky.

Službu policejního kaplana může vykonávat buď ordinovaný duchovní, resp. vysvěcený kněz či jáhen nebo i laik z pozice pastoračního asistenta (zároveň zaměstnanec biskupství) nebo z pozice pověřeného člena církve. Kaplan může vykonávat svou službu na plný nebo částečný úvazek, anebo dobrovolně z pověření své církve. Je rovněž možné duchovenskou službu pojmout jako uzavření dohody o spolupráci s duchovními, kteří by nebyli přítomni v policejním sboru, ale poskytovali by pomoc v případě potřeby (tento způsob spolupráce Policii ČR již není cizí, neboť zná působení kněží v Posttraumatické intervenční péči). V organizační struktuře mohou být kaplani hierarchicky podřízeni svým nadřízeným, platí mezi nimi určitá práva a povinnosti nebo mohou být pouze zastřešeni kaplanem koordinátorem, který vůči ostatním kaplanům nemá žádná práva a povinnosti, pouze koordinuje jejich činnost a funguje jako prostředník pro sdílení vzájemných informací a zkušeností a také jako prostředník při

komunikaci se státem, se státní policií nebo při prezentaci jejich služby na veřejnosti. Je třeba také zmínit možnost, kterou praktikují některé země, duchovenskou službu rozdělit podle poskytovatele, kterými by byla katolická církev na straně jedné a církve sdružené v ekumenické radě církví na straně druhé. Co se týče rozmístění policejních kaplanů, pak kaplani bývají obsazováni ideálně na každém krajském ředitelství, resp. do každého policejního sboru (v případě Velké Británie), dále navíc do větších měst, na policejní školy, dále do menších územních útvarů. V Armádě ČR je to pak specifické a nelze tento model převzít pro Policii ČR, totiž, že vojenský kaplan je součástí svého konkrétního vojenského útvaru a má možnost být tedy „svým“ vojákům vždy na blízku.

Pokud bychom měli souhrnně vyjmenovat náplň práce duchovních jak u policie zmíněných zemí, tak u Armády ČR, pak výchozím modelem nám v tomto bude Slovenská ekumenická duchovenská služba s vědomím, že bylo zjištěno, že všechny další modely se v jednotlivých bodech jejich činnosti více méně shodují.

Zopakujme tedy stručně, že hlavní činností policejního kaplana je pastorační činnost, která zahrnuje individuální rozhovory, výuku náboženství, službu liturgických úkonů a organizaci různých duchovních aktivit. Kaplan dále organizuje etické vzdělávání, je poradcem nadřízeného velitele v oblasti mravních hodnot a mezilidských vztahů, a povzbuzuje policejní týmy k přátelské atmosféře na pracovišti. Dále patří k jeho úkolům podávat zprávy o úmrtí blízké osoby a pomáhat spolu s psychology jakožto krizový intervent při tragických událostech. Má rovněž na starosti sociální a charitativní službu pro dlouhodobě nemocné nebo hospitalizované příslušníky a zaměstnance policie a jejich příbuzné a pro bývalé příslušníky policie, kterým je vyplácena důchodová renta. Činnosti vojenských kaplanů jsou velmi podobné. U nich je navíc velmi významný prvek služby přítomností při zahraničních misích.

III. část – Výzkumné šetření

8. Úvod do výzkumu

8.1 Cíl výzkumu a výzkumná metoda

Cílem výzkumu bylo zjištění názorů respondentů, jejichž volba nebyla náhodná, ale předem definovaná podle různých kritérií. Prvním a nejdůležitějším kritériem pro tento výzkum bylo, že se respondenti sami dlouhodobě myšlenkou zavedení duchovenské služby u Policie ČR zabývají. Dalšími kritérii pro jejich výběr byla příslušnost k Policii ČR a teologické vzdělání či jiné odborné kompetence v rámci jejich domovské církve. Co se týče příslušnosti k jednotlivým církvím, byla zde snaha oslovit respondenty z několika různých církví pro získání pestřejšího názorového spektra.

Výzkum si klade za cíl zodpovědět na základě názorů respondentů, jakým vhodným způsobem by se mohla služba policejního kaplana v českých podmínkách uplatnit. Výsledky výzkumu budou následně konfrontovány s výše popsányi modely duchovní služby.

Pro výzkum jsme zvolili kvalitativní metodu polostrukturovaného rozhovoru/interview. Interview je dle Gavory metoda, u níž se počítá s interpersonálním kontaktem mezi výzkumníkem a respondentem. Předpokládá se, že prostřednictvím této metody výzkumník nezkoumá pouze fakta, ale může proniknout hlouběji a poznat tak postoje a motivy respondentů. Dále se předpokládá, že tato metoda bude využívána spíše tehdy, jeli možné oslovit pouze malý vzorek respondentů (2000, s. 110). Vzhledem ke zvolenému tématu se proto tato metoda jeví jako nejvhodnější.

Základní otázky byly předem připravené a rozeslané pěti osloveným respondentům. Se třemi respondenty bylo domluveno setkání, při kterém následně proběhl osobní rozhovor, dva respondenti potvrdili spolupráci formou E-mailové komunikace. Tito poslali odpovědi na dotazy, které jim byly zaslány zpočátku společné komunikace, které byly později doplněné o dodatečné otázky.

Respondenti, se kterými proběhlo osobní setkání, dostávali dotazy, se kterými měli možnost se dopředu seznámit, tyto dotazy byly v průběhu rozhovoru, podle potřeby, doplňovány o další otázky. Rozhovory byly monitorovány nahrávacím zařízením.

Místa rozhovorů byla neformální prostředí, která navrhli sami respondenti. Celková atmosféra rozhovorů byla uvolněná, rozhovory se nesly v přátelském duchu, což otevřelo možnost úspěšného provedení výzkumu, neboť, jak uvádí Gavora (2000, s. 110), „protože interview je postaveno na interpersonálním kontaktu, jeho úspěšnost závisí na navození raportu výzkumníkem.“ Raportem se přitom rozumí navození otevřené, přátelské atmosféry.

8.2 Výzkumný vzorek respondentů

Pro výzkum tedy bylo osloveno pět respondentů, kteří splňovali výše uvedená kritéria. Všichni respondenti jsou ve služebním poměru u Policie ČR, dva respondenti jsou služebně zařazeni u Útvaru rychlého nasazení (URNA), jeden slouží na pozici vedoucího oddělení obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování na území s působností Krajského ředitelství policie Libereckého kraje, další respondent slouží u pořádkové policie na obvodním oddělení na území s působností Krajského ředitelství policie Hradec Králové, a poslední respondent slouží na operačním středisku Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje.

Tři respondenti jsou členové Římskokatolické církve, jeden respondent je ze Starokatolické církve a poslední respondent je z Církve bratrské. Mezi respondenty jsou dva duchovní a dva laici – tito mají vystudovanou teologii, a jeden je členem Starších sboru (církvní funkce typická pro evangelikální církve), teologické vzdělání však nemá.

Čtyři respondenti jsou členové Křesťanské policejní asociace (KPA) a dva jsou členy týmu Posttraumatické intervenční péče (PIP).

Doba výkonu praxe policejní profese není pro výzkum podstatná, uvedme alespoň pro úplnost, že se pohybuje mezi 8 až 32 lety.

8.3 Struktura rozhovoru

1. Seznámení se s pozicí respondenta

- a) Kde u Policie ČR sloužíte?
- b) Jaké církve jste členem? Zastáváte ve Vaší církvi nějakou funkci?

- c) Máte teologické vzdělání?
- d) Jste členem Křesťanské policejní asociace?
- e) Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící?
- f) Jste členem týmu Posttraumatické intervenční péče?

2. Specifická nabídka duchovní služby

- a) Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?
- b) Jakou úlohu by kaplan mohl sehrát v pomoci růstu k etickému ideálu a v předcházení negativních důsledků, jakými jsou ztráta ideálů, stres, to vše vedoucí např. k cynismu, syndromu vyhoření, vztahovým problémům, apod.
- c) V čem by se měl duchovní lišit od psychologa?
- d) Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena (dotaz na cílovou skupinu)

3. Osobnost kaplana

- a) Je podstatné, aby byl kaplan duchovním (ordinovaným/vysvěceným)? Nemohl by tuto funkci zastávat laik?
- b) Jak velkou roli hraje to, aby byl policejní kaplan znalý specifik, která policejní práce obnáší?

4. Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

- a) Jak by měl být kaplan ideálně začleněn do organizační struktury Policie ČR?
- b) Jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“?

9. Analýza jednotlivých rozhovorů

Výše uvedená struktura nám nabízí čtyři tematické celky, které budeme sledovat během analýzy jednotlivých rozhovorů, přičemž stěžejní pro naši práci budou témata 2 – 4. Seznámení se s pozicí (osobou) respondenta vnímáme jako důležité pro zaznamenání okolností, které mohou mít vliv na konkrétní názor respondenta.

9.1 Respondent č. 1

Seznámení se s pozicí respondenta

První respondent je služebně zařazen na oddělení obecné kriminality SKPV, kde zaujímá vedoucí postavení. Je členem Římskokatolické církve, teologii studoval jako laik. Je členem KPA od jejího samého počátku. Je rovněž členem týmu PIP, a to od roku 2010. Na otázku, jak ostatní kolegové vnímají to, že je věřící, odpovídá, že „to berou jako fakt.“

Specifická nabídka duchovní služby

Tou nejdůležitější činností duchovního by byla dle respondenta beze sporu služba přítomností, a to jak ve službě, tak také mimo ni. Jako podstatný vnímá prvek neformálního setkání: „jen tak si zajít na kávu, pivo, a přitom s nimi hovořit o obyčejných věcech.“ To je základem pro získání důvěry a pro případná hlubší témata. Co se týče možnosti, že by se kaplan zapojoval do vzdělávání policistů v etické oblasti, bylo by to důležité, ale své místo by to podle respondenta našlo ve vzdělávání nově nastupujících policistů. Ti by navíc tímto způsobem již nenásilně přijímali přítomnost duchovního v policejním sboru. Další důležitou činností by měla být služba skryté modlitby za každého policistu, jakkoli se to může zdát jako „úsměvná činnost nehodící se do policejního prostředí.“ Jde o specifický nástroj služby duchovního. V neposlední řadě je třeba zmínit službu liturgických úkonů, která by se měla uplatňovat při významných událostech, ale i při událostech bolestných, jakými jsou např. zádušní bohoslužby za oběti hromadného neštěstí nebo za zemřelého policistu.

Kaplan by se s psychologem měl doplňovat. Každý by měl rozpoznat hranice svého oboru a vzájemně se v tom respektovat a spolupracovat. Duchovní by měl pečovat o člověka jako takového, o jeho lidství, o jeho důstojnost. Měl by tu být pro člověka ve chvílích těch nejhlubších otázek po smyslu věcí a událostí. Nemělo by přitom jít o jakousi přehnanou zbožnost, ale o praktickou podporu.

Kaplan by měl být z povahy jeho služby pro všechny, kdo jeho službu potřebují. Ovšem primárně by měl být ustanoven pro policisty a jejich blízké.

Osobnost kaplana

Respondent se přiklání k názoru, že by kaplan měl být vysvěceným/ordinovaným duchovním pro jeho specifické úkoly, jakými jsou mimo jiné právě liturgické úkony, které se váží na svěcení/ordinaci. Věřící policisté – laici, pak mohou být významnou pomocí pro vybudování duchovní péče. Plnili by v tom funkci jakéhosi mostu mezi svými kolegy a duchovními, v tom by se jistě velmi významně na duchovní péči podíleli.

Na otázku, zdali je nutné, aby duchovní byl znalý specifik policejního prostředí, respondent odpověděl, že by to bylo jistě výhodou, ovšem není to to nejpodstatnější. Tím je pro respondenta samotná „osobnost kaplana, jeho osobnostní rysy a schopnost duchovní službu v Policii ČR uvést v život.“ Ovšem jistá ochota seznámit se alespoň zvenku se specifiky policejní profese by byla nutná, aby případná péče byla adekvátní policejním specifikům.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

Respondent se domnívá, že česká policie dosud není mentálně připravená na přijetí duchovní služby ve smyslu zřízení nových tabulkových míst, která by se jako taková začlenila do struktury Policie ČR, tedy tzv. rozhodnutím shora. Prozatím by stačilo zřízení jednoho až tří tabulkových míst, na která by byli dosazeni duchovní takových osobnostních rysů, že by byli schopni doslova z ničeho (čili bez jakékoli předchozí zkušenosti v rámci Policie ČR) vybudovat policisty i společností uznávaný systém policejní duchovní služby. Ostatní duchovní, kteří by takto v začátcích byli ochotni do této služby jít, by sloužili na dobrovolné bázi, jak to známe u externích duchovních v PIP nebo nyní nově u systému kolegiální podpory. V tom by právě sehráli svou nezastupitelnou roli také věřící laici. Respondent nakonec dodává, že externí duchovní v rámci PIP měli být tzv. platformou pro působení duchovních u Policie ČR. Ovšem situace, jak jsme o ní psali výše, je nyní taková, že je spíše třeba vybudovat novou dohodu o působení duchovních (ať už myslíme externích nebo interních) v rámci Policie ČR.

9.2 Respondent č. 2

Seznámení se s pozicí respondenta

Tento respondent, stejně jako předchozí, je pracovníčně zařazen v Útvaru rychlého nasazení. Je členem evangelikální Církve bratrské. Teologické vzdělání nemá, avšak v místním sboru zastává vysokou funkci jednoho ze Starších. To, že je věřící, vnímal respondent ze začátku jako problém, neboť jeho kolegové zprvu nevěděli, co od něho mohou čekat, zdali mu víra dovolí, aby ostatním dostatečně „kryl záda“. Nyní se již těší důvěře svých kolegů a také nadřízených. Často chtějí znát respondentův názor na něco, co se ve společnosti řeší (rozvody, adopce dětí, různé problémy,...). Respondent je členem KPA, není však v týmu PIP.

Specifická nabídka duchovní služby

Pro respondenta je nejdůležitější, aby duchovní služba nabízela prostor absolutní důvěry. Policisté dle něho v dnešní době, kdy se v policii zhoršují podmínky (prostředky potřebné k výkonu služby se omezují a hledí se na větší výslednost, např. na dostatek uložených pokut než na základní vizi „pomáhat a chránit“ tam, kde je to skutečně potřeba) potřebují nějakou vizi, optimistický náhled do budoucnosti. Policisté jsou demotivovaní a hledají někoho, kdo by jim ukázal, že to samotné poslání má ještě smysl. Kaplan to může uskutečňovat svým chováním – tedy dobrým příkladem a také slovem, třeba tím, že se kolegům někdy poskytne ještě jiný – třeba i optimistický – náhled na nějaký problém. Kaplan by měl svým duchovním zaměřením větší dispozice setrvat v naději ještě tehdy, kdy si jiní zoufají. Tuto naději může proto předávat dál.

Etické vzdělávání si nedovede respondent představit, resp. že by se jakákoli nabídka tohoto druhu setkala s kladnou odezvou a vysokým počtem zájemců. Na policisty i jejich nadřízené jsou kladeny vysoké pracovní nároky, a proto mají jakákoli školení spíše v neoblibě, neboť vnímají, že je to ztráta času. Respondent se domnívá, že takováto školení, která by byla dána rozkazem, by byla naprosto neefektivní, a je proto lepší nechat na uvážení každého jednotlivce – řadového kolegu i policistu ve vedoucím postavení, zdali si sám ze zájmu vyhledá školení, besedu nebo požádá o radu v etických či jiných otázkách. To ovšem neznamená, že by nabídky školení a besed nemohly být, pokud by byly zcela dobrovolné. V tom případě je jistě vhodné, aby se této činnosti ujal policejní duchovní.

Kaplan by měl dále podle respondenta být otevřený a mít dostatek času k setkávání se s lidmi. Oproti psychologovi vidí respondent rozdíl v tom, že u kaplana je patrný jistý přesah k transcendentnu, víra v Boha. Respondent se domnívá, že když je někdo v opravdu velkých problémech, začíná si klást otázky po smyslu života a existenci věcí, které nás přesahují.

Kaplan by měl být k dispozici všem, kteří to potřebují a kteří požádají o pomoc. Cílová skupina v tomto není nijak omezená. Avšak primárně by tu kaplan měl být pro policisty, protože primárně pro ně by byla služba určená a specifickým policejní práce přizpůsobená.

Osobnost kaplana

V otázce nutnosti svěcení/ordinace se nejsilněji projevuje, že respondent je členem evangelikálního proudu křesťanství. Pochází z tradice, kde liturgie a různé formální náležitosti nehrají v životě církve takovou roli, jako v katolickém proudu. Respondent se proto domnívá, že svěcení či ordinace není pro službu policejního kaplana podstatná náležitost. Daleko důležitější je dar, osobní charisma, poslání. Pak nemusí mít ani odborné vzdělání.

Respondent se nestaví příliš pozitivně ani k žehnání aut, praporů apod., nepřijde mu to příliš slučitelné s biblickým přístupem. Jediné, v čem by spatřoval smysl, že by kaplan byl vysvěcen/ordinován je v možnosti služby liturgickými úkony, jakými jsou křest, svatba, pohřeb. Proto by bylo podle respondenta vhodné, aby mezi kaplany byli jak laici tak vysvěcení/ordinovaní duchovní, kteří by tuto liturgickou službu vykonávali.

Naproti tomu vidí respondent jednoznačně jako podstatné, aby kaplan vycházel z policejního prostředí. Vyjádřil domněnku, že by kaplana „nepolicistu“ ostatní policisté vůbec nepřijali, neotevřeli se mu. Musel by to být leda velmi výjimečný, charismatický člověk, avšak na to nelze spoléhat.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

Respondentův koncept organizace kaplanské služby u Policie ČR je takový, že by profesionálně fungoval jeden (příp. dva – ten druhý jako zástupce) vysvěcený/ordinovaný duchovní, mající však policejní praxi. Byl by to koordinátor, pod

ním by byli věřící policisté – laici či duchovní, kteří chodí do své práce. Tito by byli součástí propojené sítě, něco jako je v současné době KPA. Ostatní policisté by věděli, že se na ně v případě potřeby mohou obrátit, a věřící policisté – „takoví malí kaplani“ – jak je v rozhovoru respondent nazval, by zase věděli, že se v případě potřeby mohou obrátit na kaplana koordinátora. Stejně tak by na tohoto svěceného/ordinovaného kaplana odkazovali v případě potřeby, zvláště pokud by nějaká služba vyžadovala statut duchovního. Kaplan koordinátor by měl vzdělávat nebo zajistit průběžné vzdělávání policistů této sítě. Tato síť věřících policistů by byla po celé České republice. Velikým vzorem pro respondenta je v tomto KPA, kterou vnímá jako tu správnou odpověď na otázku, jakým způsobem uskutečňovat duchovenskou službu u Policie ČR.

Tento koncept by zároveň vyřešil otázku, jakým způsobem by kaplan sloužil svou přítomností, neboť věřící kolega jakožto „malý kaplan“ by zkrátka přítomný byl, alespoň tedy na místech, kde působí.

9.3 Respondent č. 3

Seznámení se s pozicí respondenta

Respondent vykonává službu u pořádkové policie. Je ve funkci zástupce vedoucího obvodního oddělení, má laické teologické vzdělání v rámci Římskokatolické církve a díky své křesťanské víře získal na oddělení přirozenou důvěru svých kolegů, se kterými vede diskrétní rozhovory na různá témata. Sám se proto přesvědčuje o významu zřizování duchovní služby mezi příslušníky Policie ČR i ve většinově ateistické společnosti. Respondent není členem ani KPA ani týmu PIP.

Specifická nabídka duchovní služby

Pro respondenta jasně převládá názor, že nejvýznamnější nabídkou by byla možnost osobního rozhovoru, ve kterém by byla zaručena diskrétnost. Respondent zdůraznil důležitost takových rozhovorů, ačkoli si to mnohdy sami policisté neuvědomují, protože to neznají a proto ani nevědí, že by mohli chtít nějakou takovou službu vyžadovat. Je ovšem přesvědčen, že kolegové potřebu o určitých otázkách mluvit skrytě mají. Respondent se zároveň domnívá, že pokud by nabídka duchovní služby byla aktuální, a byla by dostatečně dostupná, policista by se postupně naučil ji přijímat.

Již méně je přesvědčen o uplatnění vzdělávání (v oblasti etiky) jakožto úkolu kaplana. Muselo by být spíše v rámci vícedenních školení pro určité skupiny policistů (např. vedoucí, zástupci, policisté v projektu PIP,...) Respondent se domnívá, že jednotlivé přednášky otevřené pro všechny policisty, by se nesetkaly s přílišnou odezvou. Zároveň však nevylučuje, že se toto může zavedenou praxí časem změnit.

Skepticky vnímá službu liturgických úkonů a ceremonií v rámci policejních oslav. Obává se, že v současném společenském klimatu by to mohlo působit spíše kontraproduktivně, že by policisté vnímali kaplana ne jako jednoho z nich, ale jako toho, který tam je „přes tu parádu“. Respondent neváhá použít dokonce slovo „šaškárna“, čímž vyjadřuje mnohý postoj nejen policistů v naší zemi. Něco jiného by ovšem byly např. mše sloužené jako zádušní za zemřelé kolegy nebo za oběti trestných činů a tragických událostí.

Respondent na dotaz, v čem by se měl duchovní lišit od psychologa, odpověděl tím, že duchovní může pomáhat v oblastech týkajících se nějakého směřování k vyšším hodnotám, k něčemu, co nás přesahuje – nás jako lidi. Za psychologem by policista spíš přišel např. s nějakými somatickými projevy vyplývajícími ze stresu nebo prodělaného traumatu, které souvisejí s výkonem jeho povolání.

Služba policejního kaplana by měla primárně směřovat k policistům, až následně ke všem, kdo o jeho službu projeví zájem.

Osobnost kaplana

Pro respondenta je podstatné, aby policejní kaplan znal specifika této profese. A to nikoli pouze teoreticky (např. z přípravného kurzu), ale aby je znal ze své osobní zkušenosti. Podle něj je to důležité ze dvou důvodů: kaplan se bude více orientovat v potřebách konkrétních policistů (respondent osobně zažívá skutečnost, že toto může být velikou výhodou; sám by byl vděčný za možnost rozhovoru s duchovním, který ze zkušenosti ví, jaké je to být v „akci“) a je to také důležité kvůli navázání primární důvěry mezi kaplanem a policistou.

Respondent si nedovede představit, že by kaplan nebyl duchovním. Domnívá se, že již jeho duchovní stav (tedy ještě před navázáním bližšího kontaktu) je pro ostatní zárukou něčeho výjimečného, na co se mohou spolehnout. Nabízí se hlavně záruka mlčenlivosti

a nekritického přijetí každého bez obavy z odsuzování. Tento duchovní stav není dle respondenta možný nahradit pouhým pověřením domovské církve. Je to něco, co toho člověka i danou církevní instituci předchází, převyšuje. Věřící laici mohou s kaplanem pouze spolupracovat, např. jako jakási spojka mezi policisty a kaplanem.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR

Co se týče organizace duchovní služby, respondent se domnívá, že armádní model v tom, jak je uzavřena smlouva o Duchovní službě Armády ČR a také v hierarchickém uspořádání, kdy v čele působí hlavní kaplan, by mohl být dobrou inspirací. Dále by podle respondenta bylo ideální, kdyby kaplan byl přítomen alespoň na každém okrese, což souvisí s onou službou přítomností, a tudíž s dostupností nabídky duchovní služby.

Dle respondenta je institucionalizovaná duchovní služba nutná pro zavedení určité formy, která bude garantovaná zvnějšku. Bude tu již někdo, kdo bude mít v popisu práce být tu pro policisty. Navíc bude zaručena určitá odbornost, protože není u každého věřícího samozřejmostí, že by ho jeho víra předurčovala, že bude znát odpovědi na určité otázky nebo že je bude moci vhodně vysvětlit.

Respondent nakonec znovu připomíná, že je důležité být policistům co nejbližší. Je zřejmě nereálné očekávat, že kaplani budou spolu s policisty sloužit. Je proto zásadní hledat jiné možné oblasti a akce, kde se mohou formálně i neformálně obě strany setkávat. Respondent vyjmenovává namátkou: služební porady, tělocvik, společné grilování nebo neformální setkání v restauraci/hospodě apod.

9.4 Respondent č. 4

Seznámení s pozicí respondenta

Respondent je služebně zařazen na operačním středisku krajského ředitelství Policie ČR. Je vystudovaným teologem a knězem Starokatolické církve. Podle jeho slov, nikoho nenechává jeho víra lhostejným. Často vede rozhovory o víře – pozitivně i negativně. Pomáhá řešit také problémy nenáboženské povahy. Je členem KPA i PIP.

Možnosti nabídky duchovní služby

Duchovní služba může dle respondenta nabízet péči o duši a ducha. Respondent se chce vyvarovat omezení duchovní služby na pomoc v krizových situacích a oporu při dosahování etického ideálu. Vnímá důležitost jeho přítomnosti jak mezi policisty, tak také na společných/společenských akcích (zařazení policisty do služby, zavádění nového praporu, pohřeb policisty, apod.) Pro respondenta je podstatné, aby kaplan byl hlavně morální autoritou, která svou přítomností bude svědčit, a tím nabízet pohled na svět a na Boha. Kaplan by neměl nic vnucovat.

Hlavní rozdíl mezi psychologem a duchovním respondent spatřuje v tom, že duchovní nedagnostikuje, jenom naslouchá. Pomáhá Božím slovem a používá evangelijní metody. Psycholog používá diagnostiku a dle toho pomáhá.

Policejní kaplan by podle respondenta neměl sloužit pouze jako pomoc „obětem“ – ať už policistům, rodinným příslušníkům, obětem z řad civilistů. Jeho přítomnost by měla všeobecně pronikat policejním sborem.

Osobnost kaplana

Respondent se domnívá, že kaplan by měl být vysvěcen/ordinován, aby mohl nabízet své služby komplexně, tedy včetně liturgických úkonů.

Dále respondent uvažuje, že by nemuselo být za každou cenu nutné, aby kaplan vycházel z policejního prostředí, pokud by byl vnímavý. Každopádně znalost policejního prostředí může být velkým přínosem. Respondent ovšem popravdě dodává, že toto je jeho osobní názor a že jeho policejní okolí mu tvrdí, že kdyby nebyl policistou, tak že by se na něho nejspíše neobrátili a nesvěřili se mu.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

Respondent by při současném stavu Policie ČR preferoval člověka ve služebním poměru (obdobně jako jsou policisté zároveň součástí týmu PIP). Do budoucnosti by však uvažoval nad zřízením služebního místa pro kaplana. Pokud jde o rozmístění, respondent by preferoval nejdříve pro každý kraj jednoho kaplana, později podle

potřeby pro každý územní odbor. Organizace kaplanů by mohla být řízena centrálně z policejního prezidia, po způsobu armádním.

Na otázku, jakým způsobem by kaplan měl uskutečňovat svou službu přítomností, respondent stručně odpovídá jednoduše: „pastorační práci se meze nekladou.“

9.5 Respondent č. 5

Seznámení se s pozicí respondenta

Tohoto respondenta necháváme záměrně nakonec, neboť je specifický tím, že se zavedením duchovní služby u Policie ČR zabývá systematicky delší dobu a zapojuje se dokonce do patřičných jednání o jejích možnostech. Ačkoli nijak nechceme umenšovat názory ostatních respondentů, musíme předeslat, že jeho odpovědi z logiky věci vykazují o něco vyšší úroveň, neboť je to člověk, který má tuto problematiku již celkem zmapovanou. Již např. ví, co je možné u české policie prosadit a co je zatím „běh na delší trať“. Nemluví pouze o přání, o tom, jaké by to bylo dobré, ale o tom, co by mohlo být reálné.

Respondent je služebně zařazen na Útvaru rychlého nasazení. Je zároveň duchovním Římskokatolické církve, kde po teologických studiích přijal jáhenské svěcení. Svěcení přijal primárně pro službu policii, pracovní vztahy s církví žádné nemá, pro církev tedy pracuje zcela dobrovolně. Respondent hodnotí přístup svých kolegů k jeho víře pozitivně, nevnímá žádné nepřátelství. Naopak pocítuje z jejich strany větší důvěru. On sám víru nikomu nevnucuje, přestože ji neskrývá. Občas si někdo chce o věcech spojených s vírou povídat. Respondent je členem KPA (je zakladatelem spolku a jejím prefektem). Není členem týmu PIP.

Specifická nabídka duchovní služby

Respondent je přesvědčen, že to, co může duchovní služba beze sporu nabídnout, je prostor absolutní důvěry, jeho přítomnost mezi lidmi a setkávání se s nimi v otevřenosti. Liturgické úkony, mají své místo, taky jsou důležité, ale může je dělat duchovní zvenku. To co by měl policejní duchovní navíc, tak právě ten prostor důvěry, který by si vybudoval tím, že by mezi těmi lidmi byl. Kaplan by zároveň mohl vstupovat do vzdělávacího procesu, kde by se zasadil o větší vzdělávání v oblasti etiky – a to na

policejních akademiích a ve školských zařízeních, kam policisté průběžně v různých etapách jezdí. Vzdělávání v etice respondent vnímá jako velmi důležité, neboť podle jeho názoru by měl být policista pevně morálně ukotven, aby dokázal přijmout a interiorizovat skutečnost, že „má extrémní právo za určitých podmínek zabít druhého člověka, a zároveň extrémní povinnost v případě nutnosti položit vlastní život.“

Protože by se měli policisté vzdělávat neustále, bylo by dobré, aby se etika neomezovala pouze na školy a školská zařízení. V tom případě by se to však muselo vhodně uchopit. Záleželo by na reálném posouzení situace. Beseda, kterou by policisté dostali rozkazem, by byla asi předem odsouzena k nezdaru. Nejlepšími „besedami“, při kterých se často jde skutečně „na hlubinu“, bývají při neformálních setkáních, kdy tyto „besedy“ vyplynou samy ze situace. Nejlepší jsou proto opět osobní kontakty a hovory, při kterých by se ctilo pravidlo, že o věcech víry nikdy duchovní nezačíná mluvit jako první, ale až po případné výzvě.

Co se týče rozdílu duchovního a psychologa, respondent se domnívá, že základní vlastnosti jako empatie, komunikativnost, otevřenost pro druhého člověka i pocit důvěry, by měli mít oba společné. Rozdíl je pak v tom, že duchovní nahlíží na věci jinak než z hlediska medicínského. Dívá se na ně z perspektivy teologie, věčnosti, odkazuje na transcendentno, duchovno, které je člověku vlastní. Toto je dle respondenta jakási přidaná hodnota, kterou psycholog ze své profesní pozice nemá.

Jelikož je kaplan v první řadě duchovní, neměl by mít cílovou skupinu nikterak omezenou, ačkoli by služba byla stavěna primárně pro policisty a civilní zaměstnance Policie ČR. Dá se říci, že kaplan by tu měl být pro všechny, kdo jeho pomoc potřebují či žádají.

Osobnost kaplana

Respondent je přesvědčen, že je podstatné, aby kaplan byl duchovním (vysvěceným/ordinovaným). V první řadě, kaplan je již ze samotné tradice církevní titul. Tedy, pokud by mělo být kaplanství zavedeno u Policie ČR, mělo by to být zavedeno tak, jak je to v církvích. Dále respondent uvádí předpoklad, že duchovní by před službou u policie měli praxi v duchovní správě ve své domovské církvi, kde by se naučili vykonávat tu svou pastorační službu – jáhenskou, kněžskou nebo kazatelskou,

aby získali nějaké zkušenosti. Dalším argumentem je skutečnost, že duchovní je jaksí bytostně, osobnostně nastaven na to dělat duchovního. Laik je oproti tomu spíše nastaven dělat svoji laickou práci, a zřejmě tam „bude pořád něco chybět.“ Kněz, jáhen, kazatel jsou osoby duchovní, u kterých se předpokládá již historicky právě prostor důvěry. U laika toto, dle respondenta, chybí. V neposlední řadě respondent uvádí jako důkaz proti zapojení laiků do kaplanské služby modely policejní duchovní služby, kde to takto nastaveno mají (např. Německo), avšak příliš to dle jeho zkušeností nefunguje.

Kaplan by podle respondenta měl vycházet z policejního prostředí. Je to důležité opět pro ten prostor důvěry. Domnívá se, že v této profesi je to dokonce klíčové. Kaplan – policista ví, o čem by jeho kolega mluvil, co by řešil, on zná ty tlaky, jaké při policejní práci fungují. Duchovnímu z venku by bylo potřeba to vysvětlit. Respondent si dovede představit rozhovor s externím duchovním, když nastane nějaká velká krize (externí duchovní v rámci PIP odvádějí velmi dobrou práci), ovšem i tam již může být patrný jistý informační předěl.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

Respondent vidí možnou odpověď v modelu, který je podobný posttraumatickému intervenčnímu týmu či kolegiální podpoře. To znamená, že by duchovní byl policistou na svém služebním místě a k tomu, protože má nějaké dispozice, které musí splňovat, by byl jmenovaný duchovním. Byla by to pro něj tedy dobrovolná odborná činnost. Nad těmito dobrovolnými duchovními by byl kaplan koordinátor, který by koordinoval různá setkání, formy školení duchovních nebo i věřících laiků, pomáhal by upevňovat informační síť mezi sebou. Tento koordinátor by ovšem tuto službu neměl taky, alespoň prozatím, jako hlavní pracovní náplň.

Respondent se domnívá, že aby tato služba mohla v českém prostředí fungovat, musela by být čistě na dobrovolné bázi, aby nestála stát žádné finanční prostředky. Vychází z předpokladu, že celkově česká společnost není příliš pozitivně naladěna vůči křesťanským církvím a policii vnímá jako instituci, která by měla být ze své povahy nenáboženská, což se dle veřejného mínění, jak uvádí respondent, rozporuje s myšlenkou policejních kaplanů.

Co se týče rozmístění, kaplani by byli všude tam, kde by byli jedinci ochotni se k této službě zavázat. Nikdo by po nich nechtěl, aby se stěhovali napříč republikou jenom proto, aby bylo rovnoměrné rozmístění duchovních po krajích. Největší výhodu by pak pochopitelně měla oddělení, na kterých by kaplani sloužili. Na ostatních odděleních by byly uveřejněny kontakty a byly by k dispozici informace o této službě. Kaplan by pak, v případě, že by byl osloven, jezdil, kde by bylo potřeba. Ale předem by sám aktivitu žádnou nevyvíjel. Respondent se nebojí, že by o službě kaplana měli policisté málo informací a tudíž by ji nevyužívali. Informace by získávali např. z porad, z různých nařízeních. Respondent je přesvědčen, že by si tyto informace policisté předávali mezi sebou rovněž neformální cestou. Kaplan také může pořádat různé besedy na různá témata, na kterých může mluvit sám nebo někoho pozvat.

Vzhledem k tomu, že, jak již bylo řečeno, tento respondent se velmi intenzivně zabývá myšlenkou duchovní služby, jeho koncepce je již více promyšlená. Proto je potřeba zmínit, jak on vidí, co je v současnosti možné v Policii ČR prosadit. Vize je taková, že by v rámci Policie ČR existovala duchovní služba, která by sdružovala jak interní tak externí kaplany. Ti externí, to jsou ti, které známe z týmu posttraumatické intervenční péče, nebyli by to tedy na rozdíl od interních kaplanů policisté. Tato duchovní služba by úzce spolupracovala jak s PIP tak s psychologickou a kolegiální podporou, účastnili by se např. společných školení. Všechny tyto služby by tedy existovaly vedle sebe, ale duchovní služba by nebyla součástí žádné z nich. Svou základnu by měla v Křesťanské policejní asociaci, která by tímto sdružovala duchovní – jak interní tak externí, a věřící laiky, kteří by rovněž měli své nezastupitelné místo podobné oné kolegiální podpoře.

Prozatím, tím, že v současné době neexistuje vůbec žádná dohoda s duchovními, je zásadní, aby se tato dohoda opět obnovila. Dle respondenta je důležité, aby to byla dohoda mezi ČBK, ERC a nově (oproti PIP) s Policií ČR, tedy nikoli s Ministerstvem vnitra ČR. Až by se dohoda obnovila, tyto duchovní by pravděpodobně zpočátku pracovali opět ve prospěch PIP nebo psychologické a kolegiální podpory, teprve časem by se tato služba mohla rozšířit směrem, jak je běžný v jiných zemích, totiž že by se duchovní služba stala běžnou součástí každodenního profesního života policistů, nikoli pouze jako pomoc při mimořádných či různě traumatických událostech.

10. Vyhodnocení výzkumu

Specifická nabídka duchovní služby

Všichni respondenti se shodli na tom, že tím nejdůležitějším, co by policejní kaplan měl nabízet, je služba přítomností a prostor naprosté důvěry. Měl by do policejní práce, která bývá často ohrožená deziluzí a pocitem nespravedlnosti či marnosti, vnášet naději, že má smysl stát na straně dobra a spravedlnosti. Kaplan by měl být přirozenou morální autoritou a jako takový být ostatním policistům příkladem. To je mimochodem pro respondenty důležitější než možnost, že by kaplan poskytoval vzdělávání v etické oblasti. I to vnímají respondenti do jisté míry jako důležité, ovšem zároveň většina z nich vyslovila myšlenku, že formální etické vzdělání, které by bylo nařízeno „shora“, by se nesetkalo s pozitivní odezvou mezi policisty. Respondenti se daleko více přiklánějí k názoru, že lze v této oblasti dojít k daleko lepším výsledkům cestou osobních neformálních setkání. Všichni respondenti se vyjádřili k činnosti liturgických úkonů. Tři respondenti tuto službu vnímají jako podstatnou součást služby policejního kaplana, další dva respondenti také vyjadřují smysluplnost této služby, avšak nepřijde jim zásadní. Vymezují se proti takovým ceremoniím, jakými jsou žehnání policejních aut či praporů a domnívají se, že tyto akce by naopak mohly uškodit v získávání důvěry u většiny policistů. Nicméně i tito dva respondenti uznávají, že jakási nabídka liturgických úkonů by žádoucí rozhodně byla – např. zádušní mše za policisty či oběti neštěstí, křty, svatby policistů apod.

Respondenti se shodli rovněž na vymezení kompetencí psychologa a duchovního, kdy všichni shodně odpovídali, že kaplan věci nahlíží z perspektivy věčnosti a odkazuje k transcendenci, tedy k tomu, co nás jako lidi přesahuje a k čemu ze své přirozenosti tíhneme. Každopádně psycholog a kaplan by se měli ve své práci vzájemně respektovat. Neměli by si konkurovat, ale měli by spolupracovat.

Cílovou skupinou, ke které by měla duchovní služba směřovat, by měli být primárně policisté a lidé blízcí policistům (rodiny) nebo policejnímu prostředí (civilní zaměstnanci Policie ČR). Ve druhé rovině by služba policejních kaplanů měla být pro každého, kdo ji potřebuje a zažádá o ni.

Osobnost kaplana

Jak již bylo výše uvedeno, většina respondentů vnímá nabídku liturgických úkonů jako důležitou součást policejní duchovní služby. Z toho důvodu je také logické, že se stejnou důležitostí bude nahlíženo na otázku svěcení/ordinace kaplana, které je považováno za samozřejmost. Pouze respondent z evangelikálního prostředí, pro které liturgické úkony nehrají až tak zásadní roli (a tedy ani pro respondenta samotného), by neváhal do duchovní služby dosazovat rovněž laiky, kteří mají vnitřní vybavení – křesťan v této souvislosti hovoří o povolání – pro to, stát se kaplanem. Ostatní respondenti také zmiňují důležitost laiků v pastorační službě, ovšem striktně rozdělují úlohu laiků a kaplanů. Dva respondenti navíc vnímají důležitost svěcení/ordinace z hlediska přirozeně získané důvěry, a to ještě dříve, než toho konkrétního kaplana mohou policisté poznat jako člověka s jeho vlastnostmi. Jinými slovy, jen pro svůj duchovní stav, může kaplan vzbuzovat důvěru, že to, co mu bude svěřeno, nebude nikomu vyzrazeno a jakkoli kriticky posuzováno.

Co se týče dotazu, nakolik je nutné, aby kaplan znal policejní prostředí se všemi jeho specifiky z vlastní zkušenosti, tři respondenti nikterak nezaváhali, když uváděli, že toto vnímají jako podstatné pro to, aby se policista vůbec chtěl na kaplana obrátit a svěřit se mu s tím, jaká vnitřní témata týkající se jeho profese řeší. Jeden respondent se domnívá, že je nezanedbatelnou výhodou, pokud kaplan pochází z policejního prostředí, nutné to však není, daleko důležitější jsou jeho osobní vlastnosti. A konečně poslední respondent se podobně jako respondent předchozí sice domnívá, že znalost policejního prostředí není podstatná, ovšem vzápětí uznává, že důvěru svých kolegů (dle jejich vlastních tvrzení) si získal právě díky své policejní zkušenosti a příslušnosti k policejnímu sboru.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

Dva respondenti vnímají jako inspirativní model Duchovní služby Armády ČR, kde je hierarchické uspořádání v čele s hlavním kaplanem. Ten by u Policie ČR sídlil na policejním prezidiu a měl by na starost činnost všech policejních kaplanů. Jeden respondent z těchto dvou se domnívá, že je podstatné, aby duchovní služba byla institucionalizovaná, tedy aby dostala určitou formu, která bude garantována zvnějšku. Druhý respondent se rovněž přiklání k podobnému názoru, ovšem s tím, že je to spíše

otázka budoucího vývoje a pro začátek je zřejmě reálnější představa, že by ostatní kaplani (vyjma hlavního kaplana) byli duchovní ve svém stávajícím služebním zařazení.

Rovněž další tři respondenti jsou toho názoru, že kaplani mohou svou službu vykonávat na dobrovolné bázi, že by to byla jejich další odborná činnost (jak to známe např. u policistů, kteří jsou zapojeni do týmu PIP, do systému kolegiální podpory, nebo např. u vyjednavačů) k jejich stávajícímu služebnímu zařazení. Jeden respondent se domnívá, že alespoň ze začátku by takto fungoval i kaplan, kterého nazývá kaplanem koordinátorem. Teprve později by koordinátor tuto činnost mohl mít jako svou hlavní pracovní náplň, tedy že by se později toto místo stalo institucí duchovní služby Policie ČR. Další dva respondenti také uvažují o jednom až dvou (resp. třech) tabulkových místech, která by se v rámci Policie ČR zavedla pro kaplany koordinátory, ostatní by duchovní službu vykonávali jako dobrovolnou odbornou činnost.

Kaplani koordinátoři by dle těchto tří respondentů měli svou kaplanskou činnost jako hlavní pracovní náplň, ve které by mimo jiné koordinovali práci ostatních kaplanů, ovšem také věřících laiků. Koordinace by spočívala zejména v poskytování vzdělávání kaplanů a věřících laiků a ve vytváření prostoru ke vzájemnému setkávání, kde by probíhaly výměny informací a zkušeností. Tito koordinátoři by se zkrátka starali o určitou síť, která by se vytvořila mezi duchovními – interními i externími (kteří by se opět legislativně zapojili do PIP, avšak mohli by i jinými způsoby spolupracovat s Policií ČR) a také mezi laiky, přičemž platformou této sítě by byla Křesťanská policejní asociace, s jejíž existencí má osobní zkušenost většina respondentů.

Všichni respondenti se shodli na tom, že činnost věřících laiků v rámci již zmiňované sítě duchovní služby (neváhejme po vzoru systému kolegiální a psychologické podpory tuto službu také nazvat podporou), je nepostradatelná, ačkoli pouze jeden respondent by tyto laiky nazval kaplany. Respondenti o těchto věřících laicích uvažují jako o „mostu“ či „spojce“ mezi svými kolegy a duchovními, kteří mohou poskytnout již určitou odbornou službu. Koncept této sítě, která by propojovala duchovní i laiky může navíc zřejmě nejlépe řešit otázku, jakým způsobem lze policistům poskytnout nabídku, která je dle všech respondentů nejvíce žádoucí, totiž službu přítomnosti.

Co se týče samotného rozmístění kaplanů, ideální by podle respondentů bylo, aby byli rozmístěni rovnoměrně po celé České republice, nejlépe na každém územním odboru,

pro začátek alespoň v každém kraji. Reálné je ovšem předpokládat, že kaplani budou tam, kde se naleznou lidé ochotní tuto službu vykonávat. V tom však jakékoli rovnoměrné rozmístění nelze zaručit.

Na otázku, jak by se o činnosti kaplanů a o nabídce jejich duchovní služby dovídali policisté, se většina respondentů shodla na tom, že by to mělo probíhat spíše neformální cestou, kdy se informace o této možnosti budou šířit takříkajíc samospádem mezi ostatními policisty, tím spíš, když se ten který kaplan „dobře zapíše“ do podvědomí ostatních. Jeden respondent navíc vyjádřil názor, že by se mohla kaplanská služba přijímat s větší přirozeností, kdyby kaplani působili již na policejních vzdělávacích institucích, kde se připravují budoucí policisté na svou profesi.

11. Porovnání výsledků výzkumu s nabízenými modely duchovní služby

11.1 Komparace

Specifická nabídka duchovní služby

Z toho, co jsme napsali v předchozí kapitole, vyplývá, že co do úkolů kaplana nám může být největší inspirací model duchovní služby u Armády ČR. Je to logicky dáno tím, co obecně společnost očekává nebo naopak neočekává od církvi. Naše společnost je nastavená oproti ostatním jmenovaným zemím co do oblasti náboženství rozdílně, a proto v tomto směru nelze dost dobře přejímat modely zemí, kde kladou značně velký důraz na službu liturgických úkonů a na náboženské vzdělávání členů jejich policejních sborů. Rovněž se dá předpokládat, že pastorační činnost duchovních v těchto zemích, bude vedena odlišnou formou, bude-li směřována k lidem, kteří mají jiné náboženské zázemí a tudíž celkově odlišné předporozumění. Jinými slovy policejní duchovní služba v zemích s vysokou religiozitou nabízí svým věřícím policistům, kterých je oproti naší zemi početně daleko více, takříkajíc hlavně náboženský servis. Kdežto pokud má v naší zemi policejní duchovní služba dobře a smysluplně plnit své úkoly, musí počítat s tím, že její cílovou skupinou budou převážně lidé, kteří primárně nevyhledávají náboženský servis, ale odpovědi na své nejhlubší – zvláště ontologické a etické – otázky.

Osobnost kaplana

Abychom zhodnotili, jaký model je v tomto bodě nejpříhodnější jakožto inspirace pro duchovní službu u Policie ČR, připomeňme si, k jakým výsledkům jsme ve výzkumném šetření došli. Respondenti se ve čtyřech případech shodli na tom, že kaplan by měl být vysvěcený/ordinovaný duchovní. V otázce zkušeností s policejním prostředím můžeme názory respondentů shrnout, že by bylo dobré, aby kaplan byl znalý specifík policejní profese, a to z vlastní zkušenosti.

Modely, které by splňovaly tato dvě kritéria, můžeme navrhnout dva: opět model duchovní služby Armády ČR a model policejní duchovní služby ve Spojených státech amerických. V Armádě ČR tím, že kaplan prochází všemi situacemi spolu se svým útvarem, včetně několikaměsíčních misích, přirozeně získává důvěru ostatních vojáků, i kdyby žádné předchozí zkušenosti kromě vojenského výcviku neměl. Je ovšem jasné, že takováto zkušenost, kdy mnohdy vznikají dokonce přátelské vztahy mezi kaplanem a vojáky jeho útvaru, je pro policejní prostředí těžko převzatelná. Můžeme proto na základě armádní zkušenosti převzít inspiraci v tom, že pokud kaplan ví, co ti druzí „kamarádi ve zbrani“ prožívají, je snazší získat jejich důvěru a pomáhat jim s jejich těžkostmi.

Z policejního prostředí bychom se mohli nechat inspirovat modelem duchovní služby u policie ve Spojených státech amerických. Nemůžeme sice od nich dost dobře převzít organizační strukturu, která se navíc liší stát od státu, avšak mohla by nás zaujmout práce kaplanů v terénu, kteří se účastní nejrůznějších policejních akcí, dokonce i obyčejných pochůzek spolu s řadovými policisty. Jsou jim k dispozici a přímo v terénu mohou poskytovat svou podporu jak policistům tak všem potřebným, kteří pomoc v danou chvíli potřebují.

Pozice kaplana v rámci Policie ČR (organizační struktura)

V tomto bodě existují pomyslné dva názorové tábory, do kterých se respondenti rozdělili. První tábor s dvěma respondenty se přiklání k možnosti převzít model Duchovní služby Armády ČR, kde funguje hierarchické uspořádání ve vztahu hlavní kaplan – ostatní kaplani, přičemž duchovní služba by měla institucionální charakter. To znamená, že alespoň na každém krajském ředitelství, nejlépe však na každém územním

odboru by bylo zřízeno jedno místo policejního kaplana. Kaplani by byli rovněž na policejních školách. Armádní model ovšem v tomto bodě nemůžeme převzít zcela, neboť se liší organizační struktura Policie ČR a Armády ČR. Co do organizační struktury, kde bychom se mohli nechat inspirovat případným rozmístěním policejních kaplanů, je českým podmínkám velmi podobný model slovenský. Avšak zde je oproti armádnímu modelu složitá, pro české podmínky nepřevzatelná, organizační struktura samotné duchovní služby.

Druhý tábor sestávající ze tří respondentů vidí budoucnost duchovní služby u Policie ČR spíše v dobrovolné činnosti kaplanů v čele s jedním koordinátorem, který by však ostatní kaplany, jak již název funkce napovídá, neřídil, ale koordinoval. Tato myšlenka se zřejmě nejvíce podobá modelu britskému, který zahrnuje kaplany na plný úvazek, částečný úvazek nebo právě kaplany, kteří spolupracují s policií dobrovolně. V tomto modelu jsou přítomni jak interní, tak externí duchovní. Co je na tomto modelu však nepřevzatelné, je forma, jakou jsou začleněni do policejního sboru. Kaplani, kteří slouží u policie, nejsou ve služebním poměru, ale jsou placeni církví jakožto její zaměstnanci, a dobrovolní kaplani jsou rovněž placeni církví, neboť se rekrutují z kněží působících v diecézi. Jsou proto zaměstnanci biskupství (nejvíce v rámci anglikánské církve). V Policii ČR by však interní kaplani zaměstnanci biskupství (popř. církevního sboru) nemohli být. Tato skutečnost vyplývá ze zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, kde je v § 13 uvedeno, že policista nemůže vykonávat žádné jiné zaměstnání.⁴

Tím se na závěr dostáváme k jednomu specifiku, které z výzkumu vyšlo najevo, totiž, že ačkoli i v dalších zemích (kromě Německa a Velké Británie) jsou kaplani ve služebním poměru u policie, není nám ze sebraných informací o jednotlivých modelech známo, že by někde jinde z představených modelů vykonávali kaplani svou duchovní činnost pouze dobrovolně vedle svého stávajícího služebního zařazení. O možnosti, že by tímto způsobem fungovali interní kaplani, jsme poprvé byli informováni teprve v rámci výzkumného šetření. Nicméně, zkušenost další odborné činnosti vedle

⁴ Proto ostatně policejními kaplany nemůžou být katoličtí kněží (pouze trvalí jáhni) neboť neplatí žádná dohoda a v budoucnosti se ani k žádné takové dohodě neschyluje (jak je tomu např. v Armádě ČR), že by katolický kněz byl uvolněn biskupstvím pro službu Policie ČR.

stávajícího služebního zařazení v Policii ČR již existuje, jak již bylo několikrát v průběhu práce zmíněno. Zdá se, že by to tedy byla cesta příznačná pro české prostředí.

11.2 Shrnutí

Nejlépe z komparace vyšel model duchovní služby Armády ČR, což lze přičíst tomu, že s vojenskými kaplany obecně česká společnost učinila v posledních dvaceti letech velmi dobrou zkušenost. Je však zároveň zřejmé, že tento model nelze převzít do policejního prostředí výrazně nepozměněn. Další inspiraci můžeme proto nalézat v modelech britské, slovenské a dokonce i severoamerické policejní duchovní služby. Z výzkumu však zároveň vyplynulo, že ne vše lze převzít a že je rovněž nutné vyjít vstříc specifickým požadavkům našeho českého prostředí.

Jedním takovým požadavkem je požadavek, aby tato služba společnost, pokud možno, nic nestála, neboť ta stále ještě není vůči církvím a náboženstvím obecně pozitivně naladěna natolik, aby byla ochotna platit „služebníky církve a Boha“. Jenom tehdy, přesvědčí-li policejní kaplani svou sužbou, že nemají v úmyslu agitovat ve prospěch zaplnění lavic v kostelích, ale že jim jde o člověka jako takového, ať už je jeho víra jakákoli, může se mínění české společnosti v této otázce pomalu přetvářet lepším směrem.

Závěr

Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě mé osobní zkušenosti manželky policisty. Díky této skutečnosti a díky tomu, že se s dalšími policisty – kolegy mého manžela – setkávám, často uvažuji nad možnostmi podpory, jaké se policistům ve výkonu jejich nelehkého povolání nabízejí. V době, kdy jsem si vybírala téma mé závěrečné práce, mě zaujala myšlenka věnovat se tomuto tématu i v rámci mého studia, a to v souvislosti s možným zavedením duchovní služby u Policie ČR.

Práci jsme rozčlenila do tří částí. Nejprve jsem se zabývala situací Policie ČR – jejími počátky a současností. Zaměřila jsem se přitom na policejní etiku a na specifika policejní profese, neboť tyto dvě oblasti dle mého názoru nejvíce směřují k možné činnosti policejního kaplana. Tuto první část jsem zakončila možnostmi pomoci policistům

a možnou náplní práce policejního kaplana. Pokračovala jsem druhou částí, kde jsem představila vybrané modely duchovní služby u policie v různých zemích a v Armádě ČR. Tyto modely byly vybrány tak, aby vykreslily co nejvíce možností, jakými lze policejní duchovní službu pojmout.

Třetí část se pak věnuje samotnému výzkumnému šetření, které bylo provedeno kvalitativní metodou polostrukturovaného interview. Na základě názorů pěti vybraných respondentů jsem se v poslední kapitole pokusila nastínit, jaké modely duchovní služby by se mohly stát zdrojem inspirace pro vytvoření takové duchovní služby, která by vyhovovala podmínkám prostředí české policie.

Během tvorby této práce se mi opakovaně potvrdilo, jak moc potřebná je duchovní podpora, která by policistům byla nabízena. Policisté jsou často vystavováni nadměrnému tlaku a stresu díky nejrůznějším nebezpečným situacím, nutnosti rychle se rozhodnout (často jde o morální dilemata) a nést za své rozhodnutí odpovědnost. Mohou propadat pocitům nespravedlnosti, jsou ohroženi ztrátou ideálů, deziluzí, cynismem, syndromem vyhoření či dokonce posttraumatickou stresovou poruchou. Respondenti, které jsem pro svůj výzkum oslovila, nabízejí cestu, jak tomu předcházet: policisté potřebují ve své blízkosti někoho, ke komu by měli důvěru, kdo by jim byl ochoten naslouchat a rozuměl jim. Někoho, kdo by jim předával naději, že jejich práce má přes všechny těžkosti, se kterými se dennodenně střetávají, stále ještě smysl. Někoho, kdo by

policistům připomínal, že jejich profese má také etický rozměr, že je důležité být vnitřně mravně ukotven a že jsou hodnoty, za které je stále ještě dobré bojovat. Odpovědi respondentů však nejsou pouze řešením, jak předcházet negativním dopadům policejní profese. Jejich odpovědi jsou ještě více výzvou všem věřícím kolegům policistům. Ačkoli se práce zabývala primárně policejními kaplany a ačkoli až na výjimky zcela jasně vyznělo, že tato služba je spojená s teologickým vzděláním a svěcením/ordinací, z práce je patrné, že na duchovní podpoře svých kolegů se může podílet každý laik, který „vidí dál“, vidí ještě nějaký hlubší smysl a spatřuje v této vizi naději, kterou je ochoten sdílet s těmi, jež přestávají doufat a propadají se v pesimismu, lhostejnosti či rezignaci.

Díky tomu, že jsem v této práci duchovní službu v prostředí policie vnímala hlavně v souvislosti s podporou policistům, zaměřovala jsem se logicky více na to, co je na policejní profesi těžké. Proto, čím více jsem se seznamovala s obtížemi, které tato profese přináší, tím více mě překvapovalo, kdykoli se respondenti během úvodního seznamování (a nejen oni) rozmluvili o tom, jak svoji práci mají rádi, jak jsou hrdí na to, že jsou policisty. Ona stavovská čest je zřejmě v každém policistovi ve větší či menší míře hluboce zakořeněná. Být policistou je povolání náročné a zároveň vznešené.

Jak sami sebe, své společenství i svou profesi policisté chápou, dle mého názoru krásně vystihuje epitaf, který sepsal jeden policista (Heinz, 2016) pro svého ve službě zabitého kolegu. S výňatkem z tohoto epitafu si dovoluji zakončit svou práci.

„Chtěli bychom, aby občané této země pochopili, že ti, kteří pro ně nasazují své životy, jsou stejní lidé jako oni. Chtěli bychom, aby si lidé uvědomili, že je chráníme, protože věříme ve své poslání, ale naše oběti nelze brát jako samozřejmost. Zatímco vy lidé jste přišli o ochránce, my jsme ztratili svého bratra. Jsme totiž spojeni jako sourozenci v tenkou modrou linii, která chrání vaše životy před zlem, kterému byste jinak museli čelit sami.“ Lukáš Heinz

Seznam použité literatury

Monografie a kapitoly v monografiích:

ASKEW, Michael. Etika v ozbrojených sborech. Základní principy vedení – význam etiky, In: *Zvládání extrémních situací = Coping with extreme situations: 2. ročník mezinárodní vědecké konference: sborník článků: Praha, Školící a rekreační zařízení Ministerstva vnitra Spiritka*. s. 12-14. Praha: CASRI, [2008]- .

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

DUFKOVÁ, Ivana a ZLÁMAL, Jiří. *Policie a profesní etika: se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha: Český helsinský výbor, 2006. 64 s. ISBN 80-86436-20-9.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.

HERZOGO VÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Vyd. 1. Praha: [Zuzana Herzogová], 2003. 327 s. ISBN 80-238-9984-8.

KEBZA, Vladimír a ŠOLCOVÁ, Iva. *Syndrom vyhoření: (informace pro lékaře, psychology a další zájemce o teoretické zdroje, diagnostické a intervenční možnosti tohoto syndromu)*. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: Státní zdravotní ústav, 2003. 23 s. ISBN 80-7071-231-7.

KIRSCHMANOVÁ, Ellen. *Život s policajtem: vše, co by měla rodina policisty vědět*. Praha: Grada, 2015. 347 s. ISBN 978-80-247-5342-3.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998. 131 s. Psychologie pro každého. ISBN 80-7169-551-3.

KOZÁK, Jaroslav, 2012a, Charakter pastorační práce duchovní služby u policie, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 127-132. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

Kozák, Jaroslav, 2012b, Posttraumatická intervenční péče v policii, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 32-51. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

Kozák, Jaroslav, 2012c, Problémy spojené s výkonem policejní činnosti,, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 32-51. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

LAŇKA, Jiří, 2012a, Inspirace v zahraničních modelech duchovní služby u policie, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 150–160. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

LAŇKA, Jiří, 2012b, K ustanovení duchovní služby u Policie ČR, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 163–167. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

LAŇKA, Jiří, 2012c, Prvky Duchovní služby Armády ČR využitelné v duchovní službě u Policie ČR, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 102-104. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

LAŇKA, Jiří, MÍČKA, Roman, 2012, Etické vzdělávání jako součást duchovní služby u policie, In: *Východiska a perspektivy duchovní služby u policie*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 133-146. Opuscula; 7. ISBN 978-80-7394-391-2.

NESVADBA, Petr. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7380-195-3.

PELCÁK, Stanislav. *Stres a syndrom vyhoření*. Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 75 stran. ISBN 978-80-7435-576-9.

PRAŠKO, Ján et al. *Stop traumatickým vzpomínkám: jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 178 s. Rádcí pro zdraví. ISBN 80-7178-811-2.

SVOBODA, František, 2007. *Legislativní prostředí pro činnost církví a náboženských společností*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru. 20 s. ISBN 978-80-239-8481-1.

VOKUŠ, Jiří. *Policie České republiky = Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. 2. vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. 84 s. ISBN 978-80-254-7700-7.

VYMĚTAL, Štěpán, *Policie při hromadných neštěstích*, in: Terénní krizová práce, ed. Bohumila Baštecká a kol., Praha: Grada, 2005, s. 250-260.

Příspěvky v časopisech a sbornících

ASKEW, Michael. Etika v ozbrojených sborech. Základní principy vedení – význam etiky, In: *Zvládání extrémních situací = Coping with extreme situations: 2. ročník mezinárodní vědecké konference: sborník článků: Praha, Školící a rekreační zařízení Ministerstva vnitra Spiritka*. s. 12-14. Praha: CASRI, [2008]- .

BUREŠ, Radim, 2000. Úloha policie při ochraně a dodržování lidských práv. *Policista* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor prevence kriminality, 9, [cit. 2016-11-11]. ISSN 1211-7943. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

HERZOGOVIÁ, Zuzana, 2002. Etické principy policejní práce. *Policista* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor prevence kriminality, 4 (příloha) [cit. 2016-12-19]. ISSN 1211-7943. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

LUKEŠ, Václav, 2006. Policista a stres. *Policista* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - Odbor prevence kriminality, 11 (15). [cit. 2016-11-1]. ISSN 1211-7943. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

VYMĚTAL, Štěpán, 2009. Psychosociální podpora a aspekty zásahu u hromadného neštěstí. Nehoda vlaku eurocity 108 Studénka 08/08/2008, *Zvládání extrémních situací = Coping with extreme situations: 2. ročník mezinárodní vědecké konference: sborník článků: Praha, Školící a rekreační zařízení Ministerstva vnitra Spiritka*. s. 12-14. Praha: CASRI, [2008]- .

Zákony, smlouvy, dohody:

Dodatkový protokol II. k *Ženevským úmluvám* ze dne 12. srpna 1949.

Dohoda mezi Slovenskou republikou a registrovanými církvami a náboženskými společnostmi o výkoně pastoračnej služby ic veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky z 28. apríla 2005.

Smlouva mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany ze dne 3. června 1998.

Zákon č. 308/1991 Sb., *o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností*; rovněž slovenská verze.

Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky*.

Zákon č. 119/2002 Sb., *o střelných zbraních a střelivu*.

Zákon č. 361/2003 Sb., *o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů* .

Zákon č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*.

Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv člověka a občana*.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 21/2009, *o posttraumatické intervenční péči a anonymní telefonní lince pomoci v krizi ve znění pozdějších změn a doplňků*.

Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svatou stolicou o duchovnej službe katolíckým veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch Slovenskej republiky z 21. augusta 2002.

Internetové zdroje:

APCA, [b.r.]. Welcome to the American Police Chaplains Association. *American Police Chaplains Association* [online]. APCA. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://americanpolicechaplain.org/index.php?page=home>

College of Policing Limited [b.r.]. List of UK police forces. *Police.UK* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <https://www.police.uk/forces/>

CPA, [b.r.]. *CPA. Christian police association* [online]. The Christian police association [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.cpauk.net/>

HEINZ, Lukáš, 30-12-2016. Epitaf pro Václava. In: *Policista.cz* [online]. [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: <https://www.policista.cz/clanky/reportaz/epitaf-pro-vaclava-1224/>

ICPC, 2000 – 2017. About Us. *International Conference of Police Chaplains* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.icpc4cops.org/about-us/index.html>

JIŘIČKA, Jan, 25-05-2011. Policistům by se stresem mohli pomáhat kaplani, Lessy zjistí zájem. In: *Idnes.cz* [online]. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policiemozna-bude-mit-vlastni-duchovni-sluzbu-fro-/domaci.aspx?c=A110525_081251_domaci_jj

Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]a. Angebote der Polizeiseelsorger im Überblick. *Polizeiseelsorge* [online]. [cit.: 2016-12-12]. Dostupné z: <http://polizeiseelsorge.org/hp422/Angebote.htm>

Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]b. Weihbischof Wolfgang Bischof - Polizeibischof. *Polizeiseelsorge* [online]. [cit.: 2016-12-12]. Dostupné z: <http://polizeiseelsorge.org/hp423/Polizeibischof.htm>

Katholische polizeiseelsorge, [b.r.]c. Vorstand und Beirat der Bundesarbeitsgemeinschaft der katholischen Polizeiseelsorge. *Polizeiseelsorge* [online].

[cit.: 2016-12-12]. Dostupné z: <http://polizeiseelsorge.org/hp424/Vorstand-der-BAG.htm>

KPA, 2017. Historie KPA. *Křesťanská policejní asociace* [online]. KPA. [cit.: 2016-11-12]. Dostupné z: <https://www.kpacz.cz/inpage/historie-kpa/>

MO ČR, 2004–2014a. Informace pro Vás. Duchovní služba armády České republiky [online]. Ministerstvo obrany. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.kaplani.army.cz/informace-pro-vas>

MO ČR, 2014–2014b. Vojenští kaplani. Duchovní služba armády České republiky [online]. Ministerstvo obrany [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.kaplani.army.cz/vojensti-kaplani>

MO SR, 2011a. Úrad ekumenickej pastoračnej služby MV SR. Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR [online]. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.mosr.sk/urad-ekumenickej-pastoracnej-sluzby-mvsr/>

MO SR, 2011b. Vikariát Ordinariátu OS a OZ SR MV SR. Ordinariát ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky [online]. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.ordinariat.sk/vikariat-ordinariatu-os-a-ozsr-mv-sr/>

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v ozbrojených silách Slovenskej republiky a ozbrojených sboroch Slovenskej republiky, 2015. *Výročná správa za rok 2014* [online]. Bratislava: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. [cit.: 2016-02-19]. Dostupné z: http://www.mosr.sk/data/files/3128_eps-vyroczna-sprava-2014.pdf

Výročná správa ordinariátu ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky, 2015 [online]. Bratislava: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. [cit.: 2016-02-19]. Dostupné z: http://www.ordinariat.sk/data/files/3122_vyroczna_sprava_ordinariat_2014.pdf

PLI, [b.r.]. About PLI. *Pointman leadership institute* [online]. PLI. [cit.: 2016-11-12]. Dostupné z: http://pliglobal.com/?page_id=16

Policie ČR, 2017a. Anonymní linka pomoci v krizi. *Policie České republiky*. [online]. Policie ČR. [cit.: 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/anonymni-linka-pomoci-v-krizi.aspx>

Policie ČR, 2017b. Celostátní útvary. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR. [cit.: 2016-01-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/utvary-s-pusobnosti-na-celem-uzemi-cr-312510.aspx>

Policie ČR, 2017c. Etický kodex. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR. [cit.: 2016-11-01]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

Policie ČR, 2017d. Služby, odbory, skupiny. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR. [cit.: 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/oddeleni-psychologickych-sluzeb.aspx>

Polizeisorge der Evangelischen kirche in Deutschland, [b.r.]a. Selbstverständnis. *Polizeisorge* [online]. [cit.: 2016-12-12]. Dostupné z: <http://polizeisorge.de/index2.htm>

Polizeisorge der Evangelischen kirche in Deutschland, [b.r.]b. Wer ist wo. *Polizeisorge* [online]. [cit.: 2016-12-12]. Dostupné z: <http://polizeisorge.de/index2.htm>

VYMĚTAL, Štěpán, 2012. *Vodítka – psychosociální podpora pro pracovníky uniformovaných složek*. Informace o materiálu [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit.: 2016-11-12]. Dostupné z: http://www.pmfhk.cz/WWW/Psycho_2012/2.pdf

Závěrečné studentské práce:

KOZÁK, Jaroslav, 2011. *Psychologická a duchovní podpora v Policii ČR*. České Budějovice. 115 s. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce Michal Opatrný.

LAŇKA, Jiří, 2010. *Fenomén náboženství v ozbrojených složkách. Možnosti kaplanství u PČR na základě reflexe zkušeností DS AČR*. České Budějovice. 104 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce Michal Opatrný.

MALÝ, Petr, 2012. *Duchovní služba v ozbrojených složkách z pohledu Policie České republiky*. Praha. 63 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce David Bouma.

NOVOTNÝ, Jiří, 2012. *Vývoj religiozity v České republice* Brno. 95 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Josef Kunc.

OČENÁŠKOVÁ, Nada, 2007. *Syndrom vyhoření u příslušníků Policie ČR*. Praha. 139 s. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ilona Gillernová.

VALKO, Erik, 2011. *Posttraumatická intervenční péče v Policii České republiky*. Brno. 111 s. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Stanislava Ševčíková.

Ostatní:

HUDOUSEK Vladimír, 2016-02-18. *Re: Pár dotazů ohledně kaplanování v AČR* [elektronická pošta]. Message to: Kristýna Zemánková. [cit. 2016-02-19]. Osobní komunikace.

LAŇKA Jiří, 2017-01-19. *Rozhovor o zřizování duchovní služby u Policie ČR*, Praha. Osobní komunikace.

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: aktualizovaná druhá verze k 1.1.2009. 2008. 2., aktualiz. vyd. [Praha]: Bomton Agency, 2008- . sv. ISBN 978-80-904259-0-3.

MV ČR, 2003, *Informace pro nadřízené, postižené, kolegy, životní partnery*, Praha, tiskárna MV ČR.

Seznam příloh

1. Rozhovor s respondentem č. 1
2. Rozhovor s respondentem č. 2
3. Rozhovor s respondentem č. 3
4. Rozhovor s respondentem č. 4
5. Rozhovor s respondentem č. 5

Příloha č. 1 – Rozhovor s respondentem č. 1

1) Kde u PČR sloužíte?

Územní odbor Semily, Vedoucí oddělení obecné kriminality SKPV.

2) Jste členem Křesťanské policejní asociace?

Ano, od prvopočátku.

3) Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží (negativa/pozitiva)?

Myslím, že to berou jako fakt. Nedovedu posoudit, spíše otázka pro kolegy.

4) Jste členem PIP?

Ano, od roku 2010, kdy bylo zřízeno krajské ředitelství Libereckého kraje PČR.

Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?

Doposud jsem nenabyl přesvědčení, že nastala vhodná doba pro zřízení duchovní služby u PČR. A to ve smyslu zřízení tabulkových míst pro duchovní a jejich začlenění do struktury PČR (tzv. rozhodnutím shora). Při zřizování nelze „spěchat“. Myslím, že by stačilo zřízení jednoho, až tří tabulkových míst. Důležitější (podle mne úplně nejdůležitější) je výběr vhodného kandidáta na uvedené místo. Výhodou by byla určitě znalost policejního prostředí. Policejní prostředí je značně specifické a tak i případná duchovní péče musí být specifická. Nelze jen převzít civilně církevní činnosti.

Duchovní by se mohli podílet na vzdělávání zejména nově nastupujících policistů. Policisté-studenti, by tak nenásilně přijímali přítomnost duchovního. Přítomnost duchovního, jak na služební činnosti, tak i v mimoslužebním životě je tou nejlepší službou přítomností. Pro někoho možná nepodstatné a nedůležité jen takové bytí s lidmi, pití kafe, zajít si na pivo a přitom s nimi mluvit o obyčejných věcech, je myslím úplným základem získání důvěry a vytvoření základu pro „důležitější otázky“.

Vedle služby přítomností a podílu na vzdělávání je nezbytná modlitba duchovního. Služba skryté modlitby za každého policistu se může zdát pro někoho jako úsměvná činnost nehodící se do policejního prostředí. Modlitba je pro duchovního specifický nástroj a jde o zásadní součást jeho služby. V neposlední řadě ke službě duchovního patří služba liturgických úkonů. Uplatnění je jak při významných událostech, tak i při událostech neradostných.

V čem by se měl duchovní lišit od psychologa?

Rozhodně by si neměli tzv. „lézt do zelí“, tedy držet se svého oboru. Jde o umění rozpoznat hranice svého oboru a vzájemně se respektovat. PS péče je myslím dobře popsaná. Duchovní péče by vedle ní měla být podporou, pomocí směřující k člověku. Konkrétní problémy, životní těžkosti jsou nahlíženy prizmatem evangelia. Základem musí být spolupráce. Duchovní péče tak rozšiřuje již poskytovanou psychologickou podporu. Jak v diplomce jeden z respondentů uváděl, že duchovní propojuje „horizontálu s vertikálou“, tj. od země k nebi. V tomto pojetí jde o péči o člověka o jeho obyčejné lidství, o jeho důstojnost. Být k dispozici v těžkých životních situacích. Společně hledat odpovědi na přicházející otázky: Proč se to děje? Jaký je toho všeho smysl? atp. V žádném případě by nemělo jít o přehnanou zbožnost, ale o praktickou pomoc – podporu.

Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena – pouze pro samotné policisty, příp. jejich příbuzné nebo i pro ty, se kterými se policisté během své služby setkávají (př. pachatelé, oběti trestných činů)?

Podle mého názoru a dosavadních zkušeností si myslím, že duchovní péče v PČR by měla být zaměřena na potřeby policistů a jejich blízkých. Nelze však nevidět potřebu poskytování duchovní péče v souvislosti s činností policie i mimo policii. Řešení konkrétních problémů z pohledu evangelia nelze ohraničit. Primárně pro policisty.

Je podstatné, aby kaplan byl duchovním (ordinovaným/vysvěceným)? Proč? Nemohl by tuto funkci zastávat laik (př. pastorační asistent nebo laik v rámci sítě KPA)?

Přikláním se k názoru, že by bylo vhodnější, aby kaplanem byl duchovní. Věřící policisté mohou být významnou pomocí pro vybudování duchovní péče. Mohou se tak poskytování duchovní péče významně podílet. V DP jsem uváděl, že mohou být dobrým mostem. Úloha laiků v policii je rozhodně nezanedbatelná.

Jak velkou roli hraje to, aby policejní kaplan byl znalý specifík, která policejní práce obnáší? Tedy, do jaké míry je žádoucí, aby osobnost kaplana vycházela z policejního prostředí?

Může to být výhodou, ale myslím, že to není to nejpodstatnější. Nejpodstatnější je osobnost kaplana, jeho osobnostní rysy a schopnost duchovní službu v PČR uvést v život.

Rozhovory mezi kolegy se dějí spontánně např. v pauze u kávy nebo po práci v hospodě. Jaké možnosti přiblížit se ke konkrétním policistům by ale měl kaplan, který není přítomen s nimi na oddělení? Tedy, jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“, která se tolik osvědčuje v armádním modelu, ale ve stejné podobě není dost dobře převzatelná do organizační struktury policie?

Viz výše.

Příloha č. 2 – Rozhovor s respondentem č. 2

1) Kde u PČR sloužíte?

17 let u policie (15 na směně), nejprve pořádková, pak spisy a teď na URNA – v 15-ti členné skupině, se kterými má velmi vřelý vztah.

2) Jaké církve jste členem?

CB tady v Praze, je jeden ze starších sboru

Máte teologické vzdělání (nějaký post duchovního ve Vaší církvi)? Ne, nezvažuje

3) Jste členem Křesťanské policejní asociace? Ano

4) Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží?

Ze začátku to byl problém, protože nevěděli, co ode mě mají čekat, jestli, když na nás někdo vyskočí, tak jestli nenastavím druhou tvář, jestli druhému pohlídám záda. Ale tohle jsme si ujasnili, už v tom problém není. Mám u nich velkou důvěru a už si myslím, že ta nálepka křesťan už není na obtíž, jak byla na začátku. Když je nějaký vtípek, tak se tomu zasmějeme oba dva, není to nic, co by chtělo zraňovat. A teď vidím tu nálepku křesťana jako dobrou v tom, že moji nadřízení mi věří víc, než kdybych asi nebyl, že asi vědí, že je tam asi nějaký ten přesah, nějaké poslání. A u kluků, se kterými jsem na stejné úrovni nebo u podřízených, tak ti zas za mnou chodí a chtějí znát můj názor na něco, co se třeba řeší (rozvody třeba, adopce dětí, různé problémy.) Chodí za mnou, že mi důvěřují, že to nikde jinde nebudu pouštět a že mám i jiný názor než má většinová společnost.

5) Jste členem PIP? Ne

Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?

Já si myslím, že pro ty lidi je nejdůležitější, že můžou někomu věřit, což u policie by mělo být, ale ne vždycky tomu tak je. A myslím si, že v dnešní době i policisté hledají hodně optimismus nebo nějakou vizi nebo optimistický náhled do budoucna, protože u policie se neustále zhoršují podmínky, ať už to je tím, že omezují pohonné hmoty, municí, výcvik... všechno se omezuje a chtějí větší a větší pokuty a výslednost. A pak je tam ten policista, který tam šel opravdu pomáhat a chránit, tak tam je najednou s tím, že na pomáhání a chránění nemá dostatek prostředků a prostoru, protože, když se někde něco děje, tak tam pomalu nemůže ani zajet, protože nemá dostatek benzínu a musí kvůli tomu psát úředáky, že musel najet víc kilometrů. A místo aby pomáhal těm, kteří

by to potřebovali, vyhledával a preventivně působil, tak sedí někde na telefonu, aby nenajezdil moc kilometrů, a jede jenom, když se něco děje. Nebo ho vysadí někde na křižovatce, že má pokutovat. Takže policisti jsou demotivovaní a hledají někoho, kdo by jim ukázal, že to poslání tady nějaké ještě je a má to smysl.

Jak by jim to měl policejní kaplan ukazovat?

Já úplně nevím, jestli by ten kaplan měl být vytržený z normální práce. Měl by to být člověk, který je s lidmi, kolegy co nejvíc v kontaktu, má-li tam docházet k nějakému sdílení a já si myslím, že teď ze své pozice nemůžu přijít někam na jiné oddělení a říkat tam, hele chcete někdo pomoci? Moc se mi to neslučuje s tím, aby ten kaplan byl nad tím vším a objížděl to své území. Nemyslím si, že se mu ty lidi potom budou svěřovat.

/Jakou úlohu by mohl sehrát v pomoci růstu k etickému ideálu příslušníků a v předcházení negativních (specifik) důsledků jakými jsou ztráta ideálů, stres, to vše vedoucí např. k cynismu, syndromu vyhoření, k vztahovým problémům apod.?

Jakým způsobem?

Myslím si, že je to na nás na věřících lidech, aby mluvili svým chováním, ale i slovem. Slovo má šilenou moc a někdy v tom kolektivu to ani není, že by někoho vyhledávali, ale že se třeba nadává na všechno možné, a kdyby tam do toho někdo pronesl „hele, chlapi, jasně to jsou problémy, ty my nezměníme, ale můžeme změnit tady tohle a podívejte, v tady tom se to zlepšilo. Tak jen tím, že se jim poskytne další náhled, tak se jim pomůže vidět, že to není až tak černé a že oni sami můžou proto něco udělat, a když člověk dělá něco malinkatého, aby se to zlepšilo, tak nemá tolik času přemýšlet nad těmi věcmi, které nedokáže ovlivnit.

Když jsem Nastupoval, tak mi říkali falešný optimista. Postupem času bylo čím dál těžší si ten optimismus udržet, ale zase vidím furt ty pozitiva ještě. Doufám, že mi to vydrží dlouho. A sázím i na to, že mojí životní prioritou není práce u policie, ale mojí prioritou je být blízko Bohu a pokud se mi tohleto bude dařit, tak věřím, že Bůh mě bude naplňovat tou nadějí, že se tolepší, tou nadějí dokážeme překonat zlo a že práce u policie je opodstatněná a chce, aby tam byli lidi, kteří chtějí makat.

Když uvidíme kaplana, který ještě má naději, může se nám ta naděje vlít do žil a můžeme si říct, jo ještě to má cenu.

V čem by se měl duchovní lišit od psychologa?

Myslím si že, moje pozice je taková, že já můžu být takovým tím příkladem pro ostatní, tím že nenadávám i tím, že potom něco řeknu. A třetí věc je, že měl by být duchovní kaplan otevřený a mít dostatek času k setkávání se s lidmi. Já to vidím, lidi když jsou v hloučku tak koukají, nasávají, ale když má někdo problém, tak vyhledá nějakého člověka. Když má nablízku psychologa, jde za psychologem, když je nablízku kaplan, jde za kaplanem. Ale myslím si, tím že kaplan má ještě něco navíc, ten přesah, tu víru v Boha, tak ti lidi by spíš šli za tím kaplanem a psycholog, to už je spíš takový psychiatr. A když je někdo v opravdu velkých problémech, začíná se ptát, jestli ještě něco je a hledá to.

Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena – pouze pro samotné policisty, příp. jejich příbuzné nebo i pro ty, se kterými se policisté během své služby setkávají (př. pachatelé, oběti trestných činů)?

Potřebným. Policajt, jeho manželka, dcera... Ta žádost vychází od něj. Pachatel, ten má pak vězeňského kaplana, na dlouhodobou spolupráci mezi policajtem a lumpem to není, tak jasně, když ho seberu a on se mi tam sesype, tak ho vyslechnu.

Ale v první řadě by to mělo být pro ty policisty, kvůli nim, protože když bude mít nějaký problém, ten policejní kaplan mu porozumí, protože to zná, byl v tom třeba taky.

Je podstatné, aby kaplan byl duchovním (ordinovaným/vysvěceným)? Proč? Nemohl by tuto funkci zastávat laik (př. pastorační asistent)?

Já si myslím, že katolická církev, která má dost takových těch liturgií a já jsem z církve, kde jsou ty liturgie silně omezené, všechno je bez těch formalit, tak já se na to dívám pod tím úhlem pohledu, že jsem vyrůstal a vyrůstám v tomhleto neformálním prostředí, kde, když přijde člověk a má nějaký dar, tak ho využívá a nemusí mít k tomu školy, vysvěcení, ordinování. Stejně tak nestavím se pozitivně k nějakému svěcení aut, žehnání praporů, mě to přijde takový... neumím si to spojit s tím biblickým přístupem. Ubírá to ty body, které by měl ten kaplan získávat. Na rozdíl od toho, když ten kaplan nabízí možnost sňatku – že bude oddávat, tak to si umím představit, že by takoví policajti byli, že by chtěli mít policejní svatbu nebo křest... nebo nějaké předmanželské přípravy... tak tam si myslím, že by to bylo fajn nebo že to musí být, aby byl duchovní ordinovaný. Ale já si to osobně dovedu představit na tom, že věřící člověk jako jsem já,

je v tom týmu a tohleto řešej a může na někoho odkázat, kdo by ty liturgický úkony zprostředkoval. Tak jenom kvůli těmhle věcem vidím ordinaci jako potřebnou, ale jinak si myslím, že každý věřící by měl být takovým malým duchovním kaplanem ve svém okolí.

Jak velkou roli hraje to, aby policejní kaplan byl znalý specifík, která policejní práce obnáší? Tedy, do jaké míry je žádoucí, aby osobnost kaplana vycházela z policejního prostředí?

U nás, kdyby přišel někdo jiný, z venku a chtěl něco řešit, v něčem poučovat, něco nabízet, tak oni to vůbec nepřijmou. A já si říkám, když se tam někdy dostanu, tak bych chtěl být tím věřícím, za kterým chtějí přijít, protože oni za nikým jiným nepůjdou. To leda musel být člověk natolik obdařený a charismatický, že by si dokázal získat důvěru těch lidí, i když by přišel z venku. Nevím, ale jestli v CR někdo takový je, takže přijde mi jednodušší být tam, kde jsem, mezi těmi lidmi, dělat s nimi tu stejnou práci, stejné chyby, tak potom oni mě přijímají. Jinak řekne, hele ty to stejně vidíš jinak...

Co vidím jako plus, tak to je to KPA, kde jsme policajti z celé republiky, víme o sobě, bylo by fajn, aby to fungovalo ještě líp, aby ta provázanost tam byla ještě větší, ale každý má svoje starosti a nefunguje to úplně tam, že bychom byli jako rodina. Ale víme o sobě, když se sejdeme dvakrát ročně, tak se můžeme sdílet o tom, jaký má kdo problémy. Můžeme i díl zprostředkovat kontakty na jiné policisty z KPA, se kterými si lze popovídat. To jsou takoví ti laici, kteří jsou po celé republice, a kdyby nad nimi byl někdo jako duchovní kaplan, které by získával nějaké výhody od státu nebo se snažil o vzdělávání těchletých laiků nebo podporu nebo něco u nadřízených by pro ně získával, tak si dovedu představit, že jeden takový duchovní kaplan by měl svoji práci. Ale nedovedu si představit, že by tady bylo patnáct duchovních kaplanů a že by byli od rána do večera zapřažení. Kaplan na kraji mi přijde jako hodně velký luxus. Jeden profesionál v republice mi přijde, že je až nad hlavu, že by za to byl placený a zbytek takhle ti policajti, protože k nim mají tu důvěru. A kdyby potřebovali ty liturgické úkony, nebo kdyby se narazilo na nějaké složitosti, co už nedokážou vysvětlit tadyty laici a vyžaduje to vzdělání, tak by řekli, že je tady duchovní kaplan a ten je tady od toho, aby sem přijel, pobavil se s tvou rodinou, jak to vidíš a pořešil to. A ten by tady dělal tadytu práci. (Srovnání s církví – kazatel placený, a ostatní dobrovolně).

Jak by měl být kaplan ideálně začleněn do organizační struktury Policie ČR?

Jeden nebo dva kaplani profesionální (jeden zástupce), jako koordinátor a pod nimi policisté, věřící laici, kteří chodí do své práce, jsou obklopeni lidmi, se kterými pracují a vědí o tom, že jsou součástí nějaké sítě, jsou ve skupině, která se schází, jako teď to KPA a vědí, že když by bylo třeba něco pořešit, něco s ordinářem, tak že se mají na koho obrátit, a že je to pořád člověk, který má za sebou policejní práci. A tam by ho bylo možné posílat, a nebo by ten kaplan přijel někde do té vesnice nebo do města a tam by pomohl. Ale nebylo by to tak, že by se k něčemu zavazovali, protože mu nevyvstávají úkoly, ke kterému by se měli zavázat a přijde mi, že by se vymýšleli úkoly, že je třeba něco vymyslet. Ale policajt by to měl mít už tak nějak v sobě, že když se stane někde nějaký průšvih, tak jde a pomáhá a není to o tom, že někdo něco podepsal.

Ten duchovní kaplan jednu z věcí, co by měl dělat, tak vzdělávat, přemýšlet, jak tu síť zlepšit, posílat jim nějaké studijní materiály, poslat na konferenci. Ale nebylo by to o tom sbírat certifikáty, ale o tom, že chceš, tak já ti domluví to, že tě teďka zaměstnavatel na to uvolní a jednou ročně můžeš vyjet někam.

A může ten kaplan zajišťovat i nějaké vzdělávání vedoucích? Jako leadership pro nadřazené vedoucí – v etice...

Je to hezké na papíře, ale nedovedu si představit, že by ti vedoucí, kteří jsou zadřeni, mají práce až nad hlavu, tak že by je tahaly ještě po nějakých etických školeních. Buď to jsou dobří a chtějí se zlepšovat. Když chtějí, tak si klidně toho duchovního vyhledají nebo nějakou konferenci o leadershipu, kaplan může nabízet, ale nedovedu si představit, že by to měli dostat ze shora apelem. Já si myslím, že kdo o to stojí, tak si to najde, a kdo ne, tak pro něj je to promrhaný čas. Nepřijde mi, že by se to v těch lidech dalo takto probudit. Ta nabídka by tam měla být, ale neumím si představit, že bude objíždět šéfy

a říkat jim, měl bys dělat to a to.

Rozhovory mezi kolegy se dějí spontánně např. v pauze u kávy nebo po práci v hospodě. Jaké možnosti přiblížit se ke konkrétním policistům by ale měl kaplan, který není přítomen s nimi na oddělení? Tedy, jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“, která se tolik osvědčuje v armádním modelu, ale ve stejné podobě není dost dobře převzatelná do organizační struktury policie?

Těžko, a proto je dobré tam mít ty laiky.

A kdyby byli dejme tomu kaplani na krajích?

Policejní web, ten čte od 5-10 procent, moc si ty lidi nevyhledávají informace, jako co kde takhle funguje. Neformální setkání, u nás ti policajti už skoro na to nemají čas, a když si už jsou sednout s kamarády, kolegy, tak kdyby tam přišel nějaký duchovní, že s nimi se chce popovídat o jejich problémech, tak všichni jdou domů. To si dovedu představit u armády, tam to takhle funguje. Policajti toho mají fakt hodně naloženo. Nedovedu si představit, jak by se to dalo... Jedině přes ty laiky.

Příloha č. 3 – Rozhovor s respondentem č. 3

- 1) **Kde u PČR sloužíte?** U pořádkové policie při Krajském ředitelství Policie Hradec Králové, na oddělení zastávám funkci zástupce velitele
- 2) **Jste členem Křesťanské policejní asociace?** Ne.
- 3) **Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží (negativa/pozitiva)?** Přijímají to velmi dobře, někdy vtipkují, ale je to legrace pro obě strany. Vnímám, že mi díky tomu dávají důvěru, říkají mi věci, které by třeba jinému kolegovi neřekli. Taky chtějí znát mé názory na některé věci.
- 4) **Jste členem PIP?** Ne.

Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?

Když to vezmu podle sebe, tak kaplani by měli zaplnit nějakou takovou mezeru, která existuje, kterou nemůžou vyplnit psychologové, které u policie máme. Že, ať už ten osobní nebo profesní život každého policajta s sebou přináší situace, o kterých by ten policista potřeboval mluvit, ale třeba mu ten prostor nenabízí, nebo ty otázky mu nemůže zodpovědět psycholog, protože k nim přistupuje z nějaké pozice vědy a z této pozice mu nemůže uspokojivě poskytnout nějaké odpovědi tady na to. A to se týká i nějakého potom dalšího působení, kdy mu nemůže nabídnout nějaké třeba vedení jako duchovní, protože ty psychologové postupují podle toho, co už nějak poznány, podle teorií, směrů konstrukcí, někdy je ale hold potřeba spíš přistupovat k těm otázkám z hlediska transcendentna, jako toho, co přesahuje ještě ty různé psychologický přístupy.

Vnímají to takto i ostatní policisti – s tím transcendentnem? I když to asi nenazývají takto. Vnímají, že by oni sami měli takovéto potřeby?

Já si myslím, že jo, ale že s tím nemají žádné zkušenosti, tak nad tím ani nepřemýšlí. Nebo mají to třeba v sobě, ale když nemají tu příležitost o tom mluvit, tak o tom nemluví. Zvláště, když nemají ani žádnou zkušenost s psychologickou pomocí. Tak je ani nenapadne to vyhledávat. Myslím si, že kdyby získali nějakou zkušenost a věděli by o nějaké možnosti, která by se nabízela jako dostupná. Protože tady, když chceš mluvit s psychologem, tak musíš až někam do Hradce, a to je prostě daleko, když to je takhle na těch krajích.

A co se týká ještě té původní otázky, tak liturgické úkony, mají smysl na těch misích, jak to mají ti vojenští kaplani. Tady bych to asi od kaplanů ani neočekával.

Ale třeba v jiných zemích mají různé ceremonie, jako žehnání nových aut nebo bohoslužba na svátek patrona policistů. Dá se to tady v těch podmínkách uskutečňovat? Jak moc by to byla vítaná služba?

Tady to vždycky spíš vyzní jako nějaká veselohra a šaškárna, že tomu stejně žádnou hloubku nikdo nedává.

A mohlo by to tomu kaplanovi nějak ublížit, jako že by se na něj ti policisti začali dívat jako, že on je tady přes tu „šaškárnu“?

Asi jo, asi by to bylo riziko.

Takže k těm úkolům tedy, jako největší smysl spatřujete v tom osobním rozhovoru...

No, určitě a s tím souvisí určitě diskrétnost. Pak tam je určitě nějaká ta krizová intervence a sdělování špatných zpráv obětem tragických událostí jako jedna z možností toho sdělení nebo pak i nějaká následná péče pozůstalých. Vlastně to, co dělají teď ti duchovní v rámci PIP.

A co oblast vzdělávání? Třeba nějaké kurzy nebo školení o etice nebo něčem jiném?

Když to já si nedovedu představit, v současné době někde u policie takhle pořádat takové kurzy. Možná třeba jako součást vícedenních školení.

V čem by se měla práce duchovního lišit od práce psychologa? Tak to už bylo vlastně částečně zodpovězeno dříve...chceš to ještě nějak doplnit? Třeba s čím přijít za duchovním a s čím za psychologem? Jestli se to dá nějak rozdělit.

No, rozdíl tam asi nějaký je. Psycholog pomůže řešit nějaký problém, co se týká už nějakých somatických důsledků, příznaků, a ten duchovní, zas může člověku pomoci v nějakých věcech, jako co se týká směřování, hodnotového systému, mravních hodnot... Nebo ještě jinak, mě přijde, že ten psycholog člověku pomůže, je tady pro něho jako pro policistu, pro tu roli, aby o tebe pečoval jako o policistu a ten duchovní by tady mohl být, aby o tebe pečoval jako o člověka, jako o tu jinou vrstvu. Jako, že jsou tady hodnoty, který stojí ještě nad tou rolí toho policisty. No, zkrátka všechno, co se týká věcí budoucích, které přesahují do té transcendence.

Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena – pouze pro samotné policisty, příp. jejich příbuzné nebo i pro ty, se kterými se policisté během své služby setkávají (př. pachatelé, oběti trestných činů)?

Primárně určitě pro policisty, pak když tak pro jejich blízké. Až potom třeba pro oběti trestných činů, neštěstí a tak.

Jak velkou roli hraje to, aby kaplan byl znalý specifik, která policejní práce obnáší? Je možné, že by policista někoho takového, kterému by se takto mohl svěřovat, našel někde jinde?

No, mě přijde, že to je hodně důležitý, už co se týká nějaké té důvěry těch jednotlivých policistů k tomu kaplanovi. Že by bylo něco úplně jiného, třeba u těch psychologů, že na nás působil úplně jinak psycholog, kdyby to byl jenom nějaký psycholog, který by byl najatý zvenčí třeba jenom na nějakou supervizi a působí úplně jinak než člověk, který je ve služebním poměru a v té policii žije a působí.

Takže by ani nestačilo, kdyby se kaplanem stal třeba kněz, který by prošel jen nějakým kurzem, kde by byl nějak seznámen ve stručnosti s tou policejní prací, ale pořád by byl mimo, třeba ve své kanceláři se svými úkoly...?

Já nevím, já to cítím tak, že těch u bezpečnostních složek, prostě v těch profesích, kde je nějaké nebezpečí, tak je to hodně důležitý. Prostě jinak budou přistupovat k člověku, který nemá žádnou zkušenost s tím, co oni zažívají a jinak budou přistupovat k člověku, který s nima je v akcích, bojích a prožívá s nima to, co prožívají oni. A já si myslím, že to tak chlapi mají, že pak k tomu prvnímu může být i nějaká míra pohrdání a určitě tam nevznikne nějaká důvěra. Prostě je to „kamarád v boji“.

A ti duchovní, kteří právě působí v té PIP, oni prošli kurzy a jsou vlastně nasazováni také, ale ne přímo k té akci jako vy, ale pak mají možnost, že jsou zkontaktováni těmi oběťmi. Je to pořád ještě něco jiného než ten kamarád v boji?

Asi jo, protože jsou pořád na té rovině jako psychologové, kteří přijedou, když se něco stane a stará se pak o pozůstalé.

Jak by měl být kaplan začleněn do organizační struktury policie?

Podle mě by nejlépe fungovalo, kdyby byli na okresech, třeba jeden. Že tam už není tolik lidí než na kraji. Bylo by to mnohem bližší. Ale asi to není moc reálný, že by se našlo tolik kaplanů. Ale přišlo by mi to takový optimální, na tom kraji, to už je takový vzdálený.

Taky je ještě otázka k té organizaci, jestli mít hlavního kaplana – s právy a povinnostmi nebo jenom koordinátora – což je takové volnější. Nemají vůči sobě práva a povinnosti, je to spíš taková informační křižovatka, a stará se o vzdělávání a setkávání kaplanů a tak... co se tady na ty podmínky zdá lepší?

Myslím, že se to musí přizpůsobit naší mentalitě. A mně přijde, že pokud už tady dobře funguje ten armádní model, tak je to asi blízko naší mentalitě. Už je to vyzkoušený.

Další otázka souvisí, nebo může souviset s tím, jak jsi říkal, že by bylo ideální, kdyby kaplan byl v každém okrese, ale že to nemusí být reálný. Myslíš si, že je podstatný, aby kaplan byl duchovní? Jako kdyby mohl být kaplan i věřící laik s nějakým pověřením, tak jestli by tím pádem nebylo víc těch kaplanů – kdyby to nebylo vázáno na tu ordinaci...

Neumím si představit kaplana jako laika. Já si myslím, že je v pořádku, aby to byl kněz nebo jáhen. v katolické církvi nebo pastor z nějaké jiné církve. Že se mi zdá, že už jenom to samo o sobě na ostatní působí jako něco posvátného. Bylo to tak asi vždycky, třeba v biblických dobách, tam taky byl někdo pomazaný, takže vydělený a ti ostatní ho tak brali jako někoho výjimečného. Ti lidi to vycítí. Takhle berou kněze prostě jenom, že je to kněz, že je něčím výjimečný, vyčleněný pro Boha.

Nedovedu si představit, že by to dělal jenom laik, to už by bylo podobné jak ten psycholog, nebylo by tam to navíc, co je spojeno s tou osobou samotnou.

A nějaká bližší spolupráce laiků a kaplanů, že by ti laici nebyli vůbec pověřováni k té práci, ale nějak by fungovali v té duchovní službě?

Tak dovedu si představit, že by ti laici mohli být na jednotlivých odděleních, třeba co jsou a nějakým způsobem byli ve spojení s tím kaplanem a spolupracovat můžou, jako třeba taková spojka. Asi by měli přehled o problémech těch jednotlivých lidí na

oddělení. Může způsobit, aby se pak ten kaplan začal o to víc zajímat. Teda asi je to takhle divně řečený, ale...

Pokud dobře funguje duchovní služba alespoň na některých odděleních takovým způsobem, že policista kolega má u ostatních důvěru a neformálním způsobem s nimi vede rozhovory, proč kaplan? Co může dát ještě navíc?

Dá se tomu nějaká forma, už to bude mít v popisu práce. Ten věřící policajt na tom oddělení může být nějakou vrbou, ale taky má své problémy a svou práci a tu službu a nemusí mít ani kdovíjaký vzdělání, aby byl schopný některý dotazy zodpovědět. To taky nemusí znamenat všechno, že je křesťan. Je potřeba, aby to byl odborník, někdo kdo v tom žije, pracuje, kdo je schopný toho vedení, má na to čas.

Rozhovory mezi kolegy se dějí spontánně např. v pauze u kávy nebo po práci v hospodě. Jaké možnosti přiblížit se ke konkrétním policistům by ale měl kaplan, který není přítomen s nimi na oddělení? Tedy, jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“, která se tolik osvědčuje v armádním modelu, ale ve stejné podobě není dost dobře převzatelná do organizační struktury policie?

Asi je dobrý, když už ne spolu sloužit, to by bylo asi nerealizovatelný, to by byli asi kapitáni aspoň v tadytěch funkcích, takže v přímém výkonu služby by asi nebyli, takže aspoň co nejvíce se přiblížit. Třeba v rámci porad, nebo akcí, ale to je podle toho, jestli tě někdo pozve...na nějaké neformální, třeba opékání...nebo třeba v rámci tělocviků, na střelby asi nevím zrovna...aby byl zkrátka na nějakých takových akcích, aby měli možnost ho poznat a aby si mohl získat tu důvěru těch policajtů. Protože jinak to asi taky nepůjde.

Příloha č. 4 – Rozhovor s respondentem č. 4

1) Kde u PČR sloužíte?

2) Jste členem Křesťanské policejní asociace?

3) Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží (negativa/positiva)?

4) Jste členem PIP?

Sloužím na operačním středisku Jčk a jsem členem KPA, rovněž členem PIP. Nikoho moje víra nenechala lhostejným. Povídáme si buďto pozitivně nebo negativně o víře. Někteří se mě snaží přesvědčovat o tom, že věřím jen bludům.

Jsem často volán jako duchovní k intervencím PIP – řeším tam problémy nejen náboženské.

Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?

Jakou úlohu by mohl kaplan sehrát v upevňování etického ideálu mezi policisty a v předcházení negativních specifík (důsledků) jakými jsou ztráta ideálů, stres, to vše vedoucí např. k cynismu, syndromu vyhoření, k vztahovým problémům apod.

Duchovní služba může policistům nabízet to, co duchovní služba obnáší, tzn. Péči o duši a ducha. Neomezoval bych duchovenskou službu k psychologické pomoci při nenadálých událostech a oporu policejní etiky. Nerad bych se ocitnul v situaci, že na místo nějaké události pojedu jen proto, že už psycholog na to nestačí, případně se mu tam nechce.

Samozřejmě musí duchovní být morálně na úrovni a ukazovat okolí, že právě jeho víra v Boha je hlavním motivem jednání. Nabízet a svědčit, nevnucovat.

Když tak o tomto tématu přemýšlím, napadá mě, že když budu zdůrazňovat všechny lidské hodnoty dostanu se ke všem lidem. Nechci být zároveň jen ochráncem morálky a při tom nezmínit Boha. Nabízí se rada: „Bud' člověkem a přivedeš všechny k Bohu“.

V čem by se měl duchovní lišit od psychologa?

Duchovní nedagnostikuje, jenom naslouchá. Pomáhá Božím slovem a používá evangelijní metody. Psycholog používá diagnostiku a dle toho pomáhá.

Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena – pouze pro samotné policisty, příp. jejich příbuzné nebo i pro ty, se kterými se policisté během své služby setkávají (př. pachatelé, oběti trestných činů)?

Služba policejního kaplana by neměla směřovat jen k „obětem“ (policisti, jejich rodiny, pachatele atd.), ale všeobecně pronikat policejním sborem. Když se např. zavádí nový prapor, tak by tam měl být i policejní kaplan. Dále když se vyřazuje policisty do služby, tak tam také. Když je policejní pohřeb, tam bych přítomnost policejního kaplana viděl jako nezbytnost.

Je podstatné, aby kaplan byl duchovním (ordinovaným/vysvěceným)? Proč? Nemohl by tuto funkci zastávat laik (př. pastorační asistent nebo laik v rámci sítě KPA)?

Pokud má sloužit komplexně, tak by měl být ordinován/vysvěcen.

Jak velkou roli hraje to, aby policejní kaplan byl znalý specifík, která policejní práce obnáší? Tedy, do jaké míry je žádoucí, aby osobnost kaplana vycházela z policejního prostředí?

To, že kaplan bude znalý policejního prostředí, může být velkým obohacením, ale neviděl bych to jako nezbytnost. Srovnal bych to třeba se skutečností ženatých kněží a jejich kázání o rodině a manželských vztazích. Nemusím být manželem, abych věděl, jak to v rodině chodí. Stačí být normálním a vnímavým člověkem. Přiznám se, že je to spíše můj osobní pohled. Policejní prostředí v mém okolí spíše tvrdí, že kdybych nebyl policista, tak mnoho věci mi nesvěří a neobráti se na mě.

Jak by měl být kaplan ideálně začleněn do organizační struktury Policie ČR? Jinými slovy, jak by mohla být duchovní služba v rámci PČR realizovatelná?

Podle zkušenosti preferoval bych při současném stavu policie člověka ve služebním poměru (něco jako PIP). V dohledné době (až se policie zvykne) bojoval bych o služební místo-kaplan. Pokud jde o rozmístění, tak nejdříve pro každý kraj jednoho

a podle potřeby i pro každý územní odbor. Řízení centrální z policejního prezidia, po vojenském způsobu. Netrval bych na nějakém určitém období (třeba čtyři roky). Technické záležitosti ohledně délky, kontroly atd. nechal bych na pozdější dobu.

Rozhovory mezi kolegy se dějí spontánně např. v pauze u kávy nebo po práci v hospodě. Jaké možnosti přiblížit se ke konkrétním policistům by ale měl kaplan, který není přítomen s nimi na oddělení? Tedy, jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“, která se tolik osvědčuje v armádním modelu, ale ve stejné podobě není dost dobře převzatelná do organizační struktury policie?

Fantazii v pastorační práci se neklade meze. Chápu, že policie chce mít všechno krásně popsáno, ale ne všechno se dá takto napsat. Mám pocit, že se diskuzí o takových detailech zastírá chuť vůbec pastorační službu zavádět ve složkách policie.

Příloha č. 5 – Rozhovor s respondentem č. 5

1) Kde u PČR sloužíte?

2) Jste členem Křesťanské policejní asociace?

3) Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží (negativa/pozitiva)?

4) Jste členem PIP?

Ustanovený k jáhenské službě, žádné pracovněprávní vztahy s arcibiskupstvím (logicky, protože by to bylo v konfliktu) Přijal svěcení primárně k službě pro policii. Není členem týmu PIP

Člen KPA – platforma, na které fungují duchovní, kteří jsou zároveň policisty (i když někteří jsou mimo policii a v PIP fungují jako externí duchovní) Já jsem měl takovou vizi, že by se dala ustanovit duchovní služba interní, něco právě na bázi té PIP – v podobném schématu s tím, že by úzce s PIP spolupracovala, stejně jako s psychology.

My jako duchovní v policii navazujeme kontakty - není nás zatím moc, tak ty kontakty jsou naprosto logické.

Jak ostatní kolegové přijímají, že jste věřící? Jak se tato skutečnost v kolektivu odráží?

Ze začátku nebo i teď zaslechne člověk nějakou poznámku, ale nikdy jsem se neseťkal s žádným nepřátelstvím. Já to, že jsem věřící, nijak neskrývám a ani nevnucuji, takže kdo si chce povídat o těchto věcech, tak si povídáme, kdo si nechce povídat, tak si mluvíme

o něčem jiném. Nemám pocit, že by tam byl žádný zásadní ani drobný problém.

A naopak, že by se k Vám třeba častěji obraceli, že by k Vám měli větší důvěru? To ano.

Baví Vás tato profese, naplňuje Vás? Jak moc ji vnímáte jako náročnou?

Jsem 32 let u policie, z toho 28 u URNA a musím říct, že je to naprosto výjimečné společenství, senzační parta.

Co může (měla by) policistům nabídnout duchovní služba?

Záleží, o jakou duchovní službu se jedná – jestli profesionální nebo externí nebo dobrovolná. Od toho se odvíjí, kolik času ten duchovní na tu svou službu má.

Každopádně to nejdůležitější, co by tam mělo vždy být, tak prostor absolutní důvěry, to je strašně důležitá věc, kterou může duchovní služba policii nabídnout. To, jestli někomu zprostředkujeme nějaký liturgický servis – jestli policistu pokřtíme, jestli policistu oddáme, jestli požehnáme prapor – ono je to taky důležitý, souvisí to s tradicemi, všechno to je dobré, ale jsou to všechno věci, které může dělat duchovní z venku. Ale právě policejní duchovní může nabídnout policistům prostor důvěry (samozřejmě ta souvisí i s psychologií, ale to je trochu jiné, to jsou jiná specifika, pro která si možná ten dotyčný vybere právě toho duchovního) A ta důvěra se umocní tím, že ten duchovní tu policejní službu zná, mluví stejným jazykem jako ten člověk, který tam za ním přijde. Každopádně důležitá je ta přítomnost mezi lidmi a s lidmi.

Žehnání praporů, aut apod. nemůže to být vnímáno jako nežádoucí či kontraproduktivní?

Nevnímám to tak. Samozřejmě je spousta věcí skrytých, těch je víc, a to je to největší a nejdůležitější pole duchovního. Pak jsou ale věci, které jsou vidět, a to je třeba právě ten liturgický servis, ale ono to k sobě integrálně patří. Jestli budu mít u policie nebo u armády kaplana a teď si na žehnání praporu pozvu někoho jiného, tak je to divné. Můžou být samozřejmě jednotlivci, kterým toto může vadit. Proto také musí vždy dojít k hlasování, pokud nějaký velitel chce požehnat prapor nebo něco jiného. Nemůže to rozhodnout velitel. Musí být hlasování, které je zadokumentované a musí tu danou věc, o které se hlasuje, schválit nadpoloviční většina.

Jakou úlohu by mohl sehrát v pomoci růstu k etickému ideálu příslušníků a v předcházení negativních (specifik) důsledků jakými jsou ztráta ideálů, stres, to vše vedoucí např. k cynismu, syndromu vyhoření, k vztahovým problémům apod.

Co se týče té etiky, tak na policejních školách ta hodinová dotace je docela tristní a při dalším vzdělávání se tam s tím nesečkáte vůbec. Přitom, policejní profese má jedno obrovské specifikum – policista má jednu neuvěřitelnou povinnost a jedno neuvěřitelné oprávnění: může za určitých okolností vzít druhému člověku život. Na druhou stranu má povinnost položit život, stvrzoval to v přísaze. Jsou to finální rozhodnutí,

neodvolatelné. Jak tedy eticky pevný musí člověk být, aby dokázal toto vůbec absorbovat! A my na to úplně kašleme! A člověk se musí vzdělávat neustále, indoktrinovat se těmi správnými myšlenkami, aby nezvlčil, aby pořád šel po té správné cestě. A my to neděláme. A pak jsme překvapení, že to nevychází a že jsou excesy.

Kaplan by v tuto chvíli mohl vstupovat do toho vzdělávacího procesu, zrovna výukou etiky, která v našich kulturních podmínkách vždycky bude mít křesťanský podtext a křesťanské kořeny.

Vojáci to mají tak, že mají etické semináře formou zážitkové pedagogiky, mají to formu kurzů, kterými prochází ty různé útvary po částech. Jenže to je možné, když má každý útvar svého kaplana. Problém je, že policie je z logiky věci jinak strukturovaná než armáda, ta je usídlena v kasárnách, málo kde je to takto rozptýlené. Policie je z logiky věci rozptýlená po celé české republice a s tím se strašně těžko pracuje. Takže bych to viděl spíš na školy na školská policejní střediska, protože tam ti policisté v různých etapách jezdí na doškolování. Je to jedna z možností.

A ještě jiným způsobem může ten kaplan působit v té etice (besedy, přednášky)?

Je to na reálné posouzení situace. Když udělám nějakou besedu na téma etika policejní práce, tak tam ty policisty budu muset nahnat pod tlakem a myslím, že už od začátku to bude odsouzené k nezdaru. Ale samozřejmě záleží, jak se to uchopí. Spíš bych viděl tuhle práci jako práci s jednotlivci založenou na osobním kontaktu, povídání si. Někdy ty „besedy“ probíhají naprosto neformálně, kdy si sedneme a otevřeme to téma. Držíme se celkem toho pravidla, co si nastavili vojenští kaplani, že kaplan se nezačíná bavit o věcech víry jako první, vždycky počká na výzvu.

Druhá věc je osobní příklad. V současném světě to je ta nejlepší forma evangelizace.

A co pomoc při předcházení cynismu, syndromu vyhoření?

Jenom osobním kontaktem a hovorem, tam žádná školení nepomůžou. Kde je víc lidí než dva, tak už se s vámi nebudou bavit vážně. Zvláště to platí u policistů a zvláště u mužů. To by musela být výjimečná situace. Ale zas na druhou stranu vím z vlastní zkušenosti, že když je nějaký problém, kdy dochází k nějakému životnímu zlomu, pak jsou schopní se otevřít a jsou schopní hovořit a otevírají se témata hluboká. Ale je to hodně tenký led, při tom hovoru.

V čem by se měl duchovní lišit od psychologa?

Já předpokládám, že ty základní vlastnosti, jako empatie, komunikativnost, otevřenost pro toho druhého člověka i ten pocit důvěry, tak to by měli mít oba společně. Tady jde o to, že kaplan nahlíží ty věci nejen z hlediska medicínského, ale i z toho teologického a z hlediska věčnosti, z hlediska Boží milosti. Zkrátka odkazuje na to duchovno, transcendentno, které je člověku vlastní. Jak říká C.G.Jung, člověk je přirozeně bytost náboženská, takže člověk to má v sobě a když se to potlačí, tak je to jakákoli potlačená lidská vlastnost. Pak to někde vybublá... Tak tohle je taková přidaná hodnota, kterou ten psycholog nemá.

Pro koho všeho by měla být služba policejního kaplana určena – pouze pro samotné policisty, příp. jejich příbuzné nebo i pro ty, se kterými se policisté během své služby setkávají (př. pachatelé, oběti trestných činů)?

Kaplan je v první řadě duchovní a duchovní nemá tu klientelu nikterak omezenou. Samozřejmě primárně je to stavěno pro policisty, pro občanské zaměstnance, ale rozpětí se nedá ničím omezovat. Je to pro všechny, kdo tu pomoc potřebují.

Nefunguje to tak, že by ten kaplan nebo ten duchovní v rámci PIP byl proaktivní, že by chodil po útvaru a ptal se, jestli nepotřebuje někdo s něčím pomoci, jestli nemá někdo nějaký problém. Je to spíš tak, že všichni znají číslo, všichni vědí, že mohou zavolat, a když je nějaký problém, třeba nehoda, hrubý zásah, policista musel střílet nebo se střílelo po něm, tak ten jeho nadřízený ho může nasměrovat. Jsou pak mimořádné situace – hromadná nehoda, něco velkého, tak tam vyjíždějí tito lidé, ale zase si je tam ten nadřízený musí nějak nasměrovat, zavolat. Oni tam vyjedou, pomáhají tam a s těmi lidmi mohou přitom mluvit, můžou jim ty služby nabídnout: Pokud si budete chtít popovídat, zavolejte. Ale je to na těch lidech.

Ti policejní kaplani by pak nahradili ty externí duchovní?

Ne. Spíš naopak, myšlenka je taková, spíš je víc aktivizovat a přitáhnout k sobě, takže propojit to, protože to je obrovská pomoc. Nemají ty zásahy často, ale i kdyby jednou za to své působení dokázali pomoci jednomu člověku, tak je to strašně důležité a je to dobré. A takovýto model funguje dobře i v zahraničí – všude: profesní duchovní služba, externí duchovní služba, smíšené typy. Je toho strašně moc a všechno to funguje. Takže v tomto není sebemenší náznak, že by to skončilo, naopak, že by se to tím posílilo.

Je podstatné, aby kaplan byl duchovním (ordinovaným/vysvěceným)? Proč? Nemohl by tuto funkci zastávat laik (př. pastorační asistent)?

Jsem přesvědčený, že je to podstatné. Co vím, tak v zemích kde to mají nastaveno tak, že jsou kaplani i laici (něco na způsob pastoračních asistentů), to není moc dobré, moc to nefunguje.

Ale kdyby to byl policista laik a dostal ještě k té své službě ustanovení do kaplanské služby?

Ten laik nemá to vzdělání nebo dostatečnou přípravu. Tady byl vlastně požadavek, aby ten duchovní nějakou dobu pracoval v duchovní správě, tedy aby vykonával tu svou službu – jáhenskou nebo kněžskou nebo kazatelskou – aby ji vykonával v tom svém domovském společenství, aby se získali nějaké zkušenosti. A pak přeci jenom, ten duchovní je bytostně, osobnostně nastavený na to dělat duchovního. Pokud by tak byl nastaven ten laik, necht' není laikem ale klerikem. Ten laik je nastavený dělat tu svoji laickou práci a pořád tam bude něco chybět. Možná třeba právě ten pocit té důvěry. Kněz, jáhen, kazatel, to je prostě ta osoba duchovní, u které se i historicky očekává právě ten prostor důvěry. Pastorační asistent – není to ono, něco tam chybí.

Jak velkou roli hraje to, aby policejní kaplan byl znalý specifík, která policejní práce obnáší? Tedy, do jaké míry je žádoucí, aby osobnost kaplana vycházela z policejního prostředí?

Já si myslím, že to je strašně důležité a dokonce v těchto prostředích jako je policie nebo armáda nebo i hasiči, tak že je to klíčové. Zase právě pro ten prostor té důvěry. Když je to duchovní z venku, tak to si dovedu představit rozhovor, když nastala nějaká krize, když je nějaká nouze. Ale dál už ne. Navíc, pořád si dovedu představit, že tam bude obrovský informační předěl, že tam každý bude mluvit trochu jiným jazykem. Ten policista ví, o čem se mluví. A zná ty tlaky, jaké při té práci fungují, ale tomu duchovnímu z venku to bude potřeba vysvětlit.

Vojáci to mají jednoduché, jsou ze své domovské církve vyčleněni do armády, dostanou uniformu, hodnost, kancelář a jsou s těmi vojáky při všem, komplet, tak, aby se s nimi sžili, aby je poznali. Chodí s nimi do posilovny, na pivo...aby ten prostor důvěry byl co největší.

Jak by měl být kaplan ideálně začleněn do organizační struktury Policie ČR?

Tam je taková myšlenka, že by se ti externí a interní duchovní propojili, prováděli by společné aktivity, společná školení, duchovní cvičení. Tak aby ti externisti taky získali nějaký náhled, jak to uvnitř vypadá a přiblížili se té policejní práci. Takže pro ně by to mělo obrovské plus a také by to pomohlo té službě, pokud by ten výkon směřoval do policie.

Ten model, který jsme dávali dohromady, je podobný jako v PIP, tzn., že ten policista by byl normálně policistou na svém služebním místě (dopravák, kriminalista, pyrotechnik...) a k tomu, protože má nějaké dispozice, které musí splňovat, by byl jmenovaný jako duchovní. Takže on by k tomu měl jakousi další dobrovolnou odbornou činnost. Takhle třeba fungují vyjednavači. Je třeba dopravák a zároveň vyjednavač, a když je problém, tak ho zavolají, velitel ho pustí, protože tam je to zřízení, které to umožňuje a on začne fungovat jako vyjednavač. To samé člen PIP. Policie má lidi, kteří jsou přímo vyjednavači, ale i ti se stejně věnují ještě jiným věcem. Ti vyjednavači mají obecně hodně práce, ale stejně by se nevyplatilo mít profesionální vyjednavače jednotlivě na krajích nebo na územních odborech, takže se to takto vymyslelo, jako posílení té služby. A takto podobně se uvažuje i s duchovenskou službou.

Rozmístění záleží podle toho, kde by kdo byl, kde by se kdo k této dobrovolné činnosti přihlásil. My nemůžeme někoho vzít, protože třeba tam jsou v kraji tři, a přemístit ho na kraj, kde není nikdo. Navíc nelze předpokládat u nás, co se týče ŘKC, že by tady působili kněží, tak jako u armády. To je v policii nepředstavitelné, protože by museli jít do služebního poměru, na biskupství by je museli uvolnit na nějakých patnáct let a on by skutečně musel vstoupit k policii jako každý jiný. V armádě to jde, protože tam existuje duchovní služba jako služba, a to u policie zřídit nejde. Těch důvodů je strašně moc. Armáda má v první řadě v tomhle staletou tradici, vždycky tam byla duchovní služba (byla uzavírána, ale nikdy ne zrušena). První profesionální vznikaly už někdy před Marií Terezií. To policie neměla nikdy. Tenkrát šlo hlavně o ty svátosti, o ten liturgický servis. Takže to fungovalo tak, že ten feldkurát působil u posádky, kde měli vlastní kostel, on měl vlastní jurisdikci – kdy se jako farář staral o vojáky a jejich rodinné příslušníky, popř. další lidi. Za první republiky se to už začíná trochu překlápět do té pastorační práce, a pro současné kuráty jsou svátosti něčím okrajovým, hlavně je to práce s lidmi.

A u té policie to bylo tak, že když byli věřící, tak využívali vlastního faráře, nebyla tam žádná jiná potřeba, takže ho využívali jen na ten liturgický servis. A dnes tedy nemůžeme navazovat na žádnou tradici. Policie je navíc v hledáčku společnosti více než armáda,

a tam se po ní chce, aby byla vně všech vlivů, takže politického, ale i náboženského. Tady by se profesionální kaplan neskousnul. Zvlášť, když chybí peníze na pneumatiky, patrony apod. To budeme platit faráře? To by nikdo neustál. Navíc, té práce by ten kaplan zas tolik neměl, kdyby měl dělat jenom to. Takže opravdu jediná rozumná cesta, pokud by to mělo fungovat, tak je právě tahle, to rozšíření té specializace.

Když by chtěl někdo pomáhat takovouto formou, tak buď je to policista, který může jít studovat teologii a nechat se vysvětit nebo ordinovat a být pak interním duchovním. Nebo pokud by to policista nebyl, taky se o tu možnost může zajímat, může působit ve své farnosti a pak se navázat na PIP jako externí duchovní.

Ve Velké Británii to třeba funguje tak, že je nějaký venkovský farář, má tam tu svou policejní stanici, on se s nimi skamarádí a získají tak svého vlastního duchovního. Taky to takhle může fungovat, vůbec to nemusí být nutně organizované, ale samozřejmě je to lepší, když o sobě víme, dá se to lépe koordinovat. Ale jinak ta pastorece, vždyť to je přece vždycky o osobním přístupu.

A co se týká těch interních kaplanů, to je teď to hlavní téma, tak v současné době jsme čtyři, tři katolíci a jeden starokatolík. Bylo nás pět, ale jeden policista - starokatolík opustil policejní službu, protože se stal biskupem Starokatolické církve. Víme o sobě, ty vzájemné kontakty se posílily.

Měl by být nějaký hlavní policejní kaplan nebo koordinátor, který by to měl na starost jako hlavní náplň práce?

Jako hlavní náplň práce právě ne. Možná někdy, to byla taková vize do budoucna. Pokud by tedy tohle vše začalo fungovat, muselo by to být na dobrovolné bázi, nesmělo by to stát ani korunu a muselo by to mít podporu vedení policie a podporu církvi. Podporu církvi to má, podporu vedení relativně taky, ale zatím narážíme na legislativní problémy, resp. na naše legislativní oddělení. Tam nebyla vůbec vůle, jakkoli připustit, že by policie mohla mít co dočinění s církvemi, s náboženstvím.

A v jaké fázi se to tedy nyní nachází?

Teď není vůbec nic. Já teď budu žádat svého arcibiskupa jednak jako svého ordináře a jednak jako předsedu ČBK o pověření jednat ve věcech duchovní služby u PČR a budu ho žádat o osobní ustanovení jako duchovního, který působí ve prospěch policie. V okamžiku kdy to bude, tak zkusím oslovit všechny, kterých by se to mohlo týkat, jestli v tom chtějí takto pokračovat. A pokud budou mít zájem – jak ti externí duchovní tak ti uvnitř policie, tak bychom potom požadovali jednání s policejním prezidiem, dáme návrh na obnovení smlouvy mezi ČBK a ERC a PČR o působení duchovních ve prospěch PIP. Ona se ta služba teď jmenuje jinak, tam taky totiž došlo k reorganizaci, teď se to jmenuje Kolegiální systém podpory. PIP jakoby funguje, ale je teď upozaďována. Vznikl nový systém psychologické podpory a v rámci tohoto systému funguje systém kolegiální podpory. V systému psychologické podpory jsou majoritními činiteli psychologové a v tom kolegiálním systému podpory by měli fungovat kolegové, policisté, kteří by byli nějakým způsobem vyškoleni a byli by schopni dělat to první záchranné místo, kde by toho člověka v traumatu odchytili, někde třeba u piva by zjistili, jak na tom je, a pak případně někam nasměrovali – k psychologům, psychiatrům. Takový kolega udělá ten první kontakt. A teď je tady i ta PIP a nějak to dohromady nefunguje. PIP vnímá negativně, že byla zřízena ta psychologická podpora.

Ty kaplany bych nechtěl napojovat na nějakou takovou složku – ani na tu PIP ani na tu psychologickou či kolegiální podporu. Ti interní kaplani by byli s těmito složkami propojeni tím, že o sobě budou vzájemně vědět; v kontaktech, které budou dány k dispozici, budou kontakty na všechny tři typy služeb. Spolupracovalo by se, spolu by se chodilo na různá cvičení, která existují pro tuto službu... ale nechtěl bych to vázat ani na jednu z těchto složek. Je to věc, která by běžela souběžně a byla by organicky propojená.

Legislativně je to připravené, existuje návrh, který se předloží pol. prezidentovi, předsedům ČBK a ERC, oni se na to podívají, dají to svým právníkům, doplní to, a pak by se svolala společná schůzka, kde se ti tři sejdou a domluví se, že takto to bude a podepíší smlouvu. Ale v tuto chvíli to vážně na tom našem legislativním oddělení. Teď se dá říct, je to v přípravné fázi. Začínáme, ne úplně od nuly. Ale teď není nic, jak padli ti duchovní PIP tak není nic, i když ty týmy si je pořád ještě nechávají, je to ale na bázi spíš přátelství než dohody.

Co se týče policejního prezidenta, on s tím problémem nemá, už několikrát veřejně prohlásil, že tyhle věci chce řešit, je tomu nakloněný, tam ta otevřenost je. Teď je jen potřeba, aby se to udělalo dobře, aby to nikde nedrhlo.

(Ještě je potřeba zmínit, že tyto věci jsou v kompetenci prezidia, MV by mělo být úplně mimo. Už jsme bohužel ale začali blbě, protože všechny dohody kdysi uzavíralo vnitro, dokonce i PIP.)

A tedy, že by to bylo v takové formě, že by ta duchovní služba existovala sama o sobě, že by měla nějaký statut, tak to asi nebude, velice pravděpodobně začne nejprve pracovat ve prospěch PIP nebo té psychologické podpory, a možná časem, že se to rozšíří. Ale ta vize je zatím taková. A ti duchovní budou hlavně operovat z té základny KPA.

V současnosti máme kaplanů (když počítáme i ty externí) patnáct, takže zatím by to fungovalo na patnácti místech. Samozřejmě na tom jsou nejlépe ti z místa jejich působiště. Pak ale, když je potřeba, tak taky jezdíme všude možně po celé republice.

V tom případě je tam to nezastupitelné místo těch věřících laiků, nějaká propojená síť věřících policistů, aby třeba odkázali na duchovního...

Určitě, bohužel se na to nelze absolutně spolehnout. Třeba u členů KPA se můžu spolehnout, že oni s těmi lidmi skutečně mluví. Ale jsou takoví, kteří tak maximálně chodí do kostela, ale v práci to neřeknou.

Ale máte pravdu, ten systém kolegiální podpory křesťanů musí fungovat tak jako v běžném životě.

Přesto ale by tito laici na nějaký ten statut duchovního kaplana nedosáhli...

Kaplan je církevní titul, takže pokud by toto mělo u policie fungovat, tak by to mělo fungovat tak, jak je to v církvích. Takže, pokud budu mít laika, tak to bude pastorační asistent, pokud to bude duchovní, tak to bude kaplan. Já si ale myslím, že by nebylo dobré dávat to dohromady, slučovat to. Nefunguje to nikde.

A když se ještě vrátím k tomu rozmístění, tak by byli podle toho, jak by se do té služby přihlásili...

Určitě.

Rozhovory mezi kolegy se dějí spontánně např. v pauze u kávy nebo po práci v hospodě. Jaké možnosti přiblížit se ke konkrétním policistům by ale měl kaplan, který není přítomen s nimi na oddělení? Tedy, jakým způsobem by mohl kaplan uskutečňovat svou „službu přítomnosti“, která se tolik osvědčuje v armádním modelu, ale ve stejné podobě není dost dobře převzatelná do organizační struktury policie?

No to je právě u té policie problém, v armádě se vídávají pořád, ale u té policie to nejde. Takže, když ten policista bude někde na ÚO Hluboká nad Vltavou, tak se s budějovickým v životě nepotkají. Takže jediná cesta je přes informace. A to se dělá. Na všech odděleních jsou letáčky s těmi kontakty a vycházejí různá nařízení, na poradách se vše policisté dovídají, takže tímto způsobem, touto informovaností uvnitř té sítě.

A neformální cestou?

No tak oni by si to řekli mezi sebou. Ono se to mezi lidmi roznese. On může i dělat různé akce, besedy, může si vybrat různá témata, může mluvit sám nebo někoho pozvat...

Ti kaplani, to je zásadní myšlenka, se musejí nějakým způsobem scházet, jak ti externí tak ti interní, a nejlépe dohromady. Můžou být a měly by být společné různé formy školení, které provádí ta PIP, ale v první řadě bude vždy záležet na té kreativě těch lidí. Ten lídr je sice důležitý, ale když máme duchovního správce, tak je to taky na něm, co dělá, on se může jít poradit s arcibiskupem, ale je to jeho farnost a má se o ni starat. Každá část republiky má něco specifického. Jinak to bude v Karlových Varech, kde je to takové chmurné drsné a jiné na jižní Moravě. Samozřejmě nějaké koordinační aktivity by musely být, to tak je, musí hlavně vzájemně o sobě vědět. My se v KPA taky scházíme dvakrát za rok, abychom o sobě věděli, abychom si popovídali. Už to vědomí, že jsme pohromadě, to je strašně důležité.

A formy školení musí být, to tak je. Ti posttraumatičtí interventi se scházejí. Je to klasika, sejdou se, popovídají si, lídr tam pozve někoho, kdo připraví přednášku na nějaké téma, pak se tam sdílejí různé zkušenosti, to co zažili, večer se společně druží. Je to důležitý čas pro ně.